Zdravotně sociální fakulta
Faculty of Health and Social Studies

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
University of South Bohemia in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta
Katedra radiologie, toxikologie a ochrany obyvatelstva

Diplomová práce

Využitelnost oprávnění Policie ČR jako složky integrovaného záchranného systému při plnění povinností uložených jí v rámci havarijního a krizového plánování

Vypracoval: Bc. Marek Janda
Vedoucí práce: Mgr. Roman Bláha, PhD.

České Budějovice 2014

Abstrakt

Diplomová práce nesoucí název „Využitelnost oprávnění Policie ČR jako složky integrovaného záchranného systému při plnění povinností uložených jí v rámci havarijního a krizového plánování“ je zaměřena na analýzu kompetencí policie. Jak napovídá již její název, pojednává o kompetencích policie využitelných při zvládání mimořádných událostí a krizových situací.

Téma diplomové práce bylo zvoleno zejména proto, že v posledních letech byla mnohá území České republiky opakovaně postižena povodněmi různé intenzity a policie byla nucena koordinovat provádění záchranných a likvidačních prací s dalšími složkami integrovaného záchranného systému. Plnění souvisejících úkolů policie je v praxi ovlivňováno kvalitou příprav (zejména plánovací dokumentací) a rozhodováním osob, kterým jsou svěřena práva a povinnosti koordinovat činnosti zasahujících složek. Zároveň dosud nebyl zpracován žádný dokument, který by se touto problematikou komplexně zabýval.

Diplomová práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část práce je členěna na tři základní podkapitoly. První z nich si klade za cíl seznámit čtenáře se základními úkoly, historií, organizačním členěním a legislativou upravující činnost policie. Druhá rozebírá zejména úlohu integrovaného záchranného systému, jeho složky, proces a úlohu havarijního plánování a související legislativu. Poslední podkapitola se věnuje krizovému řízení, jeho orgánům, související právní úpravě a krizovému plánování. Účelem teoretické části práce je také ukázat, jakým způsobem se policie podílí na procesu tvorby plánovací dokumentace, a jakým způsobem může tato dokumentace v praxi ovlivnit plnění úkolů policie.

Praktickou část práce tvoří seznam základních úkolů policie, který byl vytvořen analýzou dokumentace zpracované v rámci havarijního a krizového plánování pro územní hl. m. Prahy. Na jednotlivé úkoly ze seznamu byly následně aplikovány kompetence policie, které pro danou oblast stanoví platná účinná legislativa (provázanost jednotlivých úkolů a kompetencí si vyžádala velice podrobné členění 3. kapitoly). Výsledkem výše popsaného procesu bylo zjištění, které konkrétní předpisy

upravují jednotlivé úkoly policie, jaká konkrétní oprávnění mohou policisté ke splnění stanového úkolu využít a čím jsou limitováni.

Cílem této práce je vytvoření přehledného dokumentu, který by obsahoval zákonná oprávnění policie a byl použitelný zejména v praxi subjektů podílejících se na zpracování havarijních a krizových plánů (včetně praktických příkladů aplikace jednotlivých oprávnění). V této souvislosti byly formulovány následující výzkumné otázky:

1. Trpí právní úprava kompetencí Policie České republiky roztříštěností (jsou práva a povinnosti rozptýleny v množství právních norem)?
2. Jsou kompetence policie dostatečné pro plnění všech úkolů, které jsou této složce IZS uloženy v havarijních a krizových plánech pro území hl. města Prahy?

Výsledky práce prokázaly, že právní úprava činnosti policie vychází z množství obecně závazných právních předpisů, které jsou doplněny interními předpisy Ministerstva vnitra a policie samotné. Ačkoli interní předpisy nemají obecnou závaznost, plnění úkolů policie v praxi též ovlivňují.

Roztříštěnost právní úpravy může být příčinou nesprávného právního posouzení kompetencí policie ze strany subjektů, které se podílejí na havarijním a krizovém plánování. Tato dokumentace se při koordinaci činnosti složek integrovaného záchranného sytému stává jedním z podkladů pro rozhodování velitele zásahu anebo orgánu krizového řízení, resp. osoby stojící v jeho čele (zejména starosty či hejtmana). Tyto osoby ve většině případů nebudou odborníky ve všech potřebných oblastech a budou logicky vycházet z dokumentace integrovaného záchranného systému či dokumentace krizového řízení. Kvalita této dokumentace (nebo naopak její nedostatky) bude mít v praxi vliv na úspěšnost zvládání mimořádných událostí či krizových situací. Nedostatky v plánovací dokumentaci lze minimalizovat dostatečnou komunikací mezi složkami integrovaného záchranného sytému v procesu její tvorby a schvalování.

Analýza současné dokumentace zpracované v rámci havarijního a krizového plánování pro územní hl. m. Prahy ukázala, že převážná část úkolů uložených policii odpovídá jejím kompetencím. Zaznamenány však byly i některé úkoly, které mezi úkoly policie nepatří. Jedná se konkrétně o třídění raněných osob metodou START a jejich transport služebními vozidly policie do zdravotnických zařízení. Nabízí se zde otázka pro širší odbornou debatu, zda by se policie neměla více zapojit do činností spojených se záchranou životů, jako je tomu v některých státech světa.

Zejména obsah kapitoly 3 je naplněním cíle diplomové práce a mohl by být vítanou pomůckou pro subjekty, které se na procesu plánování podílejí, ale nemají potřebné znalosti o kompetencích policie a možnostech jejich využití.

Klíčová slova: policie, oprávnění policisty, integrovaný záchranný systém, krizové řízení, havarijní plán, krizový plán, mimořádná událost, krizová situace.

Abstract

The thesis bearing the title „The functionality of the Police of the Czech Republic as part of the integrated rescue system in the performance of duties related to emergency and crisis planning“ is focused on the analysis of police competencies. As the title already suggests, it deals with the police powers useful for emergency events and crisis situations managing.

The topic of the thesis was mainly chosen, because in recent years many areas of the Czech Republic were repeatedly affected by floods of varying intensity and the police were forced to coordinate rescue and relief work with other units of the integrated rescue system (IRS). In practice performance-related police tasks were influenced by the quality of preparations (especially planning documentation) and decisions of the persons, who are entrusted with the rights and duties of coordinating the intervening units activities. At the same time no document, that deals with the issue, has been processed so far.

The thesis is divided into theoretical and practical parts. The theoretical part is divided into three subsections. The first one aims to familiarize the reader with basic tasks, history, organizational breakdown and legislation governing the activities of the police. The second one examines ispecially the role of the integrated rescue system, its components, process and the role of emergency planning and related legislation. The last subchapter is devoted to crisis management, its bodies, related legislation and crisis planning. The purpose of the theoretical part is also to show how the police are involved in the planning documentation creation process and how is this documentation abble to affect the performance of police tasks in practice.

The practical part consists of a list of basic police tasks, which was created by analyzing documents prepared in the emergency and crisis planning for the capital city of Prague district. The police competences determined by the applicable effective legislation were subsequently applied to tasks of the list (interaction of individual tasks and competencies required a very detailed breakdown of chapter 3). The result of the above process was the finfing, which specific rules regulate the various police tasks,

what specific permissions are officers abble to use to accomplish the task and where are the limits of their options.

The aim of this thesis is to create a comprehensive document, that would contain the legal powers of the police and was especially useful in the practice of entities involved in the processing of emergency and crisis plans (including practical examples of the application of individual rights).

In this context, there were formulated the following research questions:

1. Suffers legislation of competencies of the Police of the Czech Republic from fragmentation (are the rights and obligations scattered in a number of legal norms)?
2. Are police powers sufficient to perform all the tasks, which are imposed to this unit of the IRS by emergency and crisis plans processed for the capital city of Prague?

The results of the thesis have shown that the legislation of the police activities is based on the amount of generally binding legal regulations, which are supplemented by internal regulations of the Ministry of Interior and the police themselves. Although the internal regulations don't have general applicability, they affect the performance of police tasks in practice as well.

The fragmentation of legislation may cause an incorrect assessment of the police competencies by the bodies that are involved in emergency and crisis planning. By the coordination of the integrated rescue system activities, this documentation becomes one of the sources for decisions of incident commander or crisis management authority, resp. person standing at the head (especially the mayor or governor). In most cases these persons will not be experts in all relevant spheres and they will logically follow the documentation of the integrated rescue system, or documentation of crisis management. The quality of this documentation (or, conversely, lack thereof) will have practical impact on the success of the management of emergency events or crisis situations. Weaknesses of the planning documentation is possible to minimize by adequate

communications among the integrated rescue system units in the process of its creation and approval. Analysis of current documentation processed in the emergency and crisis planning for the capital city of Prague has shown, that most of the tasks assigned to the police corresponds to their competencies. There were also recorded some tasks that do not belong to the police competences. It involves the sorting of injured people by the START method and their transport to medical facilities by police vehicles. This finding provides a broader question for an expert debate, if the police should be more involved in activities related to saving lives as well as forces in some countries of the world.

In particular, the content of Chapter 3 is the fulfillment of the thesis and it could be a welcome tool for the bodies involved in the planning process without necessary knowledge about the police competences and their application.

Keywords: police, police officer's competency, the integrated rescue system, crisis management, emergency plan, crisis plan, emergency event, crisis situation.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 19. května 2014 .....

Bc. Marek Janda

Poděkování

Touto cestou bych rád poděkoval Mgr. Romanu Bláhovi, Ph.D. a Ing. Liboru Líbalovi za veškerou pomoc, kterou mi v průběhu zpracovávání této práce poskytovali. Dále bych rád poděkoval příslušníkům služebně zařazeným na Oddělení krizového řízení Hasičského záchranného sboru hl. m. Prahy, bez jejichž vstřícnosti by tuto práci nebylo možno zpracovat.

Obsah

ÚVOD 14

1 TEORETICKÁ ČÁST 16

1.1 POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY 16
1.1.1 Historie základních úkolů bezpečnostního sboru od roku 1945 16
1.1.2 Řízení a organizace 17
1.1.3 Právní úprava činnosti 19
1.1.4 Postavení v bezpečnostním systému ČR 33
1.2 INTEGROVANÝ ZÁCHRANNÝ SYSTÉM 35
1.2.1 Složky IZS a zásady jejich koordinace 36
1.2.2 Dokumentace IZS a havarijní plánování 38
1.2.3 Postavení policie v rámci IZS 42
1.3 KRIZOVÉ ŘÍZENÍ V ČR A JEHO ORGANIZACE 43
1.3.1 Krizové plánování 45
1.3.2 Postavení a působnost policie v rámci krizového řízení v ČR 49

2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY A METODIKA VÝZKUMU 50

2.1 VÝZKUMNÉ OTÁZKY 50
2.2 METODIKA 50

3 VÝSLEDKY 52

3.1 ÚKOLY POLICIE VYPLÝVAJÍCÍ Z DOKUMENTACE IZS A KRIZOVÉHO ŘÍZENÍ 52
3.2 LIMITY ČINNOSTI POLICIE 54
3.2.1 Legitimita zásahu veřejné moci do práv a svobod 54
3.2.2 Zásady přiměřenosti a zdrženlivosti 55
3.2.3 Zásada iniciativy a její hranice 55
3.2.4 Prokazování příslušnosti a poučování 57
3.2.5 Limity působnosti v rámci IZS a při řešení KS 58
3.2.6 Odpovědnost za škody 59
3.2.7 Zvláštnosti postavení policisty jako představitele veřejné moci (úřední osoby) 59
3.3 POUŽITÍ DONUCOVACÍCH PROSTŘEDKŮ, ZBRANĚ A OMEZENÍ OSOBNÍ SVOBODY 61
3.4 APLIKACE KOMPETENCÍ NA OBECNÉ ÚKOLY POLICIE 66
3.4.1 Uzavírání míst, prostorů a oblastí (včetně hranic ČR) 66
3.4.2 Kontrola vstupu do uzavřených prostorů a kontrola osob pohybujících se uvnitř uzavřených prostorů 69
3.4.3 Zajišťování veřejného pořádku 70
3.4.4 Obecná oprávnění při zajišťování veřejného pořádku 71
3.4.5 Zajištění veřejného pořádku při evakuaci osob 76
3.4.6 Zajištění veřejného pořádku a bezpečnosti při prosazování a realizaci mimořádných hygienicko-epidemiologických a veterinárních opatření 77
3.4.7 Potlačení veřejných nepokojů a hromadného páchání trestné činnosti (rabování). 78
3.4.8 Zajištění veřejného pořádku v místech výdeje humanitární pomoci, náhradního zásobování vodou, potravinami (a při regulačních opatřeních v době aktivace HOPKS) 80
3.4.9 Zajišťování bezpečnosti a plynulosti silničního provozu 81

3.4.10 Zajištění násilného vstupu do obydlí, jiných prostor a na pozemky 83
3.4.11 Eliminace nebezpečných osob (pachatelů, teroristických skupin) 85
3.4.12 Provádění sběru, zajištění a vyhodnocování stop a důkazů k objasnění příčin vzniku MU a ke zjištění a usvědčení pachatele 86
3.4.13 Provádění identifikace mrtvých osob (obětí MU) 87
3.4.14 Vyhlašování pátrání po pohřešovaných osobách 88
3.4.15 Spolupůsobení při opatřeních k ochraně významných kulturních památek 90
3.5 APLIKACE KOMPETENCÍ NA SPECIFICKÉ ÚKOLY POLICIE 91
3.5.1 Podíl na varování obyvatelstva a informování osob v ohrožených oblastech a prostorech 91
3.5.2 Pyrotechnické a potápěčské práce 91
3.5.3 Využití letecké služby PČR 92
3.5.4 Třídění raněných osob metodou START při hromadných neštěstích a transport raněných do zdravotnického zařízení 93
4 DISKUZE 95
4.1 ROZTŘÍŠTĚNOST PRÁVNÍ ÚPRAVY ČINNOSTI POLICIE 95
4.2 ÚKOLY NEMAJÍCÍ OPORU V LEGISLATIVĚ 96
4.3 KOORDINACE VELITELEM ZÁSAHU A ORGÁNEM KRIZOVÉHO ŘÍZENÍ 99
4.4 PODROBNOST A VYUŽITELNOST PLÁNOVACÍ DOKUMENTACE 101
4.5 LEGISLATIVNÍ ÚLEVY PRO ZÁKLADNÍ SLOŽKY IZS 102
4.6 POLICIE A URGENTNÍ MEDICÍNA 103
5 ZÁVĚR 104
6 SEZNAM ZDROJŮ 106
7 PŘÍLOHY 113

Seznam použitých zkratek

AČR	Armáda České republiky
ČR	Česká republika
BRS	Bezpečnostní rada státu
DI	Dopravní inspektorát (PČR)
DNA	Deoxyribonukleová kyselina
DP	Donucovací prostředky
EKI	Evropská kritická infrastruktura
GŘ HZS ČR	Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR
HOPKS	Hospodářská opatření pro krizové stavy
HZS (ČR)	Hasičský záchranný sbor (ČR)
IAŘ	Interní akt řízení (interní předpis)
IOS	Integrované operační středisko (PČR)
IZS	Integrovaný záchranný systém
JPO	Jednotka požární ochrany
KI	Kritická infrastruktura
KOPIS	Krajské operační a informační středisko HZS kraje
KŘP	Krajské ředitelství policie (PČR)
KS	Krizová situace
LZPS	Listina základních práv a svobod
MHD	Městská hromadná doprava
MKS	Městský kamerový systém
MOP	Místní oddělení policie
MP	Městská (obecní) policie
MT	Mobilní telefon
MU	Mimořádná událost
MV	Ministerstvo vnitra
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
OHS	Oddělení hlídkové služby (PČR)

OP	Občanský průkaz
ORP	Obec s rozšířenou působností
PČR	Policie České republiky
PMJ	Pohotovostní motorizovaná jednotka (PČR)
PO	Požární ochrana
ŘP	Řidičský průkaz
SKPV	Služba kriminální policie a vyšetřování PČR
SNB	Sbor národní bezpečnosti
StB	Státní bezpečnost (složka SNB)
SÚJB	Státní úřad pro jadernou bezpečnost
TŘ	Trestní řízení
ÚRN	Útvar rychlého nasazení (PČR)
ÚSÚ	Ústřední správní úřady
ZJ	Zásahová jednotka (KŘP)
ZZS	Zdravotnická záchranná služba

Úvod

Téma diplomové práce jsem si zvolil proto, že jsem jako občan ČR v posledních letech opakovaně sledoval, jak jsou mnohá území republiky sužována povodněmi různé intenzity a jako příslušník Policie České republiky (dále též „PČR“) vykonávající službu v hl. m. Praze jsem měl zároveň možnost sledovat plnění souvisejících úkolů policie v rámci integrovaného záchranného systému (dále jen „IZS“), koordinaci záchranných a likvidačních prací a též i rozhodování místní samosprávy za vyhlášeného stavu nebezpečí. V rámci magisterského studia jsem poté získal znalosti o tom, jak se společnost na zvládání mimořádných událostí a krizových situací připravuje a jaké subjekty jsou do tohoto procesu zainteresovány. Uvědomil jsem si, že plnění souvisejících úkolů policie je následně v praxi ovlivňováno nejen legislativou a profesionalitou policistů, ale i kvalitou příprav (zejména plánovací dokumentací) a rozhodováním osob, kterým jsou svěřena práva a povinnosti koordinovat činnosti zasahujících složek IZS. Do současné doby jsem se také nesetkal s dokumentem, který by se touto problematikou komplexně zabýval.

Cílem této práce je vytvoření přehledného dokumentu obsahujícího zákonná oprávnění policie použitelného zejména v praxi subjektů podílejících se na zpracování havarijních a krizových plánů. Pro účelné využití takového dokumentu je však nezbytné, aby tento obsahoval zároveň i příklady aplikace jednotlivých oprávnění v praxi. Práce je proto protkána praktickými příklady plnění úkolů policie v mezích platné a účinné legislativy. V některých případech jsem považoval za nutné uvést i příklady postupu, který by rámec stanovený legislativou překročil.

Teoretická část práce je členěna na tři základní podkapitoly. První z nich si klade za cíl seznámit čtenáře s úkoly, historií, organizačním členěním PČR a legislativou upravující její činnost. Druhá podkapitola rozebírá úlohu IZS, jeho složky, proces a úlohu havarijního plánování, související legislativu a postavení policie v systému. Poslední podkapitola teoretické části se věnuje krizovému řízení, jeho orgánům, úloze krizového plánování, procesu vzniku související dokumentace a působnosti policie v krizovém řízení. Účelem teoretické části práce je také čtenáři poodhalit, jakým

způsobem se policie podílí na procesu tvorby dokumentace IZS a krizového řízení, a jakým způsobem může tato dokumentace v praxi ovlivnit plnění úkolů policie.

Praktická část práce má za úkol odpovědět na otázky, zda trpí právní úprava činnosti policie roztříštěností a zda tato roztříštěnost může mít negativní vliv na plnění úkolů policie při zvládání mimořádných událostí a krizových situací. Úkoly uložené policii existující dokumentací zpracovanou v rámci havarijního a krizového plánování pro územní hl. m. Prahy jsou v praktické části podrobeny právnímu rozboru, jehož cílem je určit, zda platná a účinná legislativa opravňuje policii k jejich splnění, či nikoli. Výsledky jsou následně diskutovány s ohledem na faktory, které mohou mít negativní vliv na koordinaci činnosti složek IZS při společném zásahu.

1 Teoretická část

1.1 Policie České republiky

Policie České republiky (dále v textu též „policie“ či „PČR“) je jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor, který byl zřízen zákonem České národní rady č. 283 ze dne 21. června 1991 [1]. Policie slouží veřejnosti, jejím úkolem je chránit bezpečnost osob a majetku, chránit veřejný pořádek a předcházet trestné činnosti. Plní rovněž úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, předpisy Evropských společenství a mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu České republiky. Je jedním z ozbrojených bezpečnostních sborů spolupůsobících na bezpečnosti ČR. Působnost policie se vztahuje na území České republiky, není-li právním předpisem stanoveno jinak. Úkoly policie vykonávají příslušníci policie a zaměstnanci zařazeni v policii**.** [2, 3]

1.1.1 Historie základních úkolů bezpečnostního sboru od roku 1945

Rok 1945 byl zlomem pro celou tehdejší společnost a soudobé bezpečnostní sbory nebyly výjimkou. Péče o vnitřní národní bezpečnost byla stejně jako správa všech veřejných záležitostí svěřena Národním výborům, které byly podřízeny Ministerstvu vnitra. Sbor národní bezpečnosti byl vytvořen jako výkonný orgán správy národní bezpečnosti. Jeho členy se po potřebné očistě stali i členové dosavadních uniformovaných bezpečnostních sborů (četnictva, státní policie a obecní výkonné policie). Základním úkolem sboru bylo na území tehdejší ČSR udržovat veřejný pořádek a bezpečnost. SNB se od května 1945 do července 1947 podílel na řešení tzv. malé kriminality a na ochraně státních hranic. Právním východiskem pro tuto činnost byly zákony z období první republiky. Vydáním zákona o národní bezpečnosti v roce 1947 [4] byla fakticky deklarována dosavadní činnost SNB od roku 1945 a mezi základní úkoly sboru patřilo vykonávání bezpečnostní a pořádkové služby, střežení státních hranic, boj proti zločinnosti, výkon služby k zajištění svrchovanosti a celistvosti republiky, bezpečnosti a obrany, zajišťování bezpečnosti ústavních činitelů a šetření o

trestných činech soudních včetně provádění přípravného řízení podle trestních řádů. Z pohledu primárních úkolů zaměřených stále na vnitřní pořádek a bezpečnost nepřinesly významnou změnu ani nové zákony o národní bezpečnosti z roku 1948 a 1965. Mezi základní úkoly sice přibyl dohled na bezpečnost a plynulost silničního provozu, ochrana tehdejšího socialistického zřízení a boj s protistátní činností, ale bezpečnostní sbor stále setrvával v mantinelech veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti. Posledním zákonem upravujícím činnost SNB byl zákon z roku 1974. Ani tento však nepřinesl žádné významné změny pro plnění základních úkolů sboru. [5].

Politické i ekonomické změny na přelomu 80. a 90. let dvacátého století a zákon o Policii České republiky [1] znamenaly pro část tehdejšího SNB transformaci na nový ozbrojený bezpečnostní sbor demokratického státu. Činnost policie však již byla oproštěna zejména od dosavadní závislosti na politické moci a od úkolů týkajících se zpravodajské či rozvědné činnosti (StB). Základní úkoly policie v nové demokratické společnosti však setrvaly zejména v zajišťování veřejného pořádku a bezpečnosti, dohledu nad bezpečností a plynulostí silničního provozu, v předcházení trestné činnosti a plnění úkolů podle trestního řádu.

Pohledem do vybrané části historie bezpečnostního sboru lze konstatovat, že mezi jeho primární úkoly nikdy nepatřily činnosti týkající se například zajišťování požární ochrany či přednemocniční lékařské péče. Plnění těchto úkolů policií, jak je tomu například u záchranných útvarů Police Rescue Squad na území Austrálie nebo u útvarů Fire Police v USA, nepředpokládá ani současná legislativa. [6, 7]

1.1.2 Řízení a organizace

Policie je podřízena Ministerstvu vnitra, které vytváří podmínky pro plnění jejích úkolů. Tvoří ji Policejní prezidium ČR, útvary s celostátní působností, krajská ředitelství policie a útvary zřízené v rámci krajských ředitelství. Policejní prezidium a útvary policie s celostátní působností se při nakládání s majetkem ČR a v právních vztazích považují za součást organizační složky státu a účetní jednotky ministerstvo. [2, 8]

Policii lze členit i z pohledu převážně vykonávaných činností, a to na službu pořádkové policie, dopravní policie, službu pro zbraně a bezpečnostní materiál, službu kriminální policie a vyšetřování, službu cizinecké policie, leteckou a pyrotechnickou službu. Toto členění však již nemá oporu v účinné legislativě, neboť je pozůstatkem předchozí právní úpravy (zák. č. 283/1991 Sb., o policii České republiky), a ne všechny organizační součásti policie lze pod uvedené služby podřadit. Členění dle služeb nyní upravuje interní předpis policie [8].

Organizační schéma policie je uvedeno v příloze č. 1.

Policejní prezidium ČR a útvary s celostátní působností

Policejní prezidium řídí činnost policie. V jeho čele stojí policejní prezident, který odpovídá za činnost policie ministrovi vnitra. Pro výkon své agendy má policejní prezident vytvořen rozsáhlý aparát, který se nazývá Kancelář policejního prezidenta. Policejnímu prezidentovi jsou přímo podřízeni první náměstek policejního prezidenta, náměstek policejního prezidenta pro službu kriminální policie a vyšetřování a náměstek policejního prezidenta pro ekonomiku. Na úrovni náměstků stojí i ředitel pro podporu výkonu služby. Policejní prezidium se skládá z mnoha dalších odborů a součástí, které jsou přímo podřízeny buď policejnímu prezidentovi či jeho náměstkům. [2, 8, 9]

Útvary policie s celostátní působností jsou tyto [10]:

- Útvar pro odhalování organizovaného zločinu SKPV
- Útvar odhalování korupce a finanční kriminality SKPV
- Národní protidrogová centrála
- Útvar speciálních činností Útvar zvláštních činností SKPV
- Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV
- Kriminalistický ústav Praha
- Útvar rychlého nasazení
- Útvar pro ochranu ústavních činitelů ochranné služby

- Útvar pro ochranu prezidenta ČR ochranné služby
- Letecká služba
- Ředitelství služby cizinecké policie
- Pyrotechnická služba PČR

Stručná charakteristika činnosti jednotlivých útvarů je uvedena v příloze č. 2.

Krajská ředitelství policie

Zákonem bylo zřízeno 14 krajských ředitelství policie. Jejich územní obvody se shodují s územními obvody 14 krajů České republiky. Tato synchronizace s územními samosprávnými celky je podstatná zejména pro plnění úkolů v rámci IZS a krizového řízení. Krajská ředitelství policie jsou organizačními složkami státu a účetními jednotkami, jejichž příjmy a výdaje jsou součástí rozpočtové kapitoly MV. V čele krajského ředitelství je krajský ředitel, který je také vedoucím organizační složky státu. Útvary policie zřízené v rámci jeho působnosti jsou vnitřními organizačními jednotkami krajského ředitelství. [2, 8, 9]

1.1.3 Právní úprava činnosti

Činnost policie je přímo i nepřímo normativně upravena jak v množství obecně závazných právních předpisů (např. ústavní zákony, zákony, vyhlášky), tak též i v interních předpisech MV a policie samotné. V rozsahu této práce není možno podchytit a podrobněji rozebrat veškeré tyto normy. Níže budou uvedeny a stručně charakterizovány zejména ty obecně závazné právní předpisy, které činnost policie přímo upravují v tom rozsahu, že policii či policistům stanoví zákonná oprávnění či povinnosti. Zmíněny zde však budou i jiné právní předpisy, které jsou z určitého pohledu pro činnost policie významné. [11]

Ústava České republiky

Primární nornou v České republice je Ústava České republiky (dále v textu též „Ústava“) [12], která hovoří o tom, že Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana, který též dodržuje závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva. Ústavou je dále stanoveno, že státní moc slouží všem občanům a lze ji uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon. Každý občan může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá**.** Byť Ústava explicitně o Policii ČR nehovoří a její činnost přímo neupravuje, jsou v ní nastaveny základní nesmazatelné mantinely činnosti policie.

Listina základních práv a svobod

Ústavou je stanoveno, že Listina základních práv a svobod (dále v textu též „Listina“ či „LZPS“) je součástí ústavního pořádku České republiky. [13] Listinou je podrobněji deklarováno, že lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech, a že základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné. Z pohledu výkonu státní moci je významným mantinelem i to, že povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod. Při využívání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu. Taková omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena. Ačkoli ani Listina činnost policie výslovně neupravuje, deklarovaná práva a svobody občanů se promítají do všech činností policie a státní moci jako celku. Podrobnější souvislosti jednotlivých práv a svobod s činností policie jsou rozebrány níže.

Nejvýznamnější ochranu požívá samozřejmě osoba a osobnost jednotlivce. Nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem. Zaručena je i osobní svoboda. Obviněného nebo podezřelého z trestného činu je možno zadržet jen v případech stanovených v zákoně. Zadržená osoba musí být ihned seznámena s důvody zadržení, vyslechnuta a nejpozději do 48 hodin propuštěna na svobodu nebo odevzdána soudu. Zatknout obviněného je

možno jen na písemný odůvodněný příkaz soudce. Zatčená osoba musí být do 24 hodin odevzdána soudu. Bez oprávnění omezit osobu na osobní svobodě by bylo plnění základních úkolů policie významně ochromeno.

Pro činnost policie a vlastně i základních složek IZS je podstatné, že ačkoli nikdo dle Listiny nesmí být podroben nuceným pracím nebo službám, nevztahuje se tato svoboda na službu vyžadovanou na základě zákona v případě živelních pohrom, nehod, nebo jiného nebezpečí, které ohrožuje životy, zdraví nebo značné majetkové hodnoty, a ani na jednání uložené zákonem pro ochranu života, zdraví nebo práv druhých. Bez možnosti využití pracovních sil civilního obyvatelstva při mimořádných událostech a krizových stavech by byly zejména základní složky IZS v mnohých případech nuceny buď významně přeskupit své síly a prostředky, anebo by se významně prodloužila délka a účinnost jejich zásahu. Takový stav by se však ve většině případů negativně projevil na účinnosti a rychlosti záchranných a likvidačních prací.

Další z pohledu policie významnou oblastí je ochrana vlastnického práva. Každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Vlastnictví nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem. Vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva je možné ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu. Opět i v této oblasti má policie možnost za podmínek stanovených zákonem do vlastnického práva zasáhnout.

Významnou oblastí základních práv a svobod z pohledu policie je i nedotknutelnost obydlí. Do obydlí není dovoleno vstoupit bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí. Zásahy do nedotknutelnosti obydlí mohou být zákonem dovoleny, jen je-li to v demokratické společnosti nezbytné pro ochranu života nebo zdraví osob, pro ochranu práv a svobod druhých anebo pro odvrácení závažného ohrožení veřejné bezpečnosti a pořádku. Je opět nutno konstatovat, že bez možnosti vystoupit do obydlí navzdory vůli osoby, která v něm bydlí, si nelze plnění úkolů policie a základních složek IZS obecně vůbec představit.

S plněním úkolů policie jednoznačně souvisí i deklarovaná svoboda pohybu a pobytu. Každý, kdo se oprávněně zdržuje na území České a Slovenské Federativní Republiky (Pozn.: Platné a účinné znění LZPS nebylo po rozpadu federace novelizováno.), má právo svobodně je opustit. Tyto svobody mohou být omezeny zákonem, jestliže je to nevyhnutelné pro bezpečnost státu, udržení veřejného pořádku, ochranu zdraví nebo ochranu práv a svobod druhých a na vymezených územích též z důvodu ochrany přírody. Cizinec může být vyhoštěn jen v případech stanovených zákonem. Zejména v případech mimořádných událostí a krizových stavů, které jsou spojeny s nežádoucím pohybem či migrací osob, by policie bez možnosti omezení jejich svobodného pohybu nebyla schopna plnit své úkoly.

Práva a svobody, které se možná na první pohled činnosti policie a obecně základních složek IZS nedotýkají, jsou svoboda projevu a právo na informace. Opak je však pravdou. Dle Listiny má každý právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu. Cenzura je nepřípustná, avšak svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti. Státní orgány a orgány územní samosprávy jsou ale povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Podmínky a provedení stanoví zákon. Ačkoli jsou svoboda projevu a právo na informace formálně zařazeny mezi práva politická, v praxi jsou informace a jejich poskytování dalším subjektům využívána zejména pro komerční či jiné nepolitické účely. Je nepochybné, že základní složky IZS včetně policie v mnohých ohledech disponují takovými informacemi, které objektivně nelze volně poskytovat široké veřejnosti, neboť by byly zneužitelné. Bez možnosti zabránit či omezit šíření některých informací by policie mohla jen stěží účinně plnit své povinnosti, zejména tedy bojovat s trestnou činností. [14, 15, 16]

Činnosti policie se dotýká i právo na soudní a jinou právní ochranu. Listina stanoví, že každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu. Kdo tvrdí, že byl na

svých právech zkrácen rozhodnutím orgánu veřejné správy, může se obrátit na soud, aby přezkoumal zákonnost takového rozhodnutí, nestanoví-li zákon jinak. Z pravomoci soudu však nesmí být vyloučeno přezkoumávání rozhodnutí týkajících se základních práv a svobod podle Listiny. Každý má právo na náhradu škody způsobené mu nezákonným rozhodnutím soudu, jiného státního orgánu či orgánu veřejné správy nebo nesprávným úředním postupem. Podmínky a podrobnosti upravuje zákon [17]. I činnost policie je přezkoumatelná nezávislými soudy. Zejména v posledních letech se do povědomí společnosti dostává, že je možno se žalobou účinně domáhat narovnání svých práv či relativně štědrého finančního odškodnění v případě, že lze prokázat nesprávný úřední postup orgánu veřejné moci. Vzhledem k tomu, že policie z podstaty své činnosti každodenně zasahuje do práv a svobod občanů, je právě její činnost příčinou mnoha soudních sporů.

Kompetenční zákon

Zákon č. 2/1969 Sb. o zřízení ústředních orgánů státní správy (tzv. kompetenční zákon) [18] upravuje existenci a působnost ministerstev a dalších ústředních orgánu státní správy. Z pohledu policie a obecně pro činnost základních složek IZS je podstatné, že zákon stanoví okruh působnosti jednotlivých ústředních orgánů. Rámcově tedy vymezuje i činnosti složek IZS, které jsou jednotlivým ministerstvům podřízeny. Dále zákon stanoví, že koncepce a koordinace zajišťování veřejného pořádku a bezpečnosti, dohledu na bezpečnost a plynulost silničního provozu, požární ochrany, krizového řízení, civilního nouzového plánování, ochrany obyvatelstva a integrovaného záchranného systému spadá do působnosti Ministerstva vnitra. Ministerstvo též zajišťuje komunikační sítě pro Policii České republiky, složky integrovaného záchranného systému a územní orgány státní správy a provozuje informační systém pro nakládání s utajovanými informacemi mezi orgány veřejné moci.

Zákon o bezpečnosti ČR

Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky [3], stanoví, že základní povinností státu je zajistit svrchovanost a územní celistvost České republiky, ochranu jejích demokratických základů a ochranu životů, zdraví a majetkových hodnot. Bezpečnost České republiky zajišťují ozbrojené síly, ozbrojené bezpečnostní sbory, záchranné sbory a havarijní služby. Státní orgány, orgány územních samosprávných celků a právnické a fyzické osoby jsou povinny se podílet na zajišťování bezpečnosti České republiky. Rozsah povinností a další podrobnosti stanoví zákon.

Zákon o Policii ČR

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky [2], (dále též „zákon o PČR“) je primární právním předpisem upravujícím základní oprávnění a povinnosti policie (a policistů) aplikovatelné jak na každodenní výkon služby, tak též i na činnosti v rámci koordinovaného postupu složek IZS při mimořádných událostech a krizových situacích. Zákon o PČR, který nabyl účinnosti 1. ledna 2009, přinesl oproti dřívější právní úpravě (z. č. 283/1991 Sb.) některé věcné i právní změny. Zákon vychází ze snahy dát policii pravomoci odpovídající jejím úkolům ve stále komplikovanější společenské a bezpečnostní realitě. Vychází z předpokladu, že odpovědnost za bezpečnost je a musí být sdílená. Úprava klade důraz na předcházení bezpečnostním hrozbám, což se odráží ve formulaci jednotlivých pravomocí policie. Zákon o PČR již například oproti předchozí právní úpravě explicitně neobsahuje ustanovení o zajišťování bezpečnosti železniční dopravy a civilní letecké dopravy. [19]

Zákon upravuje postavení policie, její činnost a organizaci. Kodifikuje základní principy, na základě kterých policisté a zaměstnanci policie plní úkoly policie. Mezi tyto principy patří zdvořilost, iniciativa, přiměřenost postupu, prokazování příslušnosti k policii a poučování. Účelem těchto principů je v maximální míře šetřit práva a svobody občanů obecně deklarované v Ústavě a LZPS. Zákon dále v obecné rovině upravuje působnost policie v rámci IZS a při řešení krizových situací, spolupráci s ozbrojenými silami, bezpečnostními sbory, orgány veřejné správy, jakož i s právnickými a fyzickými osobami. Podrobně jsou v zákoně upraveny oprávnění a

povinnosti týkající se omezování osobní svobody (připoutání, zajištění, umístění do cely, omezení pohybu osob), postup ve vztahu k movitým věcem (odnětí věci, vydání a odebrání zbraně, zajištění, odstranění a zničení věci), oprávnění vztahující se k dopravním prostředkům (použití technického prostředku k zabránění odjezdu vozidla, zastavení a prohlídka dopravního prostředku), držení a používání nebezpečných látek, rušení provozu elektronických komunikací, vstup do obydlí, jiného prostoru, na pozemek, do provozovny, a podmínky a náležitosti vykázání osoby ze společného obydlí. Zákon dále upravuje zajištění bezpečnosti chráněných objektů, prostorů a osob. Nejpodrobnější právní úprava je věnována použití donucovacích prostředků a zbraně. Podrobně je kodifikována i práce s informacemi, kam spadá zejména podání vysvětlení, pořizování záznamů, oprávnění související s prokazováním totožnosti, získávání osobních údajů pro potřeby budoucí identifikace a pátrání po osobách a věcech. Relativně osamocenou částí je právní úprava týkající se získávání poznatků o trestné činnosti, která úzce souvisí s plněním úkolů policie v trestním řízení. Zákon upravuje i oblast mezinárodní policejní spolupráce, náhradu škody, kontrolu policie, správní delikty, ochranu názvu policie a další oblasti činnosti policie, které nejsou pro zvolenou problematiku této práce podstatné. [2]

Vyhláška o vnějším označení policie

Vyhláška MV č. 460/2008 Sb., o způsobu vnějšího označení, služebních stejnokrojích a zvláštním barevném provedení a označení služebních vozidel, plavidel a letadel Policie České republiky a o prokazování příslušnosti k Policii České republiky [20], provádí zákon o PČR a zejména upravuje, jak vypadají stejnokroje policie a jejich doplňky, jak jsou na stejnokrojích vyobrazená hodnostní označení, jakým způsobem policisté prokazují svou příslušnost k policii při služebních úkonech a jaké jsou vzory zvláštního barevného provedení a označení na služebních vozidlech, plavidlech a letadlech. Prokázání příslušnosti policisty či dopravního prostředku k policii je podstatné nejen pro právní jistotu občanů, ale též proto, že některé právní předpisy (např. zákon o silničním provozu) [21] se služebním stejnokrojem či vnějším

označením vozidel spojují určitá oprávnění, která by policisté za jiných okolností nebyli oprávněni využít.

Trestní řád

Účelem zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) [22], je upravit postup orgánů činných v trestním řízení tak, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni. Řízení přitom musí působit k upevňování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti, k výchově občanů v duchu důsledného zachovávání zákonů a pravidel občanského soužití i čestného plnění povinností ke státu a společnosti. Zákon kodifikuje základní zásady trestního řízení a definuje orgány činné v trestním řízení, kterými se rozumějí soud, státní zástupce a policejní orgán. Policejními orgány se rozumějí mimo jiné i útvary Policie ČR. Postavení policejního orgánu však mají i další bezpečností sbory (např. Generální inspekce bezpečnostních sborů, pověřené orgány Vězeňské služby ČR, pověřené celní orgány, orgány Vojenské policie, Bezpečnostní informační služby a další).

Z pohledu plnění úkolů policie v rámci MU a KS je podstatná zákonná úprava zajišťovacích úkonů, neboť se jedná o významné zásahy do základních práv a svobod občanů. Tyto úkony trestního řízení se týkají buď přímo osob (vazba, zadržení, zákaz vycestování do zahraničí, osobní prohlídka, ostatní předběžná opatření), nebo movitých věcí (vydání a odnětí věci), dále peněžních prostředků, zaknihovaných cenných papírů, nemovitostí (domovní prohlídka, prohlídka a vstup do obydlí, jiného prostoru a na pozemek), přepravovaných zpráv, zásilek (zadržení, otevření, sledování a záměna) a telekomunikačního provozu (odposlechy a záznamy). Další významnou oblastí právní úpravy je postup před zahájením trestního stíhání. Související oprávnění policie spočívající zejména ve vyžadování vysvětlení od fyzických a právnických osob a státních orgánů, ve vyžadování odborných vyjádření a znaleckých posudků od příslušných orgánů, v obstarávání potřebných podkladů (spisy a jiné písemné materiály), v ohledání věci a místa činu, pořizování zvukových a obrazových záznamů osob a mnoha dalších úkonů (viz ust. § 158 odst. 3 trestního řádu). Trestní řád obsáhle

upravuje mnoho dalších oblastí majících větší či menší souvislost s činností policie. Tyto oblasti se ale tématu práce nedotýkají. [22]

Trestní zákoník

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník [23], podepsaný prezidentem republiky na počátku roku 2009 byl výsledkem dlouholetého úsilí o vytvoření nového moderního kodexu trestního práva hmotného. V souvislosti s jeho přijetím bylo novelizováno mnoho dalších právních předpisů. Zákoník ve své obecné části kodifikuje zejména působnost trestních zákonů, základy trestní odpovědnosti, pro činnost policie nepochybně významné okolnosti vylučující protiprávnost, dále zánik trestní odpovědnosti, druhy sankcí a vykládá některé pojmy v zákoně užívané. Ve zvláštní části jsou převážně popsány skutkové podstaty jednotlivých trestných činů, které jsou dle významu chráněného zájmu uspořádány do jednotlivých hlav zákona. Zákoník je pro činnost policie významný nejen z důvodu, že jedním z primárních úkolů policie je plnit úkoly podle trestního řádu a předcházet trestné činnosti, ale též proto, že upravuje výše zmíněné okolnosti vylučující protiprávnost.

Okolnostmi vylučujícími protiprávnost označujeme taková jednání, která způsobují, že čin není trestním činem, i když jinak naplňují všechny znaky trestného činu. [24]

Trestní zákoník upravuje v obecné části tyto okolnosti vylučující protiprávnost:

- krajní nouzi (§ 28),
- nutnou obranu (§29),
- svolení poškozeného (§ 30),
- přípustné riziko (§ 31) a
- oprávněné použití zbraně (§ 32).

Zákoník upravuje některé okolnosti vylučující protiprávnost i ve zvláštní části, ale tyto nejsou z pohledu této práce podstatné. Souvislost některých těchto okolností s využíváním oprávnění policie bude podrobněji rozebrána v dalších kapitolách. [23]

Zákon o silničním provozu

Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (dále též „zákon o silničním provozu“) [21], je dalším významným právním předpisem upravujícím činnost policie. Zákon zapracovává příslušné předpisy Evropské unie a upravuje práva a povinnosti účastníků provozu na pozemních komunikacích, pravidla provozu na pozemních komunikacích, úpravu a řízení provozu, řidičská oprávnění a řidičské průkazy a v neposlední řadě i působnost a pravomoc orgánů státní správy a Policie ČR ve věcech provozu na pozemních komunikacích. Dále upravuje fungování registru řidičů, správní delikty a sankce za jejich spáchání, bodové hodnocení porušení povinností stanovených zákonem a další.

Z hlediska plnění úkolů policie je podstatná právní úprava dohledu na bezpečnost a plynulost provozu na pozemních komunikacích, která spočívá v kontrole dodržování povinností účastníků a pravidel provozu na pozemních komunikacích, v podílu na řízení provozu, v objasňování dopravních nehod, vedení evidence dopravních nehod, v projednávání souvisejících přestupků v blokovém řízení a v provádění prevence v oblasti bezpečnosti provozu na pozemních komunikacích.

Zákon o přestupcích

Zákon č. 200/1991 Sb., o přestupcích [25], zavazuje orgány státní správy, aby vedly občany k dodržování zákonů a jiných právních předpisů a respektování práv spoluobčanů. Orgány jsou povinny při své činnosti dbát zejména o to, aby občané neztěžovali plnění úkolů státní správy a nerušili veřejný pořádek a občanské soužití.

Zákon upravuje pojem a znaky přestupku, sankce a ochranná opatření, stanoví skutkové podstaty přestupků na úseku státní správy a samosprávy, některé přestupky na úseku dopravy a silničního hospodářství, na úseku podnikání, přestupky na úseku sociálních věcí a zdravotnictví, přírodních léčivých zdrojů, přestupky na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomániemi, přestupky na úseku školství, mládeže a kultury, některé přestupky na úseku průmyslu a obchodu, zemědělství a myslivosti, na úseku geologie a nerostného bohatství, přestupky na úseku energetiky, teplárenství a plynárenství, na úseku vnitřní správy, matrik, přestupky na úseku obrany ČR, státních

hranic, životního prostředí, přestupky proti veřejnému pořádku, občanskému soužití a majetku. Jedná se o skutkové podstaty přestupků, které nejsou upraveny dle problematik přímo ve speciálních právních předpisech (viz např. úprava přestupků přímo v zákoně o PČR, o silničním provozu, o požární ochraně apod.) [2, 21, 26].

Zákon zavazuje k tomu, aby orgán policie oznámil příslušným správním orgánům přestupky, o nichž se dozví, není-li sám příslušný k jejich projednávání. U některých přestupků (např. proti veřejnému pořádku, občanskému soužití, majetku, proti bezpečnosti a plynulosti silničního provozu, proti pořádku ve státní správě a dalších) je orgán policie též povinen učinit nezbytná šetření ke zjištění osoby podezřelé ze spáchání přestupku a k zajištění důkazních prostředků nezbytných pro pozdější dokazování před správním orgánem. K této činnosti využívá oprávnění podrobně upravená v zákoně o PČR. Zákon o přestupcích dále opravňuje policii k projednání vybraných druhů přestupků uložením pokuty v blokovém řízení, což je jednou ze základních činností zejména uniformovaných složek policie. [25]

Zákon o pobytu cizinců

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o pobytu cizinců“) [27] upravuje podmínky vstupu cizince na území ČR a vycestování cizince z území, stanoví podmínky pobytu cizince na území a vymezuje působnost PČR, MV a MZV v této oblasti státní správy.

Působnost správních orgánů podle tohoto zákona vykonávají v rámci policie ředitelství služby cizinecké policie, jeho detašovaná pracoviště a odbory cizinecké policie zřízené v rámci krajských ředitelství policie. Související úkoly policie spočívají zejména v plnění závazků vyplývajících z mezinárodních smluv, provádění pobytové a hraniční kontroly, v provozování zařízení pro zajištění cizinců, v rozhodování o umístění cizince do těchto zařízení, v odhalování a postihování souvisejících správních deliktů, v provádění eskortní činnosti, v provádění úkonů souvisejících se zajištěním cizince za účelem správního vyhoštění, v provozování informačních systémů, zabezpečování cestovních dokladů, v udělování výjezdních víz pro vyhošťovaného cizince a v některých případech i v rozhodování o udělení víza nebo povolení vstupu na

území, v rozhodování o odepření vstupu na území či o odepření vycestování. Zákon o pobytu cizinců z pohledu plnění úkolů policie úzce souvisí zejména se zákonem o ochraně státních hranic (viz níže). [27]

Zákon o ochraně státních hranic

Zákon č. 216/2002 Sb., o ochraně státních hranic České republiky a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o ochraně státních hranic“) [28] upravuje zejména ochranu státních hranic ČR (dále jen "ochrana hranic") proti jejich nedovolenému překračování, oprávnění policie při zajišťování ochrany hranic a stanoví správní delikty na úseku ochrany hranic. Opatření související s ochranou hranic však neprobíhají jen na hraničních přechodech, ale i mimo ně. Ochranu hranic zajišťuje policie soustavně po celé jejich délce. Oprávnění policie se vztahují nejen k osobám, ale i k věcem, zavazadlům, nemovitostem a dopravním prostředkům. Využitelnost oprávnění stanovených tímto zákonem zejména v souvislosti s nezákonnou migrací osob není asi nutno dokládat. [28]

Zákon o zbraních a střelivu

Zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu [29], upravuje kategorie střelných zbraní a střeliva, podmínky pro nabývání vlastnictví, držení, nošení a používání zbraní nebo střeliva, práva a povinnosti držitelů zbraní nebo střeliva, podmínky pro vývoz, dovoz nebo tranzit zbraní nebo střeliva a pro provozování střelnic, provádění pyrotechnického průzkumu, provozování informačních systémů v oblasti zbraní a střeliva, sankce a výkon státní správy v oblasti zbraní a střeliva, provozování střelnic a provozování a provádění pyrotechnického průzkumu.

Je podstatné zmínit, že tento zákon se nevztahuje, není-li v něm stanoveno jinak, na zbraně, střelivo a munici, které jsou nabývány nebo drženy ve výzbroji ozbrojenými silami ČR, bezpečnostními sbory, Vojenským zpravodajstvím nebo ozbrojenými silami anebo sbory jiných států při jejich pobytu na území ČR, překračování státních hranic a průjezdu přes území nebo přeletu nad územím ČR.

Policie vykonává dohled nad dodržováním tohoto zákona u držitelů zbrojních průkazů, držitelů zbraní kategorie D a střeliva do těchto zbraní a ostatních držitelů zbraní a střeliva. V rámci dohledu policie kontroluje související povinnosti, zákazy, eviduje a projednává přestupky v blokovém řízení. Oprávnění policie se vztahují k osobám, věcem a dopravním prostředkům. V rámci policie vykonává státní správu ve věcech zbraní, střeliva a pyrotechnického průzkumu Policejní prezidium ČR a dislokované odbory služby pro zbraně a bezpečností materiál v rámci krajských ředitelství policie. [29]

Zákon o prevenci závažných havárií

Zákon č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky (dále jen „zákon o prevenci závažných havárií“) [30], zapracovává příslušné předpisy Evropských společenství a stanoví systém prevence závažných havárií pro objekty a zařízení, v nichž je umístěna vybraná nebezpečná chemická látka nebo chemický přípravek s cílem snížit pravděpodobnost vzniku a omezit následky závažných havárií na zdraví a životy lidí, hospodářská zvířata, životní prostředí a majetek v objektech a zařízeních a v jejich okolí. Zákon stanoví povinnosti právnických osob a podnikajících fyzických osob, které vlastní, užívají nebo budou uvádět do užívání takový objekt nebo zařízení a působnost orgánů veřejné správy na úseku prevence závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky. Zákon se činnosti policie dotýká jen okrajově, a to v otázce zvláštní kontroly plánu fyzické ochrany, jeho přijetí a faktického zajištění fyzické ochrany vybraného objektu nebo zařízení před případnými útoky. Tuto kontrolu policie vykonává ve spolupráci s příslušným krajským úřadem, který ji organizuje. Zákon je však významný z hlediska havarijního plánování, o kterém bude podrobněji pojednáno v podkapitole 1.2.2. [30]

Zákon o IZS

Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranné systému [31], vymezuje IZS, stanoví jeho složky a jejich působnost (pokud tak nestanoví zvláštní právní předpis), působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků, práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na mimořádné události a při záchranných a likvidačních pracích a při ochraně obyvatelstva před a po dobu vyhlášení krizových stavů (podrobněji viz podkap. 1.2).

Z pohledu policie je podstatné, že zákon za určitých v něm definovaných okolností přiřkne příslušníkovi policie postavení tzv. velitele zásahu [31 § 19], jehož příkazy jsou složky IZS při zásahu povinny se řídit. Velitele zásahu následně zákon opravňuje k dalším zásahům do práv a svobod občanů (např. zakázat vstup, nařídit evakuaci apod.), přiznává mu oprávnění některých správních úřadů (např. bezodkladné provádění a odstraňování staveb a terénních úprav), vyzvat k poskytnutí osobní a věcné pomoci a v neposlední řadě i organizovat činnost složek IZS na místě MU. V případě, že však koordinaci záchranných a likvidačních prací řídí starosta obce s rozšířenou působností, hejtman kraje, v Praze primátor hlavního města Prahy nebo Ministerstvo vnitra, jsou složky IZS povinny se řídit jejich pokyny. Působením policie v IZS však není dotčeno její postavení a úkoly stanovené zvláštními právními předpisy. Podrobnosti týkající se činnosti policie v rámci IZS budou rozebrány v podkapitole 1.2.3. [31]

Krizový zákon

Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení (dále jen „krizový zákon“) [32], stanoví působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků, práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na krizové situace, které nesouvisejí se zajišťováním obrany ČR před vnějším napadením, při jejich řešení a při ochraně kritické infrastruktury. Zákon upravuje i odpovědnost za porušení těchto povinností, zapracovává příslušné předpisy Evropské unie a upravuje určování a ochranu evropské kritické infrastruktury.

V zákoně jsou definovány pojmy týkající se krizového řízení a mimo bezpečnostních stavů již kodifikovaných v rámci ústavního zákona o bezpečnosti ČR

(nouzový stav, stav ohrožení státu a válečný stav) [3 čl. 2] je zde zakotvena možnost vyhlášení stavu nebezpečí jako bezodkladného opatření v případě ohrožení životů, zdraví, majetku, životního prostředí, pokud nedosahuje intenzita ohrožení značného rozsahu, a není možné odvrátit ohrožení běžnou činností správních úřadů, orgánů krajů a obcí, složek IZS nebo subjektů KI.

Zákon dále stanoví orgány krizového řízení včetně jejich oprávnění a povinností. Ačkoli má policie celorepublikovou působnost [2 § 3], krizový zákon jí přiřadil postavení orgánu krizového řízení s působností na území kraje. Jejím úkolem je zajišťovat připravenost k řešení krizových situací spojených s vnitřní bezpečností a veřejným pořádkem na území kraje. Podrobnosti týkající se činností policie v rámci krizového řízení budou rozebrány v podkapitole 1.3.2. [32]

1.1.4 Postavení v bezpečnostním systému ČR

Každá společnost je po dobu své existence vystavena působení celé řady mimořádných událostí, které negativně ovlivňují její vývoj. MU mohou být způsobeny přírodními nebo civilizačními vlivy. Společnost se samozřejmě snaží těmto negativním událostem předcházet a následky vzniklých v maximální míře eliminovat. K eliminaci následků si stát vytváří bezpečnostní systém, který plní základní povinnosti státu týkající se zajištění jeho svrchovanosti, územní celistvosti, ochraně systému veřejné správy a ochraně životů, zdraví a majetku. [3, 12, 33, 34]

Bezpečnostní systém v ČR je tvořen soustavou subjektů, které:

- Zajišťují bezpečnost státu (ozbrojené síly, ozbrojené bezpečnostní sbory, zpravodajské služby, záchranné sbory a havarijní služby) a
- na zajišťování bezpečnosti se podílejí (prezident republiky, vláda, Parlament ČR, BRS a její orgány, správní úřady, orgány územních samosprávných celků, právnické a fyzické osoby).

Na vznik MU reaguje bezpečnostní systém přijímáním opatření na různých úrovních. Tato opatření jsou odstupňována v závislosti na druhu a rozsahu nastalé situace. Přijímaná opatření lze rozčlenit na:

- všeobecná opatření (přijímána fakticky každodenně),
- společná opatření (přijímána v rámci IZS) a
- krizová opatření (přijímána orgány krizového řízení za krizových stavů).

[33, 34]

Všeobecná opatření

Jedná se o opatření, která zajišťují každodenní fungování základních bezpečnostních principů zejména v rámci těch subjektů, které zajišťují bezpečnost ČR. Tato opatření spočívají v běžných činnostech ozbrojených sil, ozbrojených bezpečnostních a záchranných sborů a havarijních služeb bez zvláštních nároků na jejich koordinaci. Jedná se například o fungování tísňových linek, poskytování přednemocniční lékařské péče, zajišťování veřejného pořádku a bezpečnosti hlídkovou činností policie, odhalování a prošetřování přestupků, trestných činů, zajišťování požárního dozoru apod. Z pohledu PČR se zejména jedná o plnění povinností vyplývajících ze zákona o PČR, o silničním provozu a z trestního řádu.

Společná opatření

Jedná se o opatření subjektů bezpečnostního systému, která již vyžadují koordinaci jejich součinnosti. Příkladem je koordinovaný postup složek IZS při provádění záchranných a likvidačních prací. Koordinace spočívá v činnosti velitele zásahu a součinnosti příslušných operačních středisek při předávání informací. Jedná se o společné zásahy u takových MU, k jejichž úspěšnému zvládnutí již všeobecná opatření nejsou dostačující.

Krizová opatření

Krizová opatření jsou zvláštními opatřeními přijímanými pro řešení tak závažné MU, pro jejíž úspěšné zvládnutí by výše popsaná všeobecná a společná opatření již nebyla dostatečná. Jedná se o organizační či technická opatření určená k řešení krizové situace a odstranění jejích následků, včetně opatření, jimiž je zasahováno do práv a svobod osob. Tato opatření mohou mít územní či celorepublikový charakter. Úspěšné zvládnutí takto závažné MU si již vyžaduje vyhlášení některého z krizových stavů a přenesení řídící a koordinační úrovně ze složek IZS na orgány územních samosprávných celků či přímo na ústřední správní úřady. Podrobnosti přípravy všech dotčených subjektů na krizové situace a činnosti při jejím zvládání upravuje krizový zákon. [32, 33]

1.2 Integrovaný záchranný systém

IZS v současné době představuje právně vymezený, otevřený systém koordinace a spolupráce jeho zákonem stanovených složek, který je určený k přípravě na vznik MU a k provádění preventivních, záchranných, likvidačních a obnovovacích prací. Je jednou z nejdůležitějších součástí krizového řízení ČR a hlavním realizačním nástrojem pro zvládání MU, které zákon definuje jako škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací. Cílem vytvoření IZS, a vlastně i jeho podstatou, je integrace materiálních a lidských zdrojů s právními předpisy za účelem zajištění nejúčinnější a nejhospodárnější organizace záchranných a likvidačních prací.

Jak již bylo uvedeno výše, jedná se o systém a nikoli o organizaci v podobě instituce. IZS je zákonem definován jako koordinovaný postup jeho složek při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací. Využívá se tedy při přípravě na vznik mimořádné události a při potřebě provádět současně záchranné a likvidační práce dvěma anebo více složkami integrovaného záchranného systému.

Jeho příprava spočívá zejména v odborné připravenosti složek IZS a stálých orgánů pro koordinaci jejich činnosti. Dále též v nepřetržitém přijímání a analýze informací o hrozícím či nastalém vzniku MU. Nelze opominout ani zabezpečení varování obyvatelstva a vyrozumívání dotčených osob, orgánů a institucí. Do přípravy na vznik MU je nutno zahrnout i činnosti a opatření materiálního, plánovacího, organizačního a vzdělávacího charakteru. Cílem je pokud možno předejít vzniku MU, případně v maximální možné míře snížit její negativní dopady na společnost.

Záchrannými a pracemi se rozumí činnosti směřující k odvrácení nebo omezení bezprostředního působení rizik vzniklých MU a vedoucí k přerušení jejich příčin. Jedná se zejména o rizika v podobě ohrožení života, zdraví, majetku nebo životního prostředí. Nelze v této oblasti opominout ani vytvoření podmínek pro zásah a obecně i ochranu členů zasahujících složek IZS. Likvidační práce vedou k odstranění následků způsobených mimořádnou událostí. Mohou probíhat i současně se záchrannými pracemi. Obecně se za ukončení záchranných prací považuje stav, kdy byla odvrácena bezprostřední rizika vzniklá MU. [31, 35, 36,]

1.2.1 Složky IZS a zásady jejich koordinace

Zákon o IZS rozlišuje dva druhy složek. Jedná se o základní složky IZS, kterými jsou Hasičský záchranný sbor České republiky (dále jen "HZS ČR"), jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany (dále jen „JPO“), poskytovatelé zdravotnické záchranné služby (dále též „ZZS“) a PČR. Ostatními složkami IZS jsou vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil, ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory, ostatní záchranné sbory, orgány ochrany veřejného zdraví, havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby, zařízení civilní ochrany, neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím. [37, 38]

V době krizových stavů se stávají ostatními složkami integrovaného záchranného systému také poskytovatelé akutní lůžkové péče, kteří mají zřízen urgentní příjem. Pokud však tito poskytovatelé zdravotních služeb uzavřou s místně příslušným

poskytovatelem ZZS nebo krajským úřadem dohodu o plánované pomoci na vyžádání, začlení je HZS kraje do poplachového plánu kraje a stanou se ostatními složkami IZS i pro období mimo krizový stav. [31]

Vznik IZS byl vynucen každodenní faktickou spoluprací HZS ČR, PČR a ZZS při řešení nejčastějších MU v podobě požárů, havárií, dopravních nehod apod. Zákon o IZS hovoří o koordinovaném postupu složek. Z logiky věci vyplývá, že potřeba koordinace nastává v případě, kdy se na místě MU zasahují dvě a více složek IZS. Cílem koordinace je efektivnější využití sil a prostředků všech zasahujících složek, odstranění případných duplicitních činností a dosažení rychlé a účinné likvidace následků MU.

Podstata koordinace při společném zásahu obecně spočívá v:

- určení druhu MU a vyhodnocení jejího dopadu,
- uzavření místa zásahu a regulace vstupu do něj,
- záchraně příp. evakuaci bezprostředně ohrožených osob, zvířat nebo majetku,
- poskytnutí neodkladné zdravotnické péče,
- přijetí nezbytných opatření k ochraně života a zdraví příslušníků zasahujících složek,
- odstranění příčin vzniku MU,
- omezení rozsahu ohrožení vyvolaného MU,
- přijímání opatření na místě bezprostředně ohrožených šířením MU,
- poskytnutí humanitární pomoci a neodkladné veterinární péči,
- poskytování nezbytných informací a
- dokumentování příčin vzniku MU a rozsahu záchranných a likvidačních prací.

Koordinaci záchranných a likvidačních prací lze rozdělit do tří úrovní:

- TAKTICKÁ – probíhá na místě zásahu, kde se projevují účinky MU nebo kde se tyto předpokládají. Za způsob provádění záchranných a likvidačních prací zde odpovídá velitel zásahu. [31, 39, 40]

- OPERAČNÍ – probíhá na úrovni operačních středisek základních složek IZS. Dle zákona [31] se za operační a informační střediska IZS považují operační a informační střediska HZS ČR, která jsou zřízena na úrovni krajů (dále též KOPIS) a MV. KOPIS na žádost velitele zásahu povolávají dle potřeby další složky IZS, mohou požadovat uveřejnění informací ve sdělovacích prostředcích a ovládají systémy varování a vyrozumění. KOPIS též plní funkci spojového uzlu mezi velitelem zásahu a starostou, hejtmanem či MV, a provozuje mezinárodní tísňovou linku 112. [35]

- STRATEGICKÁ – představuje přímé zapojení starosty ORP, hejtmana kraje nebo MV do koordinace záchranných a likvidačních prací. To nastává v situaci, kdy velitel zásahu buď o jejich koordinaci požádá, nebo je MU klasifikována nejvyšším stupněm poplachu. Pro koordinační činnost subjektů na strategické úrovni jsou využívány havarijní plány kraje a vnější havarijní plány objektů nebo zařízení, která jsou na daném území zdrojem největšího potencionálního rizika (podrobněji k plánům viz podkap. 1.2.2). [35, 38]

1.2.2 Dokumentace IZS a havarijní plánování

Dokumentaci IZS dle právního předpisu [39] tvoří:

- havarijní plán kraje,
- vnější havarijní plán,
- dohody o poskytnutí pomoci,
- dokumentace o společných záchranných a likvidačních pracích a statistické přehledy,

- dokumentace o společných školeních, instruktážích a cvičeních složek IZS,
- typové činnosti složek IZS a
- územně příslušný poplachový plán.

Havarijní plánování

Havarijní plány jsou určeny k podpoře záchranných a likvidačních prací na území kraje či jeho části. Jsou primárně určeny pro zvládání MU bez vyhlášení krizového stavu, ale jsou konstruovány tak, aby byly použitelné i jako součást krizového plánu. Problematiku zpracovávání havarijních plánů obecně řeší zákon o IZS, ale existují i jiné právní předpisy, které upravují havarijní plánování vztahující se ke specifickým druhům MU. Jedná se zejména o havárie:

- s výskytem nebezpečných látek v průmyslu [30],
- havarijní znečištění podzemních či povrchových vod [41],
- havárie zdroje ionizujícího záření [42] a další.

Havarijní plány členíme na:

1) havarijní plány krajů,
2) vnější havarijní plány a
3) vnitřní havarijní plány.

1) Havarijní plán kraje

Odpovědnost za zpracování havarijního plánu kraje ukládá zákon o IZS krajskému úřadu v rámci přeneseného výkonu státní správy, avšak fyzicky jej dle uvedeného zákona zpracovává a aktualizuje HZS kraje. HZS kraje při zpracovávání plánu vychází především z analýz vzniku MU, z podkladů poskytnutých právnickými a podnikajícími fyzickými osobami, dotčenými správními úřady, obecními úřady a složkami IZS, kdy

tyto podklady jsou do plánu zapracovány. Způsob zpracování havarijního plánu kraje stanoví vyhláška [39]. Jedná se o obsáhlý dokument, který se člení na tři části:

- **Informativní část** – Tato část havarijního plánu je tvořena geografickou, demografickou, klimatickou a hydrologickou charakteristikou kraje včetně popisu územní infrastruktury. Dále též analýzami vzniku, působení a zvládání jednotlivých možných MU.

- **Operativní část** - Obsahuje přehled sil a prostředků potřebných pro záchranné a likvidační práce. Člení se na pomoc poskytovanou okolním krajům, pomoc ze sousedních krajů, pomoc z ústřední úrovně, způsob vyrozumění o MU a spojení.

- **Plány konkrétních činností** - Představují v podstatě samostatné plány pro řešení jednotlivých situací, které mohou při zdolávání MU nastat. Jedná se o plán vyrozumění, traumatologický plán, plán varování, ukrytí, individuální ochrany, evakuace a nouzového přežití obyvatelstva, plán monitorování, pohotovostní plán veterinárních opatření, plán veřejného pořádku a bezpečnosti, plán ochrany kulturních památek, plán hygienických a protiepidemických opatření, plán komunikace s veřejností a hromadnými informačními prostředky a plán odstranění odpadů.

Z výše uvedeného plyne, že ačkoli HZS kraje odpovídá za zpracování plánu, sám nevypracovává veškeré jeho části a zejména plány konkrétních činností zpracovávají ty subjekty, kterým to vyplývá z jejich působnosti.

Havarijní plán kraje se vypracovává minimálně ve dvou vyhotoveních, kdy jedno se stává součástí krizového plánu kraje a druhé se ukládá na KOPIS HZS kraje. Výpisy z havarijního plánu kraje zpracovatel poskytuje složkám IZS, správním úřadům a obcím, které plní úkoly vyplývající z tohoto plánu. Tyto subjekty si následně dle výpisu podrobněji rozpracovávají své vlastní činnosti při vzniku MU. [35, 39]

2) Vnější havarijní plán

Vnější havarijní plán se zpracovává pro:

- ✓ jaderné zařízení nebo pracoviště se zdrojem ionizujícího záření IV. kategorie [42], nebo

- ✓ objekty a zařízení podniků, u kterých je předpoklad vzniku závažné havárie způsobené nebezpečnými látkami a chemickými přípravky [30].

Základním principem je, že oba výše uvedené druhy plánů se zpracovávají pro území, které je ohraničené zónou havarijního plánování. Tato zóna se určuje s přihlédnutím k nebezpečí, které objekt pro své okolí představuje. Vzhledem k tomu, že zóna zasahuje mimo areál daného subjektu, hovoříme o vnějším havarijním plánu.

Vnější havarijní plán jaderného zařízení nebo pracoviště se zdrojem ionizujícího záření IV. kategorie zpracovává HZS kraje. Zpracovává se ve více vyhotoveních, kdy jedno je součástí krizového plánu kraje, druhé se ukládá na KOPIS HZS kraje, další se předává provozovateli zařízení, Státnímu úřadu pro jadernou bezpečnost (dále jen „SÚJB“) a případně i dalším HZS krajů, do jejichž územního obvodu zóna havarijního plánování zasahuje. Způsob zpracování plánu upravuje příslušná vyhláška MV [39].

Vnější havarijní plán pro objekty a zařízení, u kterých je možnost vzniku závažné havárie způsobené nebezpečnými látkami nebo přípravky, zpracovává krajský úřad ve spolupráci s HZS kraje. Zpracovává se ve dvou vyhotoveních, kdy jedno se ukládá jako součást krizového plánu kraje pro jednání bezpečností rady a krizového štábu kraje a druhé se ukládá pro potřeby HZS kraje na KOPIS. Způsob zpracování a strukturu písemných podkladů pro stanovení zóny havarijního plánování upravuje právní předpis [43].

3) Vnitřní havarijní plán

Vnitřní havarijní plán je povinen zpracovávat provozovatel objektu nebo zařízení, pokud je zařazen ve smyslu zákona [30] do skupiny B. Jedná se o dokument, který stanoví zejména způsob zajištění havarijní připravenosti včetně informačních, materiálních, lidských a ekonomických zdrojů pro případ vzniku havárie, způsob zvládání možných havárií, opatření zajišťující vhodný monitoring následků a sanaci místa havárie. [43]

Typové činnosti složek při společném zásahu

Ačkoli typové činnosti složek IZS při společném zásahu (dále též „typové činnosti“) formálně nespadají do oblasti havarijního plánování, jedná se o významnou dokumentaci IZS, která relativně podrobně upravuje konkrétní činnosti složek IZS na místě zásahu. Vzhledem k této skutečnosti a k zaměření této práce je nelze opominout. [40]

Typové činnosti vydává Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR (dále jen „GŘ HZS ČR“) a obsahují postup složek při záchranných a likvidačních pracích s ohledem na druh a charakter mimořádné události. Velitel zásahu při organizaci záchranných a likvidačních prací vychází z konkrétní typové činnosti a po konzultaci s vedoucími složek stanoví celkový postup. Vydáním typových činností GŘ HSZ ČR fakticky usměrňuje činnosti IZS při společném zásahu. Do současné doby byly zpracovány typové činnosti pro 14 druhů MU. [39, 40]

1.2.3 Postavení policie v rámci IZS

Jak již bylo uvedeno výše, PČR má vedle HZS ČR, JPO a poskytovatelů ZZS postavení základní složky IZS. Zasahuje tedy fyzicky na místech MU, kdy svou činnost koordinuje s dalšími složkami IZS. Při této své činnosti plní zejména úkoly vyplývající ze zákona o PČR. Činnost policistů na místě MU podléhá buď veliteli zásahu z jiné složky IZS a nebo je PČR sama vůdčí složkou IZS a velitelem zásahu je příslušník policie. V případě, že velitelem zásahu je policista, usměrňuje i činnost všech ostatních zasahujících složek. [31]

Příslušník PČR je dle typových činností (zpravidla) určen velitelem zásahu u následujících MU:

- STČ2/IZS – Demonstrování úmyslu sebevraždy,
- STČ3/IZS – Oznámení o uložení nebo nálezu výbušniny nebo výbušného systému,

- STČ6/IZS – V podmínkách rozsáhlých policejních opatření pro udržení veřejného pořádku při technoparty,
- STČ7/IZS - Záchrana pohřešovaných osob – pátrací akce v terénu a
- STČ14/IZS – Amok – útok aktivního střelce.

Jako základní složka IZS má PČR též povinnost zajišťovat nepřetržitou pohotovost pro příjem oznámení o vzniku MU, tato oznámení vyhodnocovat a bezodkladně na místech MU zasahovat. Za tímto účelem policie rozmisťuje své síly a prostředky na celém území ČR. Pro koordinaci svých sil a prostředků provozuje integrovaná operační střediska (dále též „IOS“), která jsou zřízena na úrovni policejního prezidia a krajských ředitelství policie (dále též „KŘP“). Fakticky jsou IOS provozována i na nižších organizačních článcích policie (obvodních ředitelstvích a územních odborech), avšak jedná již pouze o dislokovaná pracoviště IOS KŘP a současným trendem je tato pracoviště integrovat i fyzicky.

Co se týče činnosti v oblasti prevence, policie se zaměřuje zejména na prevenci v oblasti bezpečnosti a plynulosti silničního provozu, prevenci v oblasti veřejného pořádku při hromadných akcích, v boji proti extremismu a prevenci trestné činnosti obecně. Při této své činnosti spolupracuje zejména s ozbrojenými silami, bezpečnostními sbory a dalšími orgány veřejné správy, jakož i s právnickými a fyzickými osobami. V rámci spolupráce zejména upozorňuje tyto subjekty na skutečnosti, které se dotýkají jejich činnosti a mohou vést k ohrožení nebo porušení vnitřního pořádku a bezpečnosti, pokud zákon o PČR nebo jiný právní předpis nestanoví jinak. Nelze opomíjet ani úkoly policie související se zpracováním a úpravami dokumentace IZS. [2, 21, 44]

1.3 Krizové řízení v ČR a jeho organizace

V podmínkách bezpečnostní politiky ČR se na krizové řízení pohlíží jako na souhrn řídících činností orgánů krizového řízení zaměřených na analýzu a vyhodnocení bezpečnostních rizik a plánování, organizování, realizaci a kontrolu činností

prováděných souvislosti s přípravou na krizové situace a jejich řešením nebo ochranou kritické infrastruktury.

Krizovou situací (dále v textu též „KS“) se rozumí mimořádná událost dle zákona o IZS, při níž je vyhlášen některý z krizových stavů, tj. stav nebezpeční nebo nouzový stav nebo stav ohrožení státu nebo válečný stav.

V obecné rovině je účelem vyhlášení některého z krizových stavů nastolit takový právní stav, který příslušným subjektům umožní v závislosti na intenzitě, původu a rozsahu MU využít zákonem stanovených krizových opatření.

V systému zvládání krizových situací je možno rozlišovat dvě období. Jedná se o období bez existence KS, které příslušné subjekty využívají zejména k přípravám, prevenci či obnově škod vzniklých předchozích MU či KS. Dále se jedná o období vlastního zdolávání KS, kde je úkolem dotčených subjektů zabezpečit rychlé překonání KS za současné minimalizace jejích negativních následků. [32, 45, 46]

Systém krizového řízení v ČR, jak je nastaven zákonem [32], představuje soustavu orgánů krizového řízení, které stanovují, organizují a provádějí opatření v rámci své působnosti. Krizový zákon rozlišuje orgány krizového řízení a ostatní orgány s územní působností. Zatímco v případě orgánů krizového řízení se jedná o stálé instituce plnící zejména jiné úkoly ve státní správě či územní samosprávě (ministerstva, ústřední správní úřady, bezpečnostní sbory, orgány kraje a obcí), ostatními orgány s územní působností se rozumí jednak specializované subjekty plnící pouze úkoly spojené s krizovým řízením (bezpečnostní rady a krizové štáby) a též i územní správní úřady, jejichž primární působnost též není spojená s krizovým řízením.

Orgánem krizového řízení s celorepublikovou působností zákon rozumí Vládu ČR, ministerstva a jiné ústřední správní úřady (dále v textu též „ÚSÚ“), kdy specifické postavení mají Ministerstvo vnitra (odpovídá za řešení krizových situací souvisejících s vnitřní bezpečností a veřejným pořádkem a přitom určuje a kontroluje postupy PČR), Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo dopravy, Ministerstvo průmyslu a obchodu a Česká národní banka. Na úrovni kraje mají postavení orgánu krizového řízení hejtman, krajský úřad, HZS kraje a Policie ČR. Na úrovni obce s rozšířenou působností je

orgánem krizového řízení starosta ORP a obecní úřad ORP. Nejnižší úrovní v tomto členění je obec, kde má postavení orgánu krizového řízení starosta. Zatímco bezpečnostní rady jsou poradními orgány zřizovatelů (tj. orgánů krizového řízení) v období bez krizového stavu, krizové štáby jsou výkonnými orgány pro období vlastního zdolávání KS.

Úkoly a působnost výše uvedených orgánů (rozuměj orgánů krizového řízení a ostatních orgánů s územní působností) lze rozdělit do následujících oblastí:

- prevence,
- připravenost,
- odezva a
- obnova.

Z pohledu této diplomové práce je podstatná oblast připravenosti, kterou rozumíme činnosti směřující k zajištění akceschopnosti bezpečnostního systému k řešení krizových situací a k provádění záchranných a likvidačních prací. Tato připravenost systému se týká oblasti organizační (tvorba organizačních struktur, havarijní a krizové plánování), oblasti technické (vybavení systému potřebnou technikou a materiálem) a odborné způsobilosti (znalosti, dovednosti, školení, výcvik, společná cvičení složek IZS apod.) [33, 45]

1.3.1 Krizové plánování

Jak již bylo uvedeno výše, součástí připravenosti na zvládání krizových situací je i krizové plánování. Krizové plánování je souhrnem plánovacích činností, procedur a vazeb uskutečňovaných určenými subjekty k realizaci cílů a úkolů při zajišťování bezpečnosti státu a jeho obyvatelstva za krizových situací.

Cílem krizového plánování je zejména příprava podmínek pro eliminaci vzniku krizové situace a odstraňování jejích následků, zabezpečení připravenosti potřebných sil, prostředků a zdrojů, vytvoření pružné organizační struktury pro aktivaci systému, vytvoření potřebných ucelených zdrojů dat (o subjektech krizového řízení a

potencionálně ohrožených subjektech) a zabezpečení potřeb pro ozbrojené síly a obyvatelstvo zejména za válečného stavu. Co se týče hospodářského zabezpečení krizových stavů, cílem krizového plánování je především vytvořit přehled požadavků orgánů veřejné správy, připravit přehled zabezpečení nezbytných dodávek, stanovit státní hmotné rezervy, připravit hospodářská opatření, připravit potřebné metodiky pro pracovníky krizového řízení a veškerou potřebnou plánovací a řídící dokumentaci. [33, 45]

Krizové plánování na ústřední úrovni navazuje na Bezpečnostní strategii ČR jako základní koncepční dokument vlády ČR, který specifikuje na základě bezpečnostních hrozeb a z nich plynoucích rizik bezpečnostní zájmy ČR a stanovuje místo a úlohu správních úřadů, orgánů územní samosprávy, ozbrojených sil, ozbrojených bezpečnostních sborů, záchranných sborů, havarijních, záchranných aj. služeb ČR při naplňování její bezpečnostní politiky. Bezpečnostní strategie ČR stanovuje rovněž vojenskopolitické ambice ČR. [34, 47]

Dokumentace krizového plánování

Výstupem krizového plánování orgánů krizového řízení, jejich poradních orgánů, dalších státních orgánů a institucí, subjektů kritické infrastruktury a vybraných právnických a podnikajících fyzických osob jsou:

- krizové plány (ministerstev a ÚSÚ, krajů a ORP),
- plány krizové připravenosti (ozbrojených sil, ozbrojených bezpečnostních a záchranných sborů, havarijních služeb, vybraných zdravotnických, sociálních a školských zařízení a dalších institucí včetně určených právnických a podnikajících fyzických osob),
- plány krizové připravenosti subjektu kritické infrastruktury a
- řídící dokumentace (operační plány a plány akceschopnosti).

Veškerá dokumentace krizového plánování se zpracovává v písemné i elektronické podobě. [32, 45, 48]

1) Krizový plán

Krizový plán je dokument, který obsahuje souhrn krizových opatření a postupů k řešení krizových situací v působnosti orgánu krizového řízení. Primárně je určen ke zvládání krizového stavu vně subjektu, který jej vytvořil.

Krizový plán je neustále aktualizován a ověřován. Odpovědnost za jeho zpracování nese zpracovatel. Krizový plán kraje a ORP zpracovává HZS kraje a po projednání v příslušné bezpečnostní radě jej schvaluje hejtman, resp. starosta ORP.

Krizový plán se člení na [48]:

- základní část,
- operativní část a
- pomocnou část.

Základní část zpravidla obsahuje charakteristiku a strukturu příslušného subjektu krizového řízení, přehled možných zdrojů rizik a další odborné analýzy včetně závěrů o politických, ekonomických a právních dopadech možného vzniku MU či KS, a též i přehled právnických a podnikajících fyzických osob, které zajišťují činnosti vedoucí k plnění krizových opatření.

Operativní část krizového plánu obsahuje přehled krizových opatření a způsob zajištění jejich provedení, plán nezbytných dodávek zpracovaný podle zvláštního právního předpisu [49], způsob plnění regulačních opatření, přehled spojení na subjekty podílející se na připravenosti na krizové situace a jejich řešení, rozpracování typových plánů na postupy pro řešení konkrétních vybraných druhů hrozících krizových situací a přehled plánů zpracovávaných podle zvláštních právních předpisů [30, 31, 41, 50], které jsou využitelné při řešení krizových situací (např. havarijní plán kraje, vnější havarijní plány, traumatologické a povodňové plány apod.). Pro činnosti policie je tato část krizového plánu nejdůležitější a bude podrobněji rozebrána níže.

Pomocná část krizového plánu obsahuje zejména přehled právních předpisů využitelných při přípravě na krizové situace a jejich řešení, zásady manipulace s krizovým plánem, geografické podklady a další dokumenty související s připraveností

na krizové situace a jejich řešením (např. typové plány, plány akceschopnosti zpracovatele krizového plánu, dohody o spolupráci apod.).

Výše popsané členění je zachováno i v krizových plánech ministerstev, ÚSÚ, krajů a ORP a též i obsah jednotlivých jejich částí je obdobný. Samozřejmě že krizové plány těchto subjektů se liší dle kompetencí a územní působnosti. Krizový plán ministerstva nebo jiného ÚSÚ např. navíc zahrnuje přehled prvků kritické infrastruktury a evropské kritické infrastruktury (dále jen „KI“ a „EKI“) v jeho působnosti, plán hospodářské mobilizace a typové plány, které příslušný subjekt zpracoval pro konkrétní druh KS. Krizový plán kraje též obsahuje přehled prvků KI a EKI a vzor rozhodnutí o vyhlášení stavu nebezpečí. Krizový plán ORP je co do obsahu obdobou krizového plánu kraje pochopitelně vyjma rozhodnutí o vyhlášení stavu nebezpečí, které starostovi ORP nepřísluší. Krizové plány kraje o ORP plní úlohu krizové dokumentace příslušného územního správního úřadu, jeho bezpečnostní rady a krizového štábu. [45, 48]

2) Plán krizové připravenosti

Plán krizové připravenosti (a krizové připravenosti subjektu kritické infrastruktury) je dokument, který upravuje přípravu dotčeného subjektu k řešení krizových situací. Zaměřuje se tedy zejména na činnosti probíhající během krizového stavu uvnitř subjektu, který jej vytvořil. Pro potřeby této práce tedy není nutno se plány krizové připravenosti podrobněji zabývat.

3) Řídící dokumentace

Řídící dokumentací se rozumí [45]:

- plán řešení krizové situace (operační plán) – Jedná se o plánovací dokument, který vzniká při bezprostřední hrozbě vzniku KS a v jejím průběhu. Dokument se zpracovává v případech, kdy nelze využít již existující krizové plány.

- plán akceschopnosti subjektu – Tento dokument zpracovávají subjekty jednotlivých stupňů krizového řízení k vlastní vnitřní organizaci. Jeho cílem je efektivní a včasné rozvinutí funkce daného subjektu při reakci na vzniklou KS.

Ani tímto druhem dokumentace krizového plánování není potřeba se vzhledem k cílům práce podrobněji zabývat.

1.3.2 Postavení a působnost policie v rámci krizového řízení v ČR

PČR je krizovým zákonem zařazena společně s HSZ kraje mezi další orgány (krizového řízení) na úrovni kraje. Jejím úkolem je zajištění připravenosti k řešení krizových situací spojených s vnitřní bezpečností a veřejným pořádkem. Je nutno si uvědomit, že účelem krizového řízení je zejména koordinační a řídící činnost, nikoli samotné fyzické plnění krizových opatření a zajišťování veřejného pořádku a bezpečnosti silami a prostředky policie.

Postavení a působnost policie v rámci krizového řízení lze rozdělit do následujících oblastí:

- účast zástupců policie v bezpečnostních radách a krizových štábech,
- zajištění krizové připravenosti sil a prostředků PČR,
- aktivní účast na krizovém plánování.

Na ústřední úrovni se policejní prezident zúčastňuje zejména jednání bezpečnostní rady státu, ústředního krizového štábu a krizového štábu MV. Zástupci územních útvarů PČR jsou členy bezpečnostních rad a krizových štábů příslušných územních samosprávných celků. Činnost zástupců policie spočívá jednak v účasti na tvorbě a úpravách dokumentace krizového plánování a v řízení a koordinaci krizových opatření týkajících se působnosti policie v době zvládání KS. Policie samozřejmě vyvíjí množství aktivit vedoucích k zajištění vlastní krizové připravenosti. Nepřímo se policie podílí na krizovém řízení též prostřednictvím plnění úkolů v rámci IZS. [32, 45, 46]

2 Výzkumné otázky a metodika výzkumu

2.1 Výzkumné otázky

- Trpí právní úprava kompetencí Policie ČR roztříštěností (jsou práva a povinnosti rozptýleny v množství právních norem)?
- Jsou kompetence policie dostatečné pro plnění všech úkolů, které jsou této složce IZS uloženy v havarijních a krizových plánech pro území hl. města Prahy?

2.2 Metodika

Jako příslušník policie ve vedoucí funkci mám oproti běžnému občanovi možnost podrobněji sledovat plnění úkolů policie v rámci IZS, koordinaci záchranných a likvidačních prací a též i související rozhodování místní samosprávy. V posledních letech bylo nejen hlavní město sužováno několika rozsáhlejšími povodněmi, které způsobily velké materiální škody. V rámci magisterského studia jsem poté získal podrobné znalosti, které se týkají přípravy společnosti na MU a KS, postupu při jejich zvládání a též i úkolů subjektů, které jsou do tohoto procesu zapojeny. Provázanost nastaveného systému a potřebná koordinace činnosti jednotlivých participujících subjektů může vést k tomu, že plnění souvisejících úkolů policie bude následně v praxi ovlivňováno nejen legislativou a profesionalitou policistů, ale i kvalitou příprav (zejména plánovací dokumentací) a rozhodováním osob, kterým jsou svěřena práva a povinnosti koordinovat činnosti zasahujících složek IZS.

Metodika zpracování této diplomové práce spočívá v obsahové analýze všech obecně závazných právních předpisů, které upravují související činnosti policie, v rešerši dostupné odborné literatury, která v sobě implementuje legislativu týkající se činnosti policie, IZS a krizového řízení v ČR, a v obsahové analýze dokumentace havarijního a krizového plánování zpracované pro území hl. m. Prahy. Vzhledem k tomu, že související úkoly policie při zvládání MU stanoví i jednotlivé listy typových činností složek IZS, bylo nutno analyzovat i tuto dokumentaci.

Účelem této analýzy bylo zmapovat:

- strukturu PČR a její základní úkoly,
- kompetence policie stanovené platnou a účinnou legislativou,
- proces havarijního a krizového plánování a
- jednotlivé úkoly policie vyplývající z dokumentace IZS a krizového řízení.

Syntézou všech dílčích povinností policie, které jsou obsaženy v analyzované dokumentaci IZS a krizového řízení, jsem vytvořil konečný seznam úkolů policie. Na jednotlivé úkoly ze seznamu byly následně aplikovány kompetence policie, které pro danou oblast stanoví platná účinná legislativa (provázanost jednotlivých úkolů a kompetencí si vyžádala velice podrobné členění 3. kapitoly). Výsledkem výše popsaného procesu bylo nejen zjištění, které konkrétní předpisy jednotlivé úkoly policie upravují, ale i jaká konkrétní oprávnění mohou policisté ke splnění stanového úkolu využít a čím jsou limitováni.

Mimo čistého právního rozboru jsem ke každému oprávnění uvedl i praktické příklady jeho využití v praxi (k čemuž jsem využil rešerši odborné literatury), neboť cílem práce je vytvoření uceleného dokumentu využitelného v praxi subjektů podílejících se na havarijním a krizovém plánování. Jak při předchozí obsahové analýze, tak při následné aplikaci kompetencí a uvádění praktických příkladů, jsem využíval též dostupné informace z oficiálních internetových stránek MV, základních složek IZS a informace z IAŘ policie. Jako policista služebně zařazený ve vedení vnitřního kontrolního útvaru policie a zároveň jako člen krizového štábu jednoho z obvodních ředitelství policie v hl. m. Praze jsem ke zpracování této práce využil i své osobní znalosti a zkušenosti z policejní praxe.

Při následné interpretaci výsledů jsem se zaměřil především na ty činnosti, které dle platné a účinné legislativy mezi úkoly policie nepatří a na další faktory, které mohou negativně ovlivnit koordinaci záchranných a likvidačních prací.

3 Výsledky

3.1 Úkoly policie vyplývající z dokumentace IZS a krizového řízení

Níže uvedené úkoly policie jsou výsledkem obsahové analýzy Havarijního plánu hl. m. Prahy, vnějších havarijních plánů společností FLAGA a LINDE GAS sídlících na území hl. m. Prahy, Katalogu typových činností složek IZS (platných pro území celé ČR) a Krizového plánu hl. m. Prahy. Vzhledem k množství úkolů, které analyzovaná dokumentace obsahovala, bylo nutno tyto zobecnit a sumarizovat do souvisejících oblastí (úkolů). Bude-li v následujících podkapitolách hovořeno o mimořádné události (MU), bude tím pro zjednodušení myšlena i krizová situace (KS).
[40, 60, 71]

Veškeré úkoly svěřené policii výše uvedenou dokumentací lze primárně rozdělit na dva druhy:

1. **obecné úkoly** (spočívající v běžných každodenních činnostech policie souvisejících s veřejným pořádkem a vnitřní bezpečností, normativně upravené zejména v zákoně o PČR, o silničním provozu, v trestním řádu apod. a využitelné při většině zásahů v rámci IZS) a
2. **specifické úkoly** (určené specializovaným složkám policie, ne zcela jednoznačně normativně upravené, vyplývající zejména z dokumentace IZS, uzavřených smluv či interních předpisů policie). [19 s. 119]

Mezi obecné úkoly policie (ad 1) lze zařadit následující činnosti:

- uzavírání míst, prostorů a oblastí (včetně hranic ČR),
- kontrola vstupu do uzavřených prostorů a kontrola osob pohybujících se uvnitř těchto uzavřených prostorů,
- zajištění veřejného pořádku při evakuaci osob,

- zajištění veřejného pořádku a bezpečnosti při prosazování a realizaci mimořádných hygienicko-epidemiologických a veterinárních opatření,
- zajištění veřejného pořádku v místech výdeje humanitární pomoci, náhradního zásobování vodou, potravinami (a při regulačních opatřeních v době aktivace HOPKS),
- zajištění násilného vstupu do obydlí, jiných prostor a na pozemky,
- potlačení veřejných nepokojů a hromadného páchání trestné činnosti (rabování),
- zajištění bezpečnosti a plynulosti silničního provozu
- eliminace nebezpečných osob (pachatelů, teroristických skupin),
- provádění sběru, zajištění a vyhodnocování stop a důkazů k objasnění příčin vzniku MU a ke zjištění a usvědčení pachatele,
- omezování osobní svobody osob, použití donucovacích prostředků a zbraně,
- provádění identifikace mrtvých osob,
- vyhlašování pátrání po pohřešovaných osobách,
- spolupůsobení při opatřeních k ochraně významných kulturních památek aj.

Do specifických úkolů policie (ad 2) byly zařazeny zejména následující činnosti:

- podíl na varování obyvatelstva a informování osob v ohrožených oblastech a prostorech,
- pyrotechnické a potápěčské práce,
- využití letecké služby PČR,
- třídění raněných osob metodou START při hromadných neštěstích a transport raněných do zdravotnických zařízení apod.

3.2 Limity činnosti policie

Před samotnou aplikací oprávnění na vybrané úkoly je nutno se zabývat limity, které pro plnění úkolů policie stanoví platná a účinná legislativa (včetně judikatury). Využívání zákonných oprávnění jde ruku v ruce s dodržováním základních povinností a zásad, které tvoří pomyslné hranice činnosti policie. Opomenout v této souvislosti nelze ani odpovědnost policie za škody a zvláštnosti postavení policisty jako představitele veřejné moci.

3.2.1 Legitimita zásahu veřejné moci do práv a svobod

Jak bylo uvedeno již v předcházejících statích této práce (viz podkap. 1.1.3), zásah veřejné moci do práv a oprávněných zájmů občanů musí v obecné rovině splňovat dvě základní podmínky, které musí být splněny současně. Jedná se o:

- oporu v zákoně (zákonné oprávnění či povinnost) a
- objektivní potřebu takového zásahu (konkrétní situaci, která si takový zásah žádá).

Odkázat lze např. na nález Ústavního soudu ČR ze dne 18. listopadu 2008 [51], který hovoří o tom, že každý zásah do osobní sféry jednotlivce musí být ospravedlněn konkrétní skutečností a nikoli veden pouze proto, že orgán státu je takovou pravomocí formálně nadán. Tato pravidla se vztahují nejen na činnost policie, ale na výkon veřejné moci obecně. [13, 52]

Příkladem nelegitimního zásahu (činnosti) policie při plnění úkolů v rámci IZS může být například bezdůvodné použití DP vůči osobám zdráhajícím se opustit místo zásahu bez předchozí zákonné výzvy, bezdůvodné vykazování osob z míst, kde již nebrání zásahu a ani jim nehrozí žádné reálné nebezpečí, výzvy k vydání věcných prostředků či poskytnutí osobní pomoci jiné složce IZS bez vědomí velitele zásahu apod.

3.2.2 Zásady přiměřenosti a zdrženlivosti

Sám zákon o PČR stanoví některé další limity, které je nutno za všech okolností dodržet. Jedním z těchto limitů je zásada přiměřenosti a zdrženlivosti postupu policisty nebo zaměstnance policie zakotvená v ust. § 11 zákona. Zásadami se rozumí:

- nezpůsobit žádné osobě postupem policie bezdůvodnou újmu,
- nezpůsobit osobám, jejichž bezpečnost je ohrožena, bezdůvodnou újmu tím, že policie neprovede potřebný úkon, a
- zajistit, aby případný zásah do práv a svobod osob, vůči kterým směřuje úkon, nebo osob nezúčastněných nepřekročil míru nezbytnou k dosažení účelu sledovaného zákonem o PČR.

Tyto dvě zásady (přiměřenost a zdrženlivost) typicky působí proti sobě navzájem a regulují činnost policie tak, aby na jedné straně nedocházelo k absenci ochrany práv a svobod osob, ale současně na straně druhé aby nedocházelo k zásahům policie do těchto práv a svobod nad míru nezbytně nutnou. [2, 19]

Příkladem porušení těchto zásad může být například nezabránění osobám ve vstupu na uzavřený most, u kterého v době povodní hrozí zhroucení do řeky, vstup do obydlí za použití násilí, aniž by byla využita možnost jeho nenásilného zpřístupnění uživatelem (nebrání-li tomu jiné závažné důvody), pacifikování pachatele účinnějšími DP, než je nezbytně nutné apod.

3.2.3 Zásada iniciativy a její hranice

Zásady přiměřenosti a zdrženlivosti mají úzkou vazbu na zásadu iniciativy, která je zakotvena v ust. § 10 zákona o PČR. Iniciativou se rozumí povinnost policisty či zaměstnance policie provést úkon či přijmout jiné opatření (např. vyrozumět příslušné OS, jiný orgán veřejné moci apod.) k odstranění ohrožení nebo porušení veřejného pořádku a bezpečnosti. Policista je za určitých podmínek povinen dodržovat tuto zásadu i v době mimo službu. Souvisejícím limitem jsou však okolnosti, za kterých policista nemá povinnost provést úkon nebo jiné opatření. Jedná se o případy, kdy policista:

- plní jiný (zpravidla závažnější) služební úkol (např. pronásleduje pachatele, zajišťuje bezpečnost chráněných osob, pracuje s výbušninami, používá operativně pátrací prostředky, zakročuje pod jednotným velením apod.),
- je zdravotně indisponován natolik, že zdárné dokončení úkonu by bylo ohroženo,
- k provedení úkonu nebo jiné činnosti nebyl odborně vyškolen nebo vycvičen a
- je-li zřejmé, že nebude moci úkon (činnost) úspěšně dokončit.

Byť policista nemá za výše uvedených okolností povinnost provést služební úkon či jiné opatření, zákon zároveň nevylučuje, že takovou činnost nemůže vykonat. Policista však musí za všech okolností svá rozhodnutí činit v duchu všech výše popsaných zásad, a v případě výkonu činností, k jejichž provedení nebyl odborně vyškolen či vycvičen, musí počítat i s možností, že způsobí-li svou neodborností nějaké škody, bude za tyto v důsledku odpovědný (podrobněji k odpovědnosti za škody viz podkap. 3.2.6). [2, 19, 53]

Nepochybným porušením zásady iniciativy by byl například postup, kdyby policista na ulici v blokovém řízení projednával banální přestupek na úseku silničního provozu (např. jízdu řidiče bez zapnutého bezpečnostního pásu) a vědomě ignoroval vznikající požár nedaleko stojícího motorového vozidla, i když služební vozidlo policie je vybaveno pro tyto případy hasicím přístrojem. Naopak limitem této zásady by nepochybně byla obdobná situace, kdy policisté by namísto banálního přestupku zastavili řidiče, který svou jízdou bezprostředně ohrožoval ostatní účastníky silničního provozu, tento se choval agresivně, bylo by důvodné podezření na ovlivnění alkoholem a obava z napadení policistů. V tomto případě by policisté dali přednost dokončení úkonů souvisejících s podnapilým řidičem, ale ani toto by je nezbavilo povinnosti se alespoň letmo zajímat, zda byl požár nedalekého vozidla uhašen či zda je nutno na místo vyžádat příslušné složky IZS.

3.2.4 Prokazování příslušnosti a poučování

Aby byl policista schopen účinně plnit své povinnosti, je ve většině případů žádoucí (nutné), aby prokázal svou příslušnost k policii. Většina oprávnění policisty je spojena se zásahem do práv či svobod občanů. Prokázání příslušnosti k policii dává občanům jistotu, že jednají se zástupcem orgánu veřejné moci, tedy s úřední osobou (podrobněji k úřední osobě viz podkap. 3.2.7).

Při provádění úkonů je policista povinen prokázat svou příslušnost k policii služebním stejnokrojem, služebním průkazem nebo odznakem policie, na kterých musí být zřetelně viditelné jeho identifikační číslo. Zaměstnanec policie se prokazuje průkazem zaměstnance policie. V praxi dochází i k situacím, kdy okolnosti neumožňují prokázat příslušnost způsobem výše uvedeným. Policista pak svou příslušnost k policii prokazuje ústním prohlášením „policie“. Brání-li povaha nebo okolnosti úkonu také tomuto ústnímu prohlášení, prokáže policista příslušnost způsobem shora uvedeným ihned, jakmile to okolnosti úkonu dovolí. Povinnost prokázat příslušnost k policii samozřejmě nemá policista, který svou příslušnost oprávněně zastírá.

Zejména při plnění obecných úkolů v rámci IZS je žádoucí, aby občané jednoznačně rozpoznali příslušníky policie a obecně členy všech základních složek IZS od členů dalších zasahujících složek. Na místech MU může být situace pro občany nepřehledná a v případě rozporných informací je nutno se řídit právě jen pokyny členů základních složek IZS. Občan potřebuje mít jistotu, že jej například z vyhrazeného prostoru pro zásah složek ISZ na protější chodník vykazuje skutečně policista a ne jen vtipálek, který chce mít sám lepší výhled. Pokyny uniformovaných členů základních složek IZS v nepřehledných situacích by měly pro občany být též zárukou jistoty, že při jejich splnění nebudou vystaveni vyššímu riziku ohrožení svého života nebo zdraví než doposud. [2, 19, 53, 54]

Uniformovanost policisty je zákonem explicitně vyžadována například tehdy, když hodlá využít některá oprávnění svěřená mu zákonem o silničním provozu v ust. § 124 odst. 10. [21]

Výzvou, pokynem nebo žádostí policisty vznikají dotčeným osobám nejen povinnosti ale i některá práva. Tím spíš v případech, kdy je úkonem policisty

bezprostředně zasahováno do práv a svobod osoby. Policista je dle ust. § 13 zákona o PČR povinen před provedením úkonu nebo bezprostředně po něm přiměřeně poučit dotčenou osobu o právních důvodech takového úkonu a též i o jejích právech a povinnostech. Pokud však povaha a okolnosti úkonu takovému poučení brání, policista osobu poučí (nebo její poučení zajistí – např. jiným příslušníkem či písemně) ihned, jakmile to okolnosti dovolí. Zejména při nenadálém ohrožení životů, zdraví či majetku při MU není mnohdy čas a prostor na to, aby policista všem občanům podrobně vysvětloval důvody svého jednání (např. výzvy o puštění prostoru, přeparkování vozidla apod.). V obdobných případech se za splnění povinnosti poučování považuje i zcela stručné vysvětlení (např. „hrozí Vám nebezpečí“ či „je třeba uvolnit místo pro vozidla záchranné služby“). Smyslem této povinnosti však není suplovat činnost právního zástupce či zacelovat pomyslné mezery v právním vědomí dotčené osoby. [2, 19, 54]

3.2.5 Limity působnosti v rámci IZS a při řešení KS

Zákon o PČR obecně upravuje působnost policie v rámci IZS a při řešení KS v ust. § 20. Zákon považuje za související plnění úkolů i samotnou přípravu na zvládání MU a KS. Dále stanoví, že policie jako základní složka IZS na místě zásahu plní úkoly podle zákona o PČR a že policisté či útvary policie se na záchranných a likvidačních pracích podílejí jen tehdy, pokud:

1. jsou k tomu vycvičeni a vybaveni,
2. je-li to nezbytné k ochraně života, zdraví nebo majetku a
3. jsou-li k tomu určeni policejním prezidentem [55].

Tyto zákonné podmínky musí být splněny současně. Výjimkou je ale výkon specializovaných činností policie (zákon o PČR tyto explicitně neupravuje), kterými jsou např. činnosti kynologů při pátrání po zavalených osobách, policejních vyjednavačů, pyrotechniků nebo nasazení policejních vrtulníků k záchraně osob. [2, 19 s. 119, 54]

Příkladem neoprávněného požadavku (pokynu) velitele zásahu (např. příslušníka HZS či lékaře ZZS) na činnost policie by tak mohl být výkon odborných lékařských úkonů (zřejmě vyjma základních úkonů v rámci první pomoci), pokyn k uzavření přívodů energií do objektu při požáru či pokyn k jiným odborným činnostem spadajícím do působnosti jiné složky IZS apod.

3.2.6 Odpovědnost za škody

Plnění úkolů policie a jejich mnohdy represivní charakter je často příčinou vzniku škod. Tyto škody vznikají buď zaviněným jednáním (překročením některých zákonných limitů) nebo jako objektivní důsledek legální činnosti policie (např. při násilných vstupech do obydlí).

Podle ust. § 95 zákona o PČR odpovídá stát za škody způsobené policí při její činnosti (toto neplatí, pokud byla škoda způsobena přiměřeným zákrokem osobě, která jej svým protiprávním jednáním vyvolala). Stát odpovídá mimo jiné též za škodu vzniklou osobě, která poskytla policii či policistovi pomoc na jeho žádost. Zákon již nerozlišuje, zda byla škoda způsobena zákonným či nezákonným postupem, ani zda ji způsobil policista nebo zaměstnanec policie. Náhradu škody poskytuje MV. Škodou se zde rozumí nejen škoda hmotná, ale i nehmotná, tedy škody na majetku, zdraví, právech, ale i ušlý zisk. V případě, že škoda byla způsobena (zaviněným) nesprávným úředním postupem (porušením předpisů), jsou finanční prostředky uhrazené poškozeným ze strany MV regresně vymáhány po příslušném KŘP, které je v souladu se zákonem [56, 57] může vymáhat po provinilém jedinci. [2, 17, 19, 54]

3.2.7 Zvláštnosti postavení policisty jako představitele veřejné moci (úřední osoby)

Policista při plnění úkolů policie reprezentuje veřejnou moc. Jednou z charakteristik oblasti veřejného práva je i nerovné postavení jednotlivých stran. Aby bylo možno prostřednictvím veřejné moci prosadit zájmy většiny společnosti, svěřují

zákony orgánům veřejné moci a osobám tuto moc reprezentujícím zvláštní postavení, ochranu a oprávnění. [11, 13]

Ust. § 114 zákona o PČR stanoví, že každý je povinen bez zbytečného odkladu a bezplatně uposlechnout výzvy, pokynu nebo žádosti policisty či policie. Pokud však nelze účely výzvy, pokynu nebo žádosti dosáhnout pro odpor osoby, je policista oprávněn tento odpor překonat. Povinnost se vztahuje jak na osoby fyzické, tak na osoby právnické. Výjimky z tohoto pravidla stanoví buď přímo zákon o PČR nebo jiný právní předpis. Příkladem výjimky vyplývající ze zákona o PČR je právo odmítnout podat vysvětlení (§ 63 odst. 3). Co se týče výjimek plynoucích z jiných předpisů, jedná se např. o zpravodajské služby, které nemusí poskytnout policii požadovanou informaci. Policista při výkonu své pravomoci požívá postavení úřední osoby. Pojem úřední osoba je definován např. v trestním zákoníku [23 § 127]. Pokyn úřední osoby pak požívá tzv. presumpci správnosti, což znamená, že osoba, vůči které pokyn anebo výzva směřuje, je povinna tuto uposlechnout bez ohledu na její (byť správný) názor, že pokyn je v rozporu s právními předpisy. Dotčené osoby mají možnost až následně (po splnění výzvy) napadat zákonnost postupu policisty stížností, žalobou či trestním oznámením. Výjimkou z této povinnosti osoby by však mohla být situace, kdyby pokyn policisty zcela zjevně směřoval mimo působnost policie a zakládal podezření ze spáchání úmyslného trestného činu. [2, 11, 19, 53, 54]

V případě, že osoba odmítá uposlechnout výzvy policisty, může její jednání naplnit skutkovou podstatu přestupku neuposlechnutí výzvy úřední osoby dle ust. § 47 odst. 1 písm. a) zákona o přestupcích. K překonání odporu osoby pak může policista při splnění všech povinností stanovených zákonem o PČR použít DP a za určitých okolností i služební zbraně. Stejně tak je policista oprávněn takovou osobu omezit na osobní svobodě. [2]

3.3 Použití donucovacích prostředků, zbraně a omezení osobní svobody

Vzhledem k tomu, že policie může být při plnění jakéhokoli z úkolů v praxi okolnostmi donucena využít oprávnění majících represivní charakter (použití DP, zbraně či omezení osobní svobody), budou související oprávnění rozebrána nejdříve. Za ideálních podmínek by plnění úkolů policie při zvládání MU mohlo probíhat bez využití represivních oprávnění. Některé MU však vznikají jako důsledek zejména protiprávního jednání jednotlivců či skupin osob (teroristické útoky, jednání osob stižených duševními chorobami, šíření nákazy, sebevražedná jednání apod.). Takové jednání osob nemusí být mnohdy ani vedeno úmyslem MU způsobit. Zpravidla jednotlivci mohou neuvážlivě jednat při ovlivnění alkoholem, jinou návykovou látkou anebo být stiženi duševní chorobou. I pokud osoby či skupiny nejsou samy příčinou MU, v praxi často dochází k situacím, kdy samotné záchranné a likvidační práce vyžadují zákrok policie. Cílem takového zásahu může být buď ochrana společnosti anebo ochrana osob, proti kterým je zakročováno.

Zákrokem zákon o PČR rozumí úkon, kterým je bezprostředně zasahováno do práv a svobod jednotlivce za použití fyzického násilí. Policista je při zákroku oprávněn použít DP a zbraň, k jejichž používání byl vyškolen. Samozřejmě že v případě nutné obrany či krajní nouze (§§ 28 a 29 zák. č. 40/2009 Sb.) může policista k zákroku výjimečně použít i takových prostředků, k jejichž užívání vycvičen nebyl [19]. Je-li osobě použitím donucovacího prostředku nebo zbraně způsobeno zranění, je policista povinen ihned, jakmile to okolnosti dovolí, poskytnout zraněné osobě první pomoc a zajistit lékařské ošetření. [2, 19, 54]

Použití donucovacích prostředků

Použití DP je upraveno v ust. §§ 51 – 55 zákona o PČR. Jejich seznam tvoří přílohu této práce (viz příloha č. 3). Účelem použití DP může být ochrana policisty, jiné osoby nebo majetku anebo ochrana veřejného pořádku. Před jeho použitím je policista povinen vyzvat osobu, proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání, s výstrahou, že bude použito donucovacích prostředků (s výjimkou prostředku k zabránění odjezdu vozidla – tzv. „botičky“). Od výzvy s výstrahou může policista upustit v případě, že je

ohrožen život nebo zdraví osoby a zákrok nesnese odkladu. Policista je zároveň oprávněn (povinen) použít takový donucovací prostředek, který umožní dosažení účelu zákroku, ale zároveň je nezbytný k překonání odporu nebo útoku osoby, proti níž zakročuje. Elektrický donucovací prostředek dle ust. § 52 písm. b) zákona o PČR je policista oprávněn použít pouze tehdy, pokud by použití jiného DP zjevně nebylo účelné. Při použití DP musí též policista dbát na to, aby nezpůsobil osobě újmu zřejmě nepřiměřenou povaze a nebezpečnosti jejího protiprávního jednání. Výše popsané podmínky použití DP jsou vlastně jen explicitním vyjádřením limitů v činnosti policie, o kterých bylo pojednáno v podkapitole 3.2. [2, 19, 54]

Použití zbraně

Použití zbraně v rámci zvládání MU zřejmě též nebude na denním pořádku, avšak na zbraně nelze nahlížet pouze jen jako na prostředek k represi. Jedná se o nejrazantnější formu zákroku. Zbraní se v této souvislosti rozumí zbraň střelná včetně střeliva a doplňků zbraně, dále zbraň bodná a sečná, výbušnina, speciální výbušný předmět, průlomový pyrotechnický prostředek a speciální náloživo [2 § 56]. Zbraně lze proto použít nejen vůči osobám, ale i zvířatům a věcem, které jsou v daný okamžik objektivně a bezprostředně zdrojem ohrožení života, zdraví či majetku. Jedná se však vždy o krajní řešení vzniklé situace bez možnosti dosáhnout sledovaného účelu méně razantními prostředky. Samotným použitím se rozumí využití primární funkce zbraně, tedy střelba, bodání, sekání, cílená exploze apod.

Policista je oprávněn použít zbraň v níže uvedených případech [2 § 56]:

1) v nutné obraně nebo v krajní nouzi (např. při napadení policistů, ostatních členů zasahujících složek IZS, ale i za účelem vyřazení technického zařízení z provozu, překonání dveří apod.),
2) jestliže se nebezpečný pachatel, proti němuž zakročuje, na jeho výzvu nevzdá nebo se zdráhá opustit svůj úkryt (typickým příkladem je eliminace teroristických skupin a ozbrojených či jinak nebezpečných jedinců),

3) aby zamezil útěku nebezpečného pachatele, jehož nemůže jiným způsobem zadržet (příklad viz předchozí bod),

4) nelze-li jinak překonat aktivní odpor směřující ke zmaření jeho závažného zákroku (např. při pokusu osob aktivním fyzickým násilím bránit policistovi při eliminaci aktivního střelce),

5) aby odvrátil násilný útok, který ohrožuje střežený nebo chráněný objekt anebo prostor (např. při obraně jaderných zařízení, či střežených zdrojů pitné vody před teroristickými útoky či sabotážemi),

6) nelze-li jinak zadržet dopravní prostředek, jehož řidič bezohlednou jízdou vážně ohrožuje život nebo zdraví osob a na opětovnou výzvu nebo znamení dané podle jiného právního předpisu [21] nezastaví (opět např. eliminace jednotlivců či skupin teroristických skupin používajících vozidlo jako zbraň),

7) jestliže osoba, proti níž byl použit donucovací prostředek hrozba namířenou střelnou zbraní nebo varovný výstřel, neuposlechne příkazu policisty směřujícího k zajištění bezpečnosti jeho vlastní nebo jiné osoby (zde se již jedná o dokončení některého z výše uvedených zákroků, kdy na předchozí výzvu či varování policisty osoba svého aktivního protiprávního jednání nezanechala), nebo

8) ke zneškodnění zvířete ohrožujícího život nebo zdraví osoby (tímto oprávněním není myšleno např. plánované utrácení nakažených hospodářských zvířat, ale skutečně eliminace nemocného, divokého či zdivočilého zvířete, které se pohybuje v blízkosti osob, které bezprostředně ohrožuje na životech nebo zdraví).

Výše uvedené příklady se záměrně vztahují jen k činnostem policie při plnění úkolů v rámci MU – tedy k naplnění cíle této práce. Jiných příkladů z běžné policejní praxe by bylo možno najít desítky.

Použití zbraně v případech uvedených v bodech 1 až 6 je přípustné pouze za podmínky, že užití donucovacího prostředku by bylo zřejmě neúčinné. V případech

uvedených v bodech 1 až 5 je policista povinen vyzvat dotčenou osobu, aby upustila od protiprávního jednání, s výstrahou, že bude použito zbraně. Od výzvy s výstrahou lze v odůvodněných případech upustit. [2]

Využitelnost oprávnění omezit osobní svobodu

Omezení osobní svobody osoby většinou v praxi následuje po použití DP či zbraně. Služební zákrok však omezení osobní svobody předcházet nemusí. Účelem tohoto oprávnění je zpravidla zamezení osobě pokračovat v dosavadním protiprávním jednání a zajistit její přítomnost u následných souvisejících úkonů.

Policie při zvládání MU a plnění souvisejících úkolů využívá zejména oprávnění vyplývající ze dvou právních předpisů, a to konkrétně:

1) ze zákona o PČR (zajištění dle ust. §§ 26 a 27) a
2) z trestního řádu (zadržení dle ust. § 76 odst. 1).

1) Zajištění

Při plnění úkolů policie souvisejících se zvládáním MU využije policista oprávnění zajistit osobu dle ust. § 26 zákona o PČR zejména v případech, kdy tato:

- Svým jednáním bezprostředně ohrožuje svůj život, život nebo zdraví jiných osob anebo majetek (např. u sebevrahů, odmítá-li osoba povinnou evakuaci ze záplavových oblastí apod.),
- byla přistižena při jednání, které má znaky správního deliktu, je-li důvodná obava, že bude v protiprávním jednání pokračovat anebo mařit řádné objasnění věci (např. v případech, kdy osoba opakovaně nerespektuje výzvy policisty či zákazy vstupu do uzavřených prostor, do míst zásahu složek IZS, odstraňuje technické prostředky či dopravní značení ohraničující takové prostory apod.),
- není trestně odpovědná a byla přistižena při jednání, které má znaky trestného činu, je-li důvodná obava, že bude v protiprávním jednání pokračovat anebo mařit řádné objasnění věci (je-li příčinou MU jednání dětí či nepříčetných osob

– např. oznámení o uložení nástražných výbušných systémů, duševně nemocní agresivní jedinci napadající osoby ve svém okolí apod.).

V případech KS, kdy by bylo příslušným orgánem krizového řízení rozhodnuto o uzavření státních hranic, by byla policie oprávněna podle ust. § 27 zákona o PČR zajistit cizince, je-li důvod se domnívat, že tento neoprávněně vstoupil na území ČR nebo zde neoprávněně pobývá. [2, 19]

2) Zadržení

Omezení osobní svobody v právním režimu zadržení dle ust. § 76 odst. 1 trestního řádu bude policie oprávněna (resp. nucena) využít zejména v případech, kdy:

- probíhající trestná činnost jednotlivců či skupin je samotnou příčinou MU (ozbrojené útoky teroristických skupin, jednání aktivního střelce, probíhající sabotáže nebezpečných provozů a zařízení, útoky na ně apod.) nebo
- k trestné činnosti dojde právě až v důsledku MU (např. rabování v evakuovaných oblastech, útoky na zasahující složky IZS, chráněné objekty, poškozování obecně prospěšných zařízení, rozsáhlé nepokoje poškozující majetek apod.).

Policejní orgán je ve výše uvedených naléhavých případech oprávněn zadržet podezřelého ze spáchání trestného činu, je-li dán některý z důvodů vazby (je-li důvodná obava z útěku osoby, z ovlivňování svědků, maření vyšetřování anebo pokračování v trestné činnosti), i když dosud proti němu nebylo zahájeno trestní stíhání (§ 160 odst. 1 trestního řádu). K zadržení zákon vyžaduje předchozího souhlasu státního zástupce, nicméně zadržení lze provést i bez něj, pokud věc nesnese odkladu a nelze jej dosáhnout předem, zejména byla-li osoba přistižena přímo při páchání trestného činu anebo zastižena na útěku. [22]

3.4 Aplikace kompetencí na obecné úkoly policie

V následujících statích budou aplikovány kompetence policie na obecné úkoly uvedené v podkapitole 3.1. Jednotlivé úkoly a kompetence policie jsou natolik vzájemné provázány, že zachování přehlednosti podkapitol 3.4 a 3.5 si vyžádalo velice podrobné členění.

3.4.1 Uzavírání míst, prostorů a oblastí (včetně hranic ČR)

Uzavírání míst, prostorů a oblastí je nepochybně činností, kterou policie vykonává nejen v rámci zvládání MU, ale prakticky každodenně při plnění vlastních úkolů. Účelem této činnosti je zpravidla ochrana životů a zdraví osob, nebo majetku, či ochrana zasahujících bezpečnostních složek, jejich techniky, anebo jen zajištění nerušeného účinného zásahu. V některých případech může být důvodem uzavření oblastí či hranic nežádoucí migrace osob. Zejména v souvislosti s plněním úkolů v trestním řízení může být účelem uzavření oblasti jen zamezení šíření informací, ochrana práv a oprávněných zájmů účastníků trestního řízení anebo nezmaření trestního řízení jako celku.

Vyžaduje-li to splnění konkrétního úkolu, je policista dle ust. § 43 zákona o PČR oprávněn přikázat každému, aby:

- po nezbytnou dobu nevstupoval na policistou určené místo (např. do míst zásahu složek IZS, zasažených nebezpečnými látkami, do evakuovaných oblastí, na poškozené mosty v době povodní, do místa probíhajících úkonů TŘ apod.),
- se po nezbytnou dobu na takových místech nezdržoval, nebo
- po nezbytnou dobu setrval na policistou určeném místě, hrozí-li závažné ohrožení života nebo zdraví (např. setrvání na určených shromaždištích při evakuaci, v úkrytech, v domech při nařízené karanténě, na vyvýšených místech v době povodní, ale třeba jen i na chodníku či ve vozidle).

Žádoucí je, aby takový pokyn policisty byl věcný a jasný a určená místa byla pro občany rozpoznatelná. K vyznačení nebo ohraničení určeného místa může být použito

technických prostředků, a to například pásu s označením „Policie ČR“, který je zákonem (i bez slovního či fyzicky přítomného policisty) považován za formu výše popsaných příkazů. Vzory pásů upravuje příslušná vyhláška MV [20].

Zákaz vstupu se vztahuje např. i na vlastníky dotčených nemovitostí. Neuposlechnutí příkazu policisty může být kvalifikováno jako přestupek. [2, 19, 54]

Za určitých okolností může policie k ochraně objektů či prostorů využít i oprávnění uvedená v ust. § 48 odst. 4 zákona o PČR. Tato oprávnění se sice vztahují k zajišťování bezpečnosti chráněných objektů a prostorů, které požívají zvláštního významu pro vnitřní pořádek a bezpečnost (objekty určené vládou či mezinárodními smlouvami – např. sídlo prezidenta republiky, budovy Parlamentu ČR, budovy ministerstev, zastupitelské úřady jiných zemí apod.). Za chráněný prostor může být zejména v době zvládání krizových stavů dočasně označen i jiný v tu dobu významný objekt či prostor. O zajišťování ochrany by v takovém případě rozhodoval v souladu s ust. § 48 odst. 3 zákona o PČR policejní prezident, a pokud by rozhodnutí nesneslo odkladu, byl by oprávněn rozhodnout policista provádějící úkon na místě.

Zejména za krizových stavů spojených s nedostatečnými dodávkami pitné vody, ropy, zemního plynu, tepla, elektrické energie či souvisejících s epidemiemi by se takovými objekty či prostory mohly dočasně stát významné zdroje pitné vody, páteřní produktovody, velkosklady ropy, zemního plynu, pohonných hmot, páteřní rozvodná síť elektrické energie, zdravotnická zařízení apod.

Při zajišťování bezpečnosti chráněného objektu nebo prostoru je policista dle ust. § 48 odst. 4 zákona oprávněn:

- zjišťovat důvod vstupu osoby do objektu nebo prostoru,
- zjišťovat totožnost vstupující nebo vycházející osoby,
- provést prohlídku vnášené nebo vynášené věci,
- zastavovat vjíždějící nebo vyjíždějící dopravní prostředek a provést jeho prohlídku,
- provést prohlídku vstupující nebo vycházející osoby a
- na dobu pobytu osoby v objektu nebo prostoru jí odebrat zbraň.

Oprávnění policie týkající se ochrany hranic ČR již byly stručně nastíněny v souvislosti s legislativou upravující činnost policie (viz podkap. 1.1.3). V případě, že by příslušný orgán krizového řízení (vláda) rozhodl o přijetí opatření k ochraně státních hranic, je policista při zajišťování jejich ochrany dle ust. § 4 odst. 1 zákona o ochraně státních hranic oprávněn na hraničním přechodu provést prohlídku osoby, zavazadel a dopravního prostředku. Podle odst. 2 je v blízkosti hranic dále oprávněn:

- vyzvat k prokázání totožnosti osobu, má-li důvodné podezření, že páchá trestný čin nebo přestupek v souvislosti s ochranou hranic,
- provést prohlídku osoby, zavazadel a dopravního prostředku, má-li důvodné podezření, že osoba nedovoleně překročila hranice nebo je hodlá nedovoleně překročit, anebo má-li důvodné podezření, že se tato osoba svým jednáním dopouští trestného činu organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice,
- vstupovat a vjíždět na jiný než veřejně přístupný pozemek za součinnosti s jeho vlastníkem nebo oprávněným uživatelem; je-li to nezbytně nutné k plnění úkolů souvisejících s ochranou hranic a hrozí-li nebezpečí z prodlení, lze na tyto pozemky vstupovat a vjíždět bez součinnosti s vlastníkem nebo oprávněným uživatelem, nebo
- vstupovat v provozovnách do všech prostor, má-li důvodné podezření, že se zde nachází osoba, která spáchala trestný čin nebo přestupek v souvislosti s ochranou hranic.

V případě, že výše popsané výzvy či příkazy související s uzavíráním míst, prostorů a oblastí (hranic) nebudou ze strany dotčených osob respektovány, může si policie vynutit jejich splnění i za využití represivních oprávnění, o kterých bylo podrobně pojednáno v podkapitole 3.3. [2, 19, 28, 54]

3.4.2 Kontrola vstupu do uzavřených prostorů a kontrola osob pohybujících se uvnitř uzavřených prostorů

Plnění úkolů policie v mnohých případech vyžaduje, aby byl do určitých prostorů či budov umožněn vstup jen některým osobám a vybraným členům složek IZS. Vzhledem k tomu, že ani členové základních složek IZS nejsou povinni být za všech okolností uniformováni či viditelně označeni, případně užívají dopravní prostředky v civilním provedení, je policie za tímto účelem oprávněna vyzvat osoby k prokázání totožnosti a zastavovat vozidla. Okruh osob oprávněných ke vstupu do takového prostoru určuje zpravidla velitel zásahu či příslušný orgán krizového řízení (např. v době povodní může ve své územní působnosti rozhodnout, že do evakuovaných oblastí umožní přístup komukoli, či jen osobám majícím tam bydliště či vlastnící tam nemovitosti). Pokud není okruh oprávněných osob pevně stanoven, je posouzení oprávnění ke vstupu jednotlivých osob na zvážení zasahujícího policisty.

Prokázáním totožnosti se dle ust. § 63 odst. 1 zákona o PČR rozumí zejména prokázání jména, příjmení, data narození a v případě potřeby také adresy místa trvalého pobytu, rodného čísla a státní příslušnosti. Rozsah a způsob zjišťování osobních údajů musí být vždy přiměřený účelu zjišťování totožnosti.

Policista je dle ust. § 63 odst. 2 zákona o PČR v souvislosti s kontrolou vstupu do uzavřeného prostoru oprávněn vyzvat k prokázání totožnosti osobu, která:

- vstupuje do policií chráněného objektu nebo prostoru anebo do místa, kam je policistou zakázán vstup, nebo z tohoto objektu, prostoru anebo místa vychází,
- zdržuje se v blízkosti místa, kde došlo ke spáchání trestného činu nebo správního deliktu, k požáru anebo jiné mimořádné události, anebo
- při plnění jiného úkolu, je-li to nezbytné k ochraně bezpečnosti osob a majetku, veřejného pořádku nebo pro předcházení trestné činnosti (tedy například již uvnitř uzavřeného prostoru při namátkové kontrole či při podezření, že osoba se v prostoru zdržuje neoprávněně).

Odmítne-li osoba prokázat svoji totožnost nebo nemůže-li ji prokázat ani po poskytnutí potřebné přiměřené součinnosti a policista nemůže její totožnost zjistit

provedením úkonu na místě, je oprávněn osobu předvést ke zjištění její totožnosti na útvar policie.

V případě, že do uzavřeného prostoru vede pozemní komunikace, vyžaduje kontrola totožnosti vstupujících osob oprávnění zastavovat vozidla. K jejich zastavení je policista oprávněn využít oprávnění ze zákona o silničním provozu (viz kap. 3.4.9). Zákon o PČR žel policii pro tyto případy žádné jiné speciální oprávnění neposkytuje.

V případě, že se bude jednat o kontrolu vstupu do chráněného objektu či prostoru (viz podkap. 3.4.1), je policie oprávněna postupovat též dle ust. § 48 odst. 4 zákona o PČR. I při výše uvedených činnostech platí, že policie je oprávněna si vynutit splnění povinností občanů i za využití represivních oprávnění, o kterých bylo podrobně pojednáno v podkapitole 3.3. [2, 19, 21, 54]

3.4.3 Zajišťování veřejného pořádku

Zajištění veřejného pořádku je jedním ze základních úkolů policie [2 § 2]. Ačkoli se pojem „veřejný pořádek“ hojně používá i v legislativě, není jednotně definován. Veřejný pořádek je v širším smyslu možno chápat jako určitý stav společnosti, při kterém je zajištěna ochrana bezpečnosti osob, majetku, nadřazenost veřejné moci, svrchovanost a celistvost státu a jednání občanů výrazně nevybočuje z místních zvyklostí (jedná se tedy o stav, kdy majoritní většina občanů dodržuje platnou a účinnou legislativu). Zajištění a udržování veřejného pořádku je jedním z cílů bezpečnostního systému ČR, o kterém bylo pojednáno v podkapitole 1.1.4. V rámci zvládání MU k tomuto cíli vedou vlastně veškeré činnosti policie, o kterých je pojednáno v podkapitole 3.4. [2, 19, 25, 54]

V této části práce však bude pojednáno o veřejném pořádku v užším smyslu, který lze chápat jako legální chování občanů na místech veřejnosti přístupných. Policie využívá k zajištění a udržení veřejného pořádku zejména represivní nástroje, o kterých bylo blíže pojednáno v podkapitole 3.3. Za tímto účelem si policie zřizuje i speciálně vyškolené a vybavené policejní útvary, jejichž účelem je zejména plnění úkolů při hromadném narušení veřejného pořádku (viz podkap. 3.4.7).

3.4.4 Obecná oprávnění při zajišťování veřejného pořádku

K udržení veřejného pořádku však policie využívá i dalších oprávnění, která sice také využívají prvky represe, ale v důsledku mají povahu preventivní. Jedná se zejména o následující oprávnění vyplývající ze zákona o PČR:

- odebrání zbraně a prohlídka osoby,
- připoutání,
- zajištění, odstranění a zničení věci,
- zastavení a prohlídka dopravního prostředku,
- oznamování a projednávání přestupků,
- pořizování záznamů a
- zveřejňování osobních údajů.

1) Odebrání zbraně a prohlídka osoby

Podle ust. § 35 odst. 1 zákona o PČR je policista oprávněn vyzvat osobu k vydání zbraně, hrozí-li nebezpečí, že jí bude neoprávněně užito k násilí nebo pohrůžce násilím. Zbraní je nutno v tomto případě rozumět cokoli, čím lze učinit útok proti tělu důraznější [2 § 111]. Pokud osoba výzvě nevyhoví, je policista oprávněn zbraň odebrat. Jedná se o preventivní oprávnění policisty, jehož účelem je předcházet násilí či jeho pohrůžce se zbraní. Oprávnění je využíváno v praxi především při hromadných shromážděních osob, veřejných nepokojích, hromadných společenských akcích apod.

Policista je dle ust. § 35 odst. 2 zákona oprávněn provést prohlídku osoby a odebrat jí zbraň i tehdy, pokud osobní svoboda osoby má být omezena nebo proti ní směřuje zákrok (viz podkap. 3.3). Jedná se typicky o případ, kdy se již osoba dopustila protiprávního jednání (např. neuposlechla opakovaně výzvy policisty k zanechání rabování vytopeného obydlí), je ozbrojená (např. páčidlem, tyčí), agresivní a odmítá se podrobit zadržení. Policista bude nucen proti ní použít DP nebo zbraně. V průběhu

zákroku pak policista provede prohlídku osoby a zbraň jí odebere. Policista je však ve smyslu výše uvedeného ustanovení oprávněn provést prohlídku osoby a odebrat jí zbraň i tehdy, pokud proti ní směřuje jiný úkon, a hrozí nebezpečí, že osoba bude klást odpor, a je podezření, že má u sebe zbraň. Opět se jedná o preventivní oprávnění policisty, kterým předchází případnému budoucímu nezákonnému použití zbraně. Tohoto oprávnění lze využít např. v případech, kdy je úkolem policie předvést osobu k úkonu trestního řízení, ale je obecně známo, že se jedná o agresivní osobu, která by mohla být ozbrojena, ale např. i před nucenou evakuací agresivních osob apod. [2, 19, 54]

2) Připoutání

Policista je dle ust. § 25 odst. 1 zákona o PČR oprávněn omezit možnost volného pohybu osoby, která fyzicky napadá policistu nebo jinou osobu, ohrožuje vlastní život, poškozuje majetek nebo se pokusí o útěk, připoutáním k vhodnému předmětu (zejména pomocí pout). Připoutání musí být ukončeno, je-li zřejmé, že osoba jednání nebude opakovat, nejdéle však po uplynutí 2 hodin od okamžiku připoutání. Jedná se o oprávnění, jeho účelem je zamezení volného pohybu agresivní osoby. V případě hromadného narušení veřejného pořádku, kdy počet protiprávně jednajících osob velmi výrazně převyšuje počet zasahujících policistů, je toto oprávnění vhodným nástrojem k omezení osobní svobody většího počtu osob bez nutnosti tyto okamžitě z místa okamžitě eskortovat, čímž by se výrazně oslabil počet zasahujících sil. [2, 19, 54]

3) Zajištění, odstranění a zničení věci

Zajištění, odstranění a zničení věci dle ust. § 37 zákona o PČR spočívá v tom, že policista je oprávněn tuto zajistit, popřípadě odstranit, je-li důvodné podezření, že představuje bezprostřední závažné ohrožení života, zdraví, majetku nebo životního prostředí a nelze-li toto ohrožení odstranit jinak. Nelze-li možno ohrožení eliminovat samotným zajištěním či odstraněním věci, je policista oprávněn tuto zničit, zejména je-li důvodné podezření, že obsahuje výbušninu.

Toto ustanovení zákona upravuje vztah policie k věcem, které představují závažné ohrožení života, zdraví, majetku nebo životního prostředí. Takovou věc je nutno buď

minimálně dostat do dispozice policie, nebo odstranit z místa, kde vytváří hrozbu. Pokud to však není objektivně možné (např. u nástražného výbušného systému), je policie oprávněna tuto věc zničit. [2, 19, 54]

4) Zastavení a prohlídka dopravního prostředku

Dalším z obecných oprávnění týkajících se odhalování a objasňování trestné činnosti je oprávnění zastavit a prohlédnout dopravní prostředek. Policista je dle ust. § 42 zákona o PČR oprávněn zastavit dopravní prostředek a provést jeho prohlídku, pokud pronásleduje pachatele úmyslného trestného činu, nebo pátrá-li po pachateli úmyslného trestného činu nebo po věcech z takového trestného činu pocházejících anebo s takovým trestným činem souvisejících, má-li důvodné podezření, že se v dopravním prostředku takový pachatel nebo věci nachází. V tomto případě se jedná o situaci, kdy má policista důvodné podezření (tedy relevantní informace k určitému vozidlu či typu vozidla) a účelem zastavení vozidla je boj s úmyslnou trestnou činností. Např. hlídka policie dostává radiostanicí informace, že pachatelé vloupání do evakuovaného zaplaveného domu z místa odjeli vozidlem určitého typu a barvy. Hlídka na podobné vozidlo při službě zpozoruje a zastaví.

Policista je ve smyslu výše uvedeného ustanovení zákona též oprávněn zastavit dopravní prostředek a provést jeho prohlídku, má-li důvodné podezření, že používáním dopravního prostředku, na dopravním prostředku nebo v souvislosti s dopravním prostředkem byl spáchán trestný čin.

Policista je dále oprávněn zastavit dopravní prostředek a provést jeho prohlídku, pátrá-li po osobách hledaných, pohřešovaných nebo protiprávně se zdržujících na území ČR, zbraních, střelivu, výbušninách, omamných a psychotropních látkách a jedech, nebo věcech pocházejících z trestné činnosti anebo souvisejících s trestnou činností, má-li důvodné podezření, že se v dopravním prostředku taková osoba nebo věc nachází. Při zajišťování bezpečnosti prostředků veřejné hromadné dopravy před útoky na jejich provoz a na bezpečnost cestujících v těchto prostředcích je policista oprávněn provést prohlídku zavazadla, jakož i samotného prostředku veřejné hromadné dopravy, aby zjistil, zda v nich není přepravována věc, která by mohla být použita k takovému útoku.

Obdobně je oprávněn provést prohlídku osoby za účelem zjištění, zda takovou věc nepřechovává. Tato oprávnění budou využita v případě, kdy bude existovat např. důvodné podezření na umístění nástražného výbušného systému nebo pokus rozptýlení jiné nebezpečné látky (nebo jejich přepravy) v MHD. Za účelem plnění souvisejících úkolů je policista oprávněn k bezplatné přepravě těmito hromadnými prostředky. Dále je za účelem provedení všech výše popsaných prohlídek oprávněn otevřít dopravní prostředek nebo jiným způsobem si do něj zjednat přístup, v případě nutnosti i za použití síly (viz podkap. 3.3). [2, 19, 40, 54]

5) Oznamování a projednávání přestupků

Součástí dohledu na veřejný pořádek je i oznamování a projednávání přestupků zjištěných při plnění úkolů policie. Podle ust. § 58 zákona o přestupcích orgány policie oznamují příslušným správním orgánům přestupky, o nichž se dozví, nejsou-li samy příslušny k jejich projednávání. Jedná-li se o přestupky stanovené v ust. § 86 písm. a) zákona (zejména na úseku bezpečnosti a plynulosti silničního provozu, na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi, proti veřejnému pořádku, občanskému soužití, majetku a dalších), je policie oprávněna přestupek projednat v blokovém řízení (viz ust. § 84). Podmínkou projednání přestupku v blokovém řízení je, že přestupek byl spolehlivě zjištěn, nestačí domluva a obviněný z přestupku je ochoten pokutu zaplatit. [2, 25]

Za účelem odhalování a dokumentace přestupků zákon o PČR policii svěřuje mnohá oprávnění. Policie je v této souvislosti dle ust. § 67 zákona obecně oprávněna vyžadovat:

- výpis z evidence Rejstříku trestů v případech, ve kterých by předchozí trestní postih mohl vést k posouzení skutku jako trestného činu,
- provedení orientačního vyšetření při podezření na ovlivnění alkoholem nebo jinou návykovou látkou pomocí dechové zkoušky nebo odběrem slin anebo potu,

- odborné lékařské vyšetření ke zjištění alkoholu nebo jiné návykové látky včetně odběru krve, moči, slin nebo potu, a to i v případě, že osobu nelze předem pro její zdravotní stav ke strpění příslušných úkonů vyzvat, nebo
- jiné odborné vyjádření.

Policista je podle totožného ustanovení zákona oprávněn provádět ohledání místa přestupku, ohledání věci mající vztah ke spáchanému přestupku a v souvislosti s tím zjišťovat a zajišťovat stopy. Dále je policista ve smyslu ust. § 63 odst. 2 písm. a) zákona oprávněn vyzvat k prokázání totožnosti osobu podezřelou ze spáchání správního deliktu a dle ust. § 61 odst. 1 písm. a) zákona požadovat vysvětlení od osoby, která může přispět k objasnění skutečností důležitých pro odhalení přestupku a jeho pachatele. [2]

6) Pořizování záznamů

Dalším pro veřejný pořádek významným oprávněním policie je pořizování záznamů. Policie může dle ust. § 62 zákona o PČR při plnění jejích svých úkolů pořizovat zvukové, obrazové nebo jiné záznamy osob a věcí nacházejících se na místech veřejně přístupných a zvukové, obrazové nebo jiné záznamy o průběhu úkonu. Oprávnění spočívá nejen v dokumentaci na místě již probíhajících událostí, ale i provozování stálých automatických technických systémů. V hl. m. Praze např. od roku 1998 funguje k zajištění veřejného pořádku a pouliční kriminality městský kamerový systém (MKS) [58]. Do tohoto systému jsou napojeny i kamery Technické správy komunikací hl. m. Prahy a kamery Dopravního podniku hl. m. Prahy umístěné v metru. Využití MKS při MU spočívá zejména v nepřetržitém dohledu na veřejný pořádek bez nutnosti mít na sledovaných místech fyzicky přítomny síly a prostředky. V případě, že by zde došlo k narušení veřejného pořádku, policie je cestou operačního řízení schopna přesně na místo vyslat potřebné síly, situaci dokumentovat a jednotně řídit případný zákrok. Dojde-li k vzniku MU mimo pozornost personálu obsluhujícího MKS, je možno si záznam z příslušné kamery zpětně přehrát, neboť záznamy se cca po dobu jednoho měsíce uchovávají. Je si však nutno uvědomit, že většina záznamů zachycuje na místech veřejnosti přístupných osoby a záznamy tedy ve většině případů obsahují osobní údaje, se kterými je nutno nakládat podle příslušného právního předpisu [59]. [16, 19, 58]

7) Zveřejňování osobních údajů

Policie může podle ust. § 81 zákona o PČR zveřejňovat osobní údaje [59 § 4] v rozsahu nezbytně nutném pro plnění úkolů policie v souvislosti se zajišťováním bezpečnosti ČR, s pátráním po osobách, nebo s předcházením a vyhledáváním trestné činnosti. Stejně tak je policie oprávněna činit pro účely předcházení a zamezování závažnému ohrožení veřejného pořádku a bezpečnosti. Oprávněním se rozumí zejména zveřejnění osobních údajů prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků. Policie je povinna zvolit takový rozsah zveřejňovaných osobních údajů, který bude dostatečný pro splnění konkrétního úkolu policie (např. vypátrání osoby, její identifikace veřejností apod.), ale zároveň bude chránit před zveřejněním všechny ostatní osobní údaje, které s úkolem policie přímo nesouvisejí. Využitelnost tohoto oprávnění policie souvisí zejména s pátráním po osobách či věcech, které je podrobněji upraveno v podkapitole 3.4.14. [2, 16, 19]

3.4.5 Zajištění veřejného pořádku při evakuaci osob

Policie se podílí na evakuaci osob zejména ve dvou oblastech **[60, 61, 62**]:

- v pořádkovém zabezpečení evakuace, kdy zpravidla v součinnosti s obecní policií zajišťuje dohled na veřejný pořádek, předchází protiprávnímu jednání osob především odebíráním zbraní, kontrolou zavazadel, dopravních prostředků, pomáhá při násilné evakuaci osob a je-li to nezbytně nutné, veřejný pořádek udržuje i za využití represivních oprávnění (viz podkap. 3.3 a 3.4.1 – 4) a
- v dopravně-bezpečnostním zabezpečení, kdy zajišťuje bezpečnost a plynulost silničního provozu a zejména udržuje průjezdnost evakuačních tras, uzavírá již komunikace směřující do již evakuovaných oblastí, podílí se na řešení vzniklých problémů (např. odstraňování překážek), dokumentuje a zpracovává vzniklé dopravní nehody, zajišťuje přednostní průjezd vozidlům složek IZS a vozidel hromadné dopravy podílejících se na řízení evakuaci osob (podrobněji viz podkap. 3.4.9).

3.4.6 Zajištění veřejného pořádku a bezpečnosti při prosazování a realizaci mimořádných hygienicko-epidemiologických a veterinárních opatření

Většina pravděpodobných případů vzniku MU působením chemických a biologických látek vyžadujících realizaci mimořádných hygienických a protiepidemických opatření je řešitelná v rámci stávající legislativy ochrany veřejného zdraví (zejména podle zákona č. 258/2000 Sb.). Z pohledu plnění úkolů policie jsou podstatná zejména opatření, jimiž jsou osobám příslušnými úřady uloženy zákazy nebo omezení za účelem zamezení vzniku nebo šíření infekčních onemocnění (např. přepravy, prodeje a jiného nakládání s potravinami a dalšími výrobky, popřípadě příkaz k jejich zničení, zákaz nebo omezení styku skupin fyzických osob podezřelých z nákazy s ostatními fyzickými osobami, zejména omezení cestování z některých oblastí a dopravy, mimořádné očkování a preventivní podávání jiných léčiv, příkazy k provedení ohniskové dezinfekce, dezinsekce a deratizace apod.). [60]

U mimořádných veterinárních opatření (v § 49 zákona č. 166/1999 Sb.) se jedná zejména o činnosti spočívající v nařízení karantény nebo odděleného umístění (izolace), popřípadě nutné porážky nebo utracení zvířat, v omezení nebo zákazu přemísťování, prodeje, zvířat, produktů z nich, krmiv, v nařízení očisty, omezení nebo zákazu používání anebo ve zničení zařízení a předmětů, které mohou být nositeli původců nákaz, v omezení nebo zákazu volného pohybu a styku osob a jejich shromažďování, v omezení nebo zákazu pohraničního styku osob. [60]

Realizace výše uvedených opatření významným zasahuje nejen do základních práv a svobod obyvatelstva [13], ale i do ekonomických zájmů právnických a podnikajících fyzických osob. Mnohé tyto osoby se proto logicky snaží souvisejícím opatřením vyhnout, čímž nejen jednají v rozporu s platnou a účinnou legislativou, ale svým jednáním mnohdy ohrožují i životy a zdraví členů zasahujících složek IZS či jiných osob. Obdobný problém byl řešen například státními orgány ve Velké Británii v 80. a 90. letech, kdy se tamní farmáři snažili i s vědomím nebezpečnosti dobytek potencionálně nakažený Kreutzgeldt-Jakobovou nemocí prodat jako nezávadný. Důvodem byly jejich obavy o finanční ztráty v případě jeho likvidace. [63]

Mezi primární úkoly policie při zajištění souvisejícího veřejného pořádku proto patří zejména:

- uzávěra prostorů, v nichž probíhají související opatření (využitelná oprávnění policie viz podkap. 3.4.1),
- dozor nad dodržováním stanovených omezení, jejichž porušení má charakter narušení veřejného pořádku a bezpečnosti – zakázané shromažďování osob, opouštění vymezených prostorů, zdravotnických zařízení, snaha utajeně přepravovat zvířata, potraviny či osoby ukrytím v dopravních prostředcích apod. (zejména viz podkap. 3.3 a 3.4.4),
- dopravní opatření při přesunech složek IZS a dalších složek, které se na souvisejících opatřeních podílejí (viz podkap. 3.4.9),
- ochrana zasahujících složek IZS zejména před protiprávním jednáním osob, které jsou povinny se omezujícím opatřením podrobit (viz podkap. 3.3 a 3.4.4).

Pohotovostní plán veterinárních opatření hl. m. Prahy mezi související úkoly PČR řadí i přepravu vzorků k ověření nákazy vozidlem s právem přednosti jízdy do národní referenční laboratoře. Platná a účinná legislativa však policii vysloveně neopravňuje k takové činnosti a je otázkou, zda tato činnost není v rozporu s ust. § 20 zákona o PČR (podrobněji viz kap. 3.2.5). [2, 19, 60]

3.4.7 Potlačení veřejných nepokojů a hromadného páchání trestné činnosti (rabování)

Ať už stav společnosti vyvolaný účinky působení MU, ale i nepopulární omezující opatření orgánů krizového řízení anebo i činnost složek IZS při provádění záchranných a likvidačních prací může být v důsledku příčinou veřejných nepokojů či hromadného páchání trestné činnosti včetně rabování. Z pohledu plnění úkolů policie je výhodné předcházet již samotnému srocení osob a to zejména za využití oprávnění podrobněji rozebraných v kap. 3.4.4 – tedy preventivním monitorováním veřejných prostranství a

zabráněním srocení většího počtu osob odzbrojením a izolováním již menších skupin podezřelých osob. [2, 23]

Podstatný podíl na zvládání hromadných nepokojů má místní samospráva (zejména obecní úřad, v jehož územním obvodu se má shromáždění konat), která je podle zákona o právu shromažďovacím [64] oprávněna (resp. povinna) především:

- navrhnout svolavateli, aby se shromáždění konalo na jiném místě nebo v jinou dobu,
- zakázat oznámené shromáždění (v zákonem stanovených případech),
- ukončit již probíhající shromáždění (zakázané či neoznámené, pokud je příčinou narušení veřejného pořádku v rozsahu stanoveném zákonem).

Pokud svolavatel neučiní účinná opatření, aby se účastníci pokojně rozešli, sdělí zástupce úřadu účastníkům, že shromáždění je rozpuštěno a vyzve je, aby se pokojně rozešli. Sdělení musí obsahovat důvody k rozpuštění a upozornění na následky neuposlechnutí této výzvy a musí být učiněno takovým způsobem, aby bylo účastníkům srozumitelné a aby se s ním všichni účastníci shromáždění mohli seznámit (zpravidla za využití technických prostředků – megafony, obecní rozhlas apod.). V nepřítomnosti zástupce úřadu může shromáždění rozpustit velící příslušník PČR. V případě, že osoby shromážděné neuposlechnou rozhodnutí o jeho ukončení, provede policie zákrok směřující k ukončení shromáždění na základě rozhodnutí zástupce úřadu. [64]

Policie při zvládání již existujících nepokojů a hromadného páchání trestné činnosti využívá policie specializovaných útvarů. Jedná se o speciální pořádkové jednotky zřízené v rámci krajských ředitelství policie, pořádkové jednotky složené z určených policistů ostatních útvarů policie a o antikonfliktní týmy. Tyto specializované složky zpravidla zasahují pod jednotným velením [2 § 59] a proti běžným uniformovaným útvarům pořádkové policie mají zvláštní výcvik a vybavení pro zvládání hromadného narušení veřejného pořádku. Zatímco členové antikonfliktních týmů se snaží docílit ukončení nepokojů za pomoci komunikace, pořádkové jednotky jsou určeny zejména k plnění represivních úkolů (viz podkap. 3.3). V případě, že by hromadné páchání trestné činnosti mělo spíše organizovanou povahu a jednalo by se o ozbrojené osoby, bylo na

místě využít i specializovaných složek policie a postupů blíže rozebraných v podkapitole 3.4.11. [2, 64, 65]

3.4.8 Zajištění veřejného pořádku v místech výdeje humanitární pomoci, náhradního zásobování vodou, potravinami (a při regulačních opatřeních v době aktivace HOPKS)

Zvládání MU a KS spojených s nedostatečnými dodávkami potravin, vody a základních energií je spojeno nejen se složitým aparátem, jak uspokojení souvisejících potřeb obyvatelstva zajistit, ale i s potřebou zajištění veřejného pořádku zejména na místech, kde dochází k výrobě, skladování, transportu či předávání těchto nedostatkových komodit či jiné humanitární pomoci obyvatelstvu. Obecně nedostatek jakékoli komodity vyvolává ve společnosti zvýšenou poptávku po ní. Tato zvýšená poptávka a nejistota společnosti ve schopnosti příslušných orgánů zajistit dostatečné zásobení pro všechny může vést i k tomu, že jednotlivci či skupiny osob se pokusí k nedostatkovým komoditám získat přístup za použití síly. Příčinou souvisejícího protiprávního jednání osob může být i zavedení regulačních opatření dle zákona č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy [49 § 20], či nedostatek tzv. technologických informací potřebných ke zvládnutí MU či KS [62 s. 54].

Zajištěné veřejného pořádku bude opět spočívat ve dvou primárních činnostech:

- v prevenci (tj. v rozmístění sil a prostředků v místech výroby, předpravy, skladování a výdeje nedostatkových komodit, dohledu nad dodržováním zákonnosti a případně ve stanovení zvláštního režimu v určených budovách a v místech výdeje – viz podkap. 3.4.4) a
- v represi (tj. v ukončení hromadných nepokojů, omezení osobní svobody osob a obnovení veřejného pořádku – viz podkap. 3.3 a 3.4.7).

3.4.9 Zajišťování bezpečnosti a plynulosti silničního provozu

Provádění záchranných a likvidačních prací si ve většině případů vyžaduje i zajištění bezpečnosti a plynulosti silničního provozu. Zásahy složek IZS se často odehrávají přímo na pozemních komunikacích, případně na komunikace zasahují či vyžadují umožnění rychlého a bezpečného průjezdu zásahových vozidel do místa MU a zpět. V některých případech regulaci silničního provozu nevyžaduje ani samotný zásah složek IZS, ale především negativní účinky MU (např. působení nebezpečných látek, produktů hoření, účinky exploze, zatopení komunikací, podemletí mostních pilířů, přítomnost osob na komunikacích apod.). Policie ve smyslu ust. § 124 odst. 9 zákona o silničním provozu vykonává dohled na bezpečnost a plynulost provozu na pozemních komunikacích obecně tím, že [21]:

- kontroluje dodržování povinností účastníků a pravidel provozu na pozemních komunikacích a podílí se na jeho řízení,
- objasňuje dopravní nehody,
- vede evidenci dopravních nehod,
- projednává v blokovém řízení přestupky proti bezpečnosti a plynulosti provozu na pozemních komunikacích podle zvláštního právního předpisu [25] a
- provádí prevenci v oblasti bezpečnosti provozu na pozemních komunikacích.

Podle ust. § 124 odst. 10 zákona o silničním provozu jsou příslušníci policie ve služebním stejnokroji při dohledu na bezpečnost a plynulost silničního provozu oprávněni zejména:

- dávat pokyny k řízení provozu na pozemních komunikacích (např. řídit provoz v křižovatce při evakuaci, svádět provoz do jednoho jízdního pruhu, odklánět dopravu, určovat objízdné trasy, směr jízdy apod.),
- zastavovat vozidla (např. z důvodu uzavření komunikace, k umožnění průjezdu vozidel ostatních složek IZS apod.),
- zabránit řidiči v jízdě (např. je-li vozidlo či řidič nezpůsobilý dalšího provozu – technický stav vozidla či ovlivnění řidiče alkoholem apod.),
- zadržet řidičský průkaz,

- zakázat řidiči jízdu na nezbytně nutnou dobu nebo mu přikázat směr jízdy, vyžaduje-li to bezpečnost a plynulost provozu na pozemních komunikacích, popřípadě jiný veřejný zájem (např. za účelem umožnění zásahu či přistání vrtulníku přímo na komunikaci, z důvodu rozměrů vozidla při objetí zúženého místa zásahu složek IZS, z důvodu zabránění vjezdu do části města, kde probíhají hromadné nepokoje apod.),
- vyzvat řidiče a učitele autoškoly k vyšetření ke zjištění, zda není ovlivněn alkoholem či jinou návykovou látkou,
- vyzvat řidiče motorového vozidla k předložení dokladů k řízení a provozu vozidla,
- vyzvat řidiče motorového vozidla ke kontrole maximální přípustné hmotnosti na nápravu, maximální přípustné hmotnosti vozidla nebo jízdní soupravy nebo technického stavu vozidla nebo jízdní soupravy (např. při ověření skutečné hmotnosti vozidla před vjezdem na úseky či mosty poškozené povodní),
- rozhodnout o odstranění vozidla, je-li překážkou provozu na pozemní komunikaci, nebo vozidla (např. pro umožnění projetí techniky HZS k požáru, pro umožnění evakuace apod.),
- použít technických prostředků k zabránění odjezdu vozidla podle zvláštního právního předpisu [2] a
- vybírat kauce podle ust. § 125a zákona [21].

Pro plnění úkolů policie (nejen na úseku dohledu na bezpečnost a plynulost silničního provozu) je významná i výjimka z dodržování obecných rychlostních limitů. Pro služební dopravní prostředky v barevném provedení Policie ČR plnící úkoly policie neplatí obecné rychlostní limity stanové v ust. § 18 zákona o silničním provozu. Řidič je však povinen dbát potřebné opatrnosti, aby neohrozil bezpečnost ostatních účastníků silničního provozu na pozemních komunikacích. Útvary policie, jichž se výjimka týká, stanoví nařízením ministr vnitra [66]. [21]

Policie je též oprávněna využívat vozidel s právem přednostní jízdy (vozidla vybavena zvláštním zvukovým výstražným zařízením doplněným zvláštním výstražným světlem modré barvy). Podle ust. § 41 zákona o silničním provozu řidič vozidla, který

při plnění úkolů souvisejících s výkonem zvláštních povinností užívá vozidlo s právem přednostní jízdy, není povinen dodržovat některá ustanovení zákona o silničním provozu. Je však povinen dbát potřebné opatrnosti, aby neohrozil bezpečnost provozu na pozemních komunikacích. V rámci zvládání MU lze vozidla policie s právem přednosti jízdy využít i k doprovodu jiných vozidel, jejichž urychlený přesun na místo MU je žádoucí (např. doprovod těžké vyprošťovací techniky, vozidel převážející protipovodňové zábrany, sil a techniky AČR, apod.). [21]

Podle ust. § 45 zákona [21] nemusí být překážkou provozu na pozemní komunikaci pouze vozidlo či předmět, ale i závada ve sjízdnosti pozemní komunikace. Typickým příkladem závady ve sjízdnosti způsobené MU je např. poškození komunikace povodněmi, pokrytí komunikace provozními kapalinami či jinými kluzkými látkami z havarovaných vozidel, ledovkou či vysokou vrstvou sněhu apod. Technický stav komunikace v takových případech nedovoluje další bezpečnou jízdu. Policista je do doby odstranění závady oprávněn zakázat vozidlům další jízdu po komunikaci a ostatním vozidlům vjezd na ni.

Nezbytnou podmínkou při udělování pokynů k řízení provozu na pozemních komunikacích je jejich nadřazenost ve vztahu ke světelným signálům, dopravním značkám nebo dopravním zařízením [21 § 76].

K dohledu na bezpečnost a plynulost silničního provozu je policie oprávněna využívat i stálých automatických technických systémů (viz podkap. 3.4.4). [2 § 63]

3.4.10 Zajištění násilného vstupu do obydlí, jiných prostor a na pozemky

Policista je dle ust. § 40 zákona o PČR oprávněn vstoupit bez souhlasu uživatele do obydlí, jiného prostoru nebo na pozemek a provést tam potřebné úkony nebo jiná opatření jen tehdy, jestliže věc nesnese odkladu a vstup tam je nezbytný pro ochranu života nebo zdraví osob anebo pro odvrácení závažného ohrožení veřejného pořádku a bezpečnosti. Totožná oprávnění má policista také v případě důvodného podezření, že se na uvedeném místě nachází zemřelý, při pronásledování osoby nebo při vstupu do jiného prostoru nebo na pozemek, má-li důvodné podezření, že se tam nachází týrané

zvíře. Policista je oprávněn tak učinit v případě nutnosti i za použití síly. Při těchto úkonech je však povinen zajistit přítomnost nezúčastněné osoby; nemusí tak učinit, hrozí-li nebezpečí z prodlení nebo by mohlo dojít k ohrožení života anebo zdraví nezúčastněné osoby. Následně je povinen bez zbytečného odkladu vyrozumět uživatele obydlí, jiného prostoru nebo pozemku a zajistit zabezpečení tohoto místa, nemůže-li tak učinit uživatel nebo jiná oprávněná osoba.

Účelem tohoto ustanovení zákona je vlastně odstranění bezprostředního nebezpečí, jehož odstranění je společensky významnější než ochrana domovní svobody či vlastnického práva. Oprávnění je obsahově téměř totožné s oprávněním policejního orgánu dle ust. § 83c trestního řádu. Policejním orgánem však nejsou jen útvary PČR (viz kap. 1.3.7). V případě MU budou tato oprávnění policií využita zejména v případech, kdy se v obydlí či na pozemku bude nacházet osoba, která je buď příčinou MU (např. aktivní střelec), která brání účinnému zásahu složek IZS (např. odmítá zajistit přístup k hlavním uzávěrům energií či odmítá nechat sebe a svou rodinu evakuovat) anebo se tam případně bude nacházet oběť MU apod. [2, 13,19, 22]

Obdobný charakter má i oprávnění ke vstupu do živnostenské provozovny. Policista je oprávněn ve smyslu ust. § 41 zákona o PČR při plnění konkrétního úkolu vstupovat v živnostenské provozovně do prostor, u kterých lze mít důvodně za to, že se v nich zdržují fyzické osoby, a to i po skončení prodejní nebo provozní doby. Nelze-li účelu vstupu dosáhnout jinak, je policista oprávněn tuto provozovnu otevřít nebo si do ní zjednat přístup i za použití síly. Na rozdíl od předcházejícího oprávnění již zde není dána podmínka ochrany života nebo zdraví osoby ani bezprostředního ohrožení veřejného pořádku, ale ke vstupu postačí plnění konkrétního úkolu policie, který se týká osob nacházejících se v živnostenské provozovně. Samozřejmě je na zvážení policisty, zda je ke splnění úkolu policie skutečně nezbytně nutné (přiměřené) vstupovat do provozovny mimo otevírací dobu a násilím (viz podkap. 3.2.2). Nejen v rámci zvládání MU, ale i při plnění každodenních úkolů policie, je srocení osob v provozovnách nabízejících alkoholické nápoje potencionální hrozbou pro veřejný pořádek. Účelem tohoto oprávnění je tedy umožnit policii kontrolu nad děním v živnostenských provozovnách obecně. [2, 19]

3.4.11 Eliminace nebezpečných osob (pachatelů, teroristických skupin)

Jak již bylo pojednáno v podkapitole 3.3, některé MU vznikají jako důsledek protiprávního jednání jednotlivců či skupin osob (teroristické útoky, jednání osob stižených duševními chorobami, sebevražedná jednání apod.). Zejména pokud tato jednání osob vykazují organizovaný charakter, nebo jsou spojena s ohrožením obyvatelstva a zasahujících složek IZS střelnými zbraněmi, výbušnými systémy či užitím nebezpečných látek, je nutno na takové osoby nahlížet jako na nebezpečné pachatele [2 § 56].

V případě, že nebezpečného pachatele není možno eliminovat běžnými silami (zejména pořádkové služby policie), využívá se k jejich eliminaci zejména zásahových jednotek (ZJ) zřízených v rámci KŘP či Útvaru rychlého nasazení (ÚRN) PČR, který je určen zejména pro boj proti terorismu a má celorepublikovou působnost. Činnost těchto specializovaných složek má především represivní charakter a je zaměřena zejména na eliminaci nebezpečného pachatele. Pokud to však situace umožní, před samotným zákrokem se dává přednost tomu, aby se pachatel dobrovolně vzdal. Zákrok je zpravidla veden pod jednotným velením a za využití oprávnění rozebraných v kapitole 3.3. ZJ a ÚRN úzce spolupracují zejména s Leteckou a Pyrotechnickou službou PČR. [67, 44]

Zejména boj proti terorismu si vyžádal oprávnění policie spočívající v rušení provozu elektronických komunikací podle ust. § 39 zákona o PČR. Policie může v této souvislosti za účelem odstranění bezprostředního ohrožení životů nebo zdraví osob anebo bezprostředně hrozící škody velkého rozsahu [23 § 138] na majetku rušit v nezbytné míře a po nezbytnou dobu:

- provoz elektronických komunikačních zařízení a sítí,
- poskytování služeb elektronických komunikací, nebo
- provozování radiokomunikačních služeb.

Účelem takového rušení může být např. zabránění organizovaným skupinám nebezpečných pachatelů v komunikaci prostřednictvím mobilních telefonů, e-mailů či radiostanic, zabránění možnosti dálkově spustit či ovládat technická zařízení a nástražné výbušné systémy apod. [2, 19]

3.4.12 Provádění sběru, zajištění a vyhodnocování stop a důkazů k objasnění příčin vzniku MU a ke zjištění a usvědčení pachatele

Zpravidla většina MU, které nebyly způsobeny přírodními vlivy, zakládají potencionální podezření ze spáchání trestného činu a vyžadují provedení nezbytných úkonů trestního řízení. Primárním úkolem policejního orgánu je podle ust. § 158 odst. 1 trestního řádu učinit všechna potřebná šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a směřující ke zjištění jeho pachatele. Policejní orgán je též povinen učinit nezbytná opatření k předcházení trestné činnosti. Za tímto účelem je policejní orgán oprávněn (povinen) zejména (§ 158 odst. 3):

- vyžadovat vysvětlení od fyzických a právnických osob a státních orgánů (v souvislosti se zvládáním MU např. vysvětlení k jednání osob před havárií, explozí, požárem apod.),
- vyžadovat odborné vyjádření od příslušných orgánů, a je-li toho pro posouzení věci třeba, též znalecké posudky (např. ke vzniku požáru, havárie, apod.),
- obstarávat potřebné podklady, zejména spisy a jiné písemné materiály (např. nákladové listy, dokumentaci PO, podrobnosti o provozovaných činnostech, záznamy o zaměstnancích apod.),
- provádět ohledání věci a místa činu (např. sběr stop přímo na místě nehody, provádění fotodokumentace, ohledání zajištěných předmětů následně v laboratorních podmínkách apod.),
- vyžadovat provedení zkoušky krve nebo jiného podobného úkonu, včetně odběru potřebného biologického materiálu (např. za účelem dalšího znaleckého zkoumání – míry ovlivnění řidiče alkoholem, míry otravy organismu poškozeného apod.),
- pořizovat zvukové a obrazové záznamy osob, snímat daktyloskopické otisky, provádět osobou téhož pohlaví nebo lékařem prohlídku těla a jeho zevní měření, jestliže je to nutné ke zjištění totožnosti osoby nebo ke zjištění a zachycení stop nebo následků činu (jedná se např. o dokumentaci stop na těle po napadení, popálenin, účinků nebezpečných látek, nákaz, znaků identifikujících osobu za účelem jejich zanesení do příslušných informačních systémů policie apod.),

- zadržet podezřelou osobu (viz podkap. 3.3),
- provádět zajišťovací úkony vztahující se k věcem (např. odejmout věc) a
- provádět neodkladné nebo neopakovatelné úkony (viz níže).

V rámci zvládání MU však bude policie na místě zásahu složek IZS provádět zpravidla jen ty úkony, které jsou v daný okamžik neodkladné či neopakovatelné. Za neodkladné úkony trestní řád v ust. § 160 odst. 4 považuje úkony, které vzhledem k nebezpečí jejich zmaření, zničení nebo ztráty důkazu nesnesou z hlediska účelu trestního řízení odkladu na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání (např. ohledání místa MU a pořízení fotodokumentace, odběr vzorků nebezpečných látek, zadržení pachatele, výslech přestárlých a umírajících osob apod.). Neopakovatelným úkonem je potom takový úkon, který nebude možno před soudem provést (např. výslech smrtelně zraněné osoby, osoby přestárlé apod.). [22, 68]

I jednotlivé plány typových činností složek IZS pamatují na nutnost umožnit policejnímu orgánu provedení nezbytných úkonů vedoucích k objasnění příčin vzniku MU a ke zjištění a usvědčení pachatele. [40]

3.4.13 Provádění identifikace mrtvých osob (obětí MU)

Mezi úkoly policie při provádění záchranných a likvidačních prací patří i identifikace obětí MU. Jak bylo uvedeno v předcházející kapitole, policie má postavení policejního orgánu a u každé z obětí MU je nutno nejprve určit, zda nebylo její úmrtí spojeno se zaviněným jednáním fyzické osoby. Do vyloučení zavinění úmrtí jinou osobu policie postupuje podle trestního řádu (viz podkap. 3.4.12). Vznikne-li podezření, že smrt člověka byla způsobena trestným činem, musí být mrtvola prohlédnuta a pitvána. Pohřbít mrtvolu je v takových případech možné jen se souhlasem státního zástupce. Exhumaci mrtvoly může nařídit předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce [22 § 115]. Podrobný postup policejního orgánu při provádění neodkladných a neopakovatelných úkonů na místě MU stanoví interní předpis policie [68]. Součástí těchto úkonů je nejen zjištění příčin úmrtí, ale i ověření totožnosti zemřelého.

Zejména v případech MU způsobených destrukcí budov, rozsáhlými požáry, explozemi, leteckými a železničními nehodami dochází k tomu, že se na místě nachází velké množství těl výrazně poškozených souvisejícími destruktivními účinky. Identifikace zemřelých osob je tímto místě MU velice ztížena, resp. mnohdy nemožná. Pokud není možno zjistit totožnost osoby podle osobních dokladů (např. OP, ŘP, platebních karet, apod.), jiných osobních věcí zemřelého, informací od přítomných osob ani dle následných úkonů trestního řízení, je nutno zemřelému odebrat vzorek DNA pro budoucí identifikaci.

Policie následně jako součást plnění svých úkolů pátrá po totožnosti neznámé mrtvoly, části lidského těla anebo kosterního nálezu. Za tímto účelem využívá zejména oprávnění vyplývající z ust. § 68 zákona o PČR (podrobněji viz podkap. 3.4.14). Podrobnosti pátrání po totožnosti neznámých mrtvol stanoví interní předpis policie [69].

3.4.14 Vyhlašování pátrání po pohřešovaných osobách

Policie ve smyslu ust. § 68 zákona o PČR provádí jako součást plnění svých úkolů nejen pátrání po osobách, ale i věcech. Cílem pátrání je zjistit, kde se tyto osoby nebo věci nacházejí. Pátrá se též po dosud neznámé totožnosti osob, mrtvol a části lidského těla anebo kosterního nálezu (viz podkap. 3.4.13). Pro účely zahájeného pátrání po konkrétní hledané nebo pohřešované osobě a za účelem zjištění totožnosti neznámé osoby nebo totožnosti nalezené mrtvoly je policie oprávněna požadovat poskytnutí provozních a lokalizačních údajů od právnické nebo fyzické osoby zajišťující veřejnou komunikační síť nebo poskytující veřejně dostupnou službu elektronických komunikací. Možnost lokalizace mobilního telefonu je v současné době významným nástrojem, jak směrovat pátrání přímo do lokality, kde by se hledaná osoba mohla nacházet (resp. kde se nachází či naposledy nacházel její MT).

Policie je dále oprávněna dále pro účely zahájeného pátrání po konkrétní hledané nebo pohřešované osobě žádat od:

- banky předávání dat o době a místě použití elektronického platebního prostředku hledané nebo pohřešované osoby,
- zdravotní pojišťovny nebo poskytovatele zdravotních služeb poskytnutí informací o době a místě poskytnutí zdravotních služeb hledané osobě.

Účelem takto získaných informací je zjištění doby a místa pobytu osoby. Policie též může za účelem zjištění totožnosti neznámé mrtvoly žádat poskytnutí údajů ze zdravotnické dokumentace. Podrobnosti pátrání stanoví interní předpis policie [69].

Policie je dále dle ust. § 61 odst. 1 písm. b) zákona o PČR oprávněna požadovat potřebné vysvětlení od osoby, která může přispět k objasnění skutečností důležitých pro vypátrání hledané nebo pohřešované osoby anebo věci a v případě potřeby tuto osobu vyzvat, aby se ve stanovenou dobu, popřípadě bez zbytečného odkladu, je-li to nezbytné, dostavila na určené místo k sepsání úředního záznamu o podání vysvětlení.

Dle ust. § 66 zákona může policie (nejen pro účely pátrání) žádat od správce evidence nebo zpracovatele poskytnutí informací z evidence provozované na základě jiného právního předpisu. Tyto subjekty jsou povinny poskytnout informace bez zbytečného odkladu a bezplatně, nestanoví-li jiný právní předpis jinak. Z registrů a informačních systémů uvedených v ust. § 66 odst. 2 zákona může policie žádat informace způsobem umožňujícím dálkový a nepřetržitý přístup. U mnohých těchto IS a evidencí již policie dálkový nepřetržitý přístup využívá (např. u evidence obyvatel, katastru nemovitostí, základního registru územní identifikace, adres a nemovitostí, centrálního registru silničních vozidel, centrálního registru řidičů apod.). Policie informace získané z evidencí a registrů v rámci MU využívá zejména při pátrání, při ověřování totožnosti osob či neznámých mrtvol a obecně při zajišťování veřejného pořádku. [2, 70]

Je však nutno zmínit, že všechna zákonná oprávnění policie související s pátráním jsou spojena jen s plněním úkolů policie v oblasti vnitřního pořádku a bezpečnosti. Není

tedy již úkolem policie např. pátrat po totožnosti cizince ošetřeného ve zdravotnickém zařízení jen proto, aby po něm bylo možno vymáhat finanční náhradu. [19]

3.4.15 Spolupůsobení při opatřeních k ochraně významných kulturních památek

Z pohledu plnění úkolů policie je nutno na kulturní památky nahlížet obdobně jako na ostatní majetek. Ochrana památek stejně jako jiného majetku je však prvořadým úkolem jejich majitelů. Ústřední seznam kulturních památek ČR vede Ministerstvo kultury, které též primárně odpovídá za jejich ochranu.

Ochrana majetku je jedním z primárních úkolů policie, avšak platná a účinná legislativa policii nestanoví žádná speciální oprávnění či povinnosti související s ochranou památek. Při MU se policie bude ochranou památek zabývat především v souvislosti se zajišťováním veřejného pořádku (viz podkap. 3.6.4), pokud tyto budou ohroženy nezákonným jednáním osob – tedy v případě hromadných veřejných nepokojů, při rabování, v rámci ochrany majetku v evakuovaných lokalitách apod. Při ochraně památek PČR spolupracuje zejména s obecní policií a soukromými bezpečnostními službami. Specifický dohled nad určitou kulturní památkou může policie vykonávat tehdy, pokud existuje reálná hrozba jejího úmyslného poškození či odcizení, zejména při její přepravě, vystavování či údržbě. Jedná se však o výjimečné případy u památek, které mají téměř nevyčíslitelnou finanční a kulturní hodnotu. [2, 60]

3.5 Aplikace kompetencí na specifické úkoly policie

V následujících statích budou aplikovány kompetence policie na specifické úkoly uvedené v podkapitole 3.1.

3.5.1 Podíl na varování obyvatelstva a informování osob v ohrožených oblastech a prostorech

Varování a informování osob v ohrožených oblastech je opět činností, kterou platná a účinná legislativa explicitně neřadí mezi úkoly policie. Podíl policie na této činnosti vyplývá z dokumentace IZS, zejména z plánu varování obyvatelstva. [2, 60]

Výstražná zařízení s hlasovým výstupem instalovaná na vozidlech policie lze využít jako náhradní způsob varování a předávání tísňových informací v případech, kdy nebude možno využít stávající systém elektronických sirén či veřejného rozhlasu obce (např. porucha, výpadek elektrické energie apod.). Účast policie na varování obyvatelstva spočívá též v tom, že IOS policie přijímají prostřednictvím tísňové linky 158 oznámení občanů o vzniku MU a tato předávají ostatním OS základních složek IZS. Nelze opominout ani podíl na varování v rámci plnění jiných úkolů policie jako součást poučování osob, vůči kterým směřují služební úkony (viz podkap. 3.2.4). [2, 60]

3.5.2 Pyrotechnické a potápěčské práce

Platná a účinná legislativa specializované činnosti policie v podobě pyrotechnických a potápěčských prací explicitně neupravuje. Tyto činnosti upravují IAŘ policie [72, 73]. Pyrotechnické a potápěčské práce jsou provozovány především k podpoře činnosti ostatních útvarů policie a IZS. Podpora IZS probíhá formou pomoci na vyžádání na základě předem uzavřených písemných dohod.

Výjimkou u pyrotechnických činností může být ust. § 38 zákona o PČR, který obecně opravňuje policii k držení nebezpečných látek a věcí za účelem výuky, výcviku, zkoušek, expertizní, znalecké a vědecko-výzkumné činnosti nebo plnění jiného úkolů policie. Nebezpečnými látkami a věcmi se rozumějí nejen výbušniny, ale i výbušné

předměty, omamné a psychotropní látky, jedy, padělky platebních prostředků, známek a cenných papírů nebo jiných listin. Policista je v této souvislosti oprávněn používat a přepravovat výbušniny a výbušné předměty v souvislosti se zajišťováním bezpečnosti osob a majetku. V rámci zvládání MU se jedná zejména o likvidaci nástražných výbušných systémů, likvidaci nálezů munice nebo výbušnin, boj proti pachatelům závažných trestných činů apod. pyrotechnické činnosti však lze využít i k předcházení anebo odstranění závažného ohrožení veřejného pořádku a bezpečnosti. Při povodních byly tyto činnosti využity např. k potopení uvolněných lodí na řece Vltavě, k odstřelům poškozených mostů, překážek v toku. Využít je lze však i k destrukci poškozených budov bezprostředně ohrožujících životy a zdraví v důsledku možného zřícení apod. [2, 31, 72, 73]

Policejní potápěči jsou služebně zařazeni v rámci jednotlivých KŘP a u ÚRN. Potápěčskou činnost provádějí zejména za účelem pátrání po osobách a věcech, při záchraně tonoucích osob, při bezpečnostních opatřeních, živelních pohromách i při plnění dalších úkolů (např. jako podpora úkonů trestního řízení, činnosti zásahových jednotek, policejních pyrotechniků, apod.). [73]

3.5.3 Využití letecké služby PČR

Letecká služba je provozovatelem vrtulníkové techniky se speciálním policejním, zásahovým, záchranným a sanitním vybavením. Díky svým vlastnostem jsou vrtulníky předurčeny zejména k zásahům, kde hrozí nebezpečí z prodlení a v místech jinak těžko přístupných jinými dopravními prostředky. V rámci zvládání MU letecká služba poskytuje leteckou podporu zejména:

- útvarům PČR, HZS ČR,
- složkám IZS a
- orgánům krizového řízení v případě, že koordinují provádění záchranných a likvidačních prací složkami integrovaného záchranného systému.

Podpora IZS probíhá zejména formou pomoci na vyžádání na základě předem

uzavřených písemných dohod. Letecká podpora je však poskytována i jiným subjektům a to na základě zákona, dohody, nebo pokud policejní prezident rozhodne, že poskytnutí letecké podpory je ve veřejném zájmu. Podpora je zabezpečena jednak nepřetržitou 24hodinovou pohotovostí vrtulníků a letových posádek na akce k záchraně života, pátrací akce, k odvrácení hrozícího nebezpečí škody velkého rozsahu a závažného narušení veřejného pořádku nebo jiné mimořádné události vyžadující neodkladné řešení, a dále ostatní vrtulníkovou technikou pro plánovanou leteckou podporu útvarů policie a HZS a pro výcvikové akce. [31, 44, 74]

Vrtulníky lze využít především ke vzdušnému průzkumu, řízení zásahu a dokumentování MU s využitím přenosu obrazu do štábu velitele zásahu k operativnímu rozhodování o nasazení sil a prostředků IZS, k přepravě osob (odborníků) a speciálních prostředků na místo MU, k přepravě zraněných osob z místa MU a k leteckému hašení těžko dostupných míst MU. O rozsahu a intenzitě prováděných leteckých činností v místě MU rozhoduje velitel zásahu s velitelem letadla. [40, 75]

3.5.4 Třídění raněných osob metodou START při hromadných neštěstích a transport raněných do zdravotnického zařízení

Traumatologický plán ZZS hl. m. Prahy, který je též součástí aktuálního Havarijního plánu hl. m. Prahy, řadí mezi úkoly policie i třídění obětí metodou START. Metoda START (S – snadné, T – třídění, A – a, R – rychlá, T – terapie) se používá pro třídění osob postižených mimořádnou událostí buď v nebezpečné zóně, nebo v případech, kdy počet obětí výrazně převyšuje počet zdravotnického personálu. Principem metody je odhad a označení závažnosti poranění a stanovení pořadí obětí k transportu z nebezpečné zóny či místa samotné MU do místa, kde jim bude poskytnuta odborná zdravotnická péče záchranáři a lékaři zdravotnické záchranné služby. Postup při hodnocení závažnosti poranění (třídění obětí) je uveden v příloze č. 4. [60, 76, 77]

Platná a účinná legislativa však obdobné činnosti mezi úkoly policie neřadí. Pro tuto činnost nejsou splněny ani podmínky vyplývající z ust. § 20 zákona o PČR (viz kap. 3.2.5). S využitím policistů pro třídění obětí nepočítá ani příslušný plán typové

činnosti složek IZS, který je zpracován pro MU s velkým počtem raněných a obětí (STČ 09/IZS). [2, 19, 40, 60, 78]

Traumatologický plán ZZS hl. m. Prahy řadí mezi úkoly policie a dalších složek IZS i transport méně závažných raněných osob schopných chůze do zdravotnického zařízení. Vyjma využití letecké služby, o které bylo podrobně pojednáno v podkapitole 3.5.3, nepatří ani transport raněných do zdravotnického zařízení mezi úkoly policie stanovené platnou a účinnou legislativou. Obecně pro tento úkol platí informace uvedené k třídění raněných metodou START. [2, 19, 40, 60]

4 Diskuze

Kvalita plnění úkolů PČR v době, kdy není třeba její činnost koordinovat s dalšími složkami IZS, je odvislá především od profesionality policistů a zaměstnanců policie a od materiálně-technického vybavení policie. Profesionalita spočívá zejména ve znalostech platné a účinné legislativy, interních předpisů upravujících činnost policie, v manažerských schopnostech vedoucích příslušníků, kvalitě služební přípravy policistů a v přístupu každého jednotlivého policisty (zaměstnance) k plnění služebních úkolů. Lze tedy uzavřít, že plnění úkolů si policie organizuje podle svých potřeb tak, aby efektivně využívala všech svých sil a prostředků k naplnění účelu své působnosti.

Výsledky práce prezentované v kapitole 3 ukázaly, že absolutní většina úkolů uložených policii v rámci havarijního a krizového plánování (dále v textu též „plánovací dokumentace“) odpovídá kompetencím, které policii svěřuje platná a účinná legislativa. Jedná se tedy o úkoly, ke kterým jsou policisté vycvičeni a vyškoleni, mají k jejich plnění odpovídající materiální a technické vybavení, a právní předpis je opravňuje k tomu, aby v případě nutnosti nezbytným způsobem zasáhli do chráněných práv a svobod osob. Zaznamenány však byly i některé úkoly, které do činnosti policie nepatří. Tyto nedostatky v plánovací dokumentaci mohou způsobit především komunikační problémy mezi složkami IZS navzájem či mezi složkami IZS a koordinujícím subjektem. Konkrétní nedostatky v analyzované plánovací dokumentaci a ostatní příčiny, které mohou vést k negativnímu vlivu na plnění úkolů policie, budou diskutovány níže.

4.1 Roztříštěnost právní úpravy činnosti policie

Právní úprava činnosti policie stojí zejména na obecně závazných právních předpisech, které byly blíže představeny v kap. 1.1.4. V této práci však nebyl prostor podrobněji se zabývat všemi souvisejícími předpisy a proto zde byly rozebrány jen takové, které jsou podle mého názoru (a analyzované dostupné odborné literatury) nejvýznamnější. Byť základním předpisem upravujícím činnost policie je zákon o PČR,

sám odkazuje na množství dalších předpisů, které podrobně upravují jednotlivé problematiky včetně souvisejících oprávnění a povinností. Významnou oblastí upravenou zvláštním předpisem je především trestní řízení, blokové řízení a dohled nad bezpečností a plynulostí silničního provozu. Jen oprávnění a povinnosti policisty při běžné silniční kontrole vozidla, jehož řidič je důvodně podezřelý ze spáchání banálního přestupku, jsou legislativně zakotveny minimálně ve čtyřech obecně závazných právních předpisech.

Činnost policie je však dále upravena desítkami interních předpisů MV a stovkami IAŘ policie, které sice zpravidla nemají přímý vztah na venek, ale policisté jsou povinni se jimi řídit. Výjimkou jsou interní předpisy, kterými se řídí např. praktický postup stálých výjezdových skupin SKPV při provádění neodkladných a neopakovatelných úkonů na místě MU, kterými je jimi upravena organizace výkonu služby základních útvarů, jejich úkoly, technické vybavení, speciální dovednosti získané v rámci služební přípravy apod. Tyto předpisy, byť jsou pouze interní, mají na plnění úkolů policie významný vliv.

Dle mého názoru je právní úprava policie natolik široká a roztříštěná, že žádný policista ani zaměstnanec policie není schopen nabýt aktivní znalosti veškerých kompetencí a povinností policie. Pokud je policista schopen nabýt tyto znalosti alespoň v oblastech, kterými se ve službě převážně zabývá, lze na něj již nahlížet jako na profesionála. Roztříštěnost právní úpravy pak může být příčinou nesprávného právního posouzení kompetencí policie ze strany subjektů, které se podílejí na havarijním a krizovém plánování. Mám-li odpovědět na výzkumnou otázku, zda trpí právní úprava kompetencí policie roztříštěností, na základě výše uvedeného odpovídám, že ano.

4.2 Úkoly nemající oporu v legislativě

Roztříštěnost právní úpravy může být jednou z příčin nesprávného právního posouzení kompetencí policie ze strany subjektů, které se podílejí na havarijním a krizovém plánování (zejména HZS, ZZS, krajské úřady, hejtman a další). Mezi úkoly policie pak mohou být zařazeny i takové činnosti, které do kompetencí této složky IZS

nespadají. V případě, že tyto nesprávně stanovené úkoly nejsou zachyceny v rámci schvalovacích procesů havarijních a krizových plánů, stávají se součástí dokumentace, která má veliteli zásahu či orgánům krizového řízení sloužit ke koordinaci záchranných a likvidačních prací.

Jedním z úkolů, které do kompetencí policie dle mého názoru nepatří, je třídění obětí MU metodou START (viz podkap. 3.5.4). Traumatologický plán ZZS hl. m. Prahy však stanoví, že v případě nedostatečného počtu zdravotnického personálu budou pro třídění využity i síly PČR. Samotné třídění metodou START spočívá v rychlém posouzení zdravotního stavu obětí. Třídící osoba zkoumá nejprve spontánní dýchání. Pokud raněný nezačne dýchat ani po uvolnění dýchacích cest záklonem hlavy a zvednutím brady, je označen černou visačkou a odeslán na shromaždiště zemřelých (či zatím ponechán na místě). Počet dechů za minutu a kapilární návrat na nehtovém lůžku poté rozhoduje o dalším třídění raněných (viz příloha č. 4) a rychlosti, s jakou je jim poskytnuta potřebná lékařská péče. Z metody vyplývá, že třídící osoba by měla mít alespoň základní znalosti a zkušenosti z oblasti urgentní medicíny.

Na místo MU s velkým počtem zraněných by se v prvních minutách po oznámení dostavily pravděpodobně síly a prostředky policie z místně příslušných základních útvarů (MOP, OHS, DI či PMJ). Jejich primární prvotní úkoly by spočívaly v zajištění místa MU, bezpečnosti zasahujících složek a pravděpodobně i bezpečnosti silničního provozu. Policisté zařazeni do těchto útvarů nejsou ve většině případů odborně vyškoleni k tomu, jak provádět třídění raněných metodou START. Je si zde nutno uvědomit, že smyslem tohoto třídění je rozhodnutí, kterým z obětí již nemá smysl dále poskytovat ošetření (buď nejeví vitální funkce, nebo je pravděpodobnost jejich přežití mizivá), kterým je nutno věnovat intenzivní lékařskou péči, kteří jedinci nevyžadují akutní ošetření a kteří jsou schopni opustit místo MU sami (zpravidla chodící). Nejedná se tedy o poskytování první pomoci, ke které by měl být alespoň obecně vyškolen každý policista. Zejména zařazení raněného do skupiny zemřelých je zpravidla již nezvratným rozhodnutím.

Pomineme-li to, že zasahující policista zřejmě nebude k této činnosti odborně vyškolen, ale bude ochoten vzít na svou odpovědnost rozhodování o životě či smrti

raněného, měl by si být vědom, že tato činnost rozhodně nespadá mezi úkoly policie podle zákona o PČR. Zákon v ust. § 20 stanoví, že policie jako základní složka IZS na místě zásahu plní úkoly podle zákona o PČR a že policisté či útvary policie se na záchranných a likvidačních pracích podílejí jen tehdy, pokud jsou k tomu vycvičeni a vybaveni, je-li to nezbytné k ochraně života, zdraví nebo majetku a jsou-li k tomu určeni policejním prezidentem. Obecně po policistech na místě zásahu nelze požadovat provádění žádných záchranných a likvidačních prací, ke kterým nejsou vycvičeni nebo vybaveni. Tento právní názor sdílí i odborná literatura a podporuje jej i obsah příslušného plánu typové činnosti složek IZS, který je zpracován pro MU s velkým počtem raněných a obětí (STČ 09/IZS), neboť tento policii též žádný obdobný úkol neukládá.

Ačkoli se může účast policie na třídění raněných na místě rozsáhlé MU jevit jako nezbytná činnost, tak zajišťování místa MU, ochrana zasahujících složek IZS, jejich techniky, dohled nad související bezpečností silničního provozu a veřejným pořádkem jsou též činnosti, které chrání životy a zdraví osob. Chrání sice životy a zdraví těch osob, které zatím nebyly MU postiženi, ale prvořadým úkolem policie je zajistit právě bezpečnost těchto osob. V případě, že by policie na místě takové MU měla počet sil a prostředků převyšující její potřeby, mohla by samozřejmě dle pokynů velitele zásahu a zdravotnického personálu poskytovat ZZS dílčí součinnost (např. při první pomoci, organizaci, evidenci raněných apod.).

Za pomyslnou hranu zákona je nutno zařadit všechny činnosti, které zákon o PČR nezařazuje mezi úkoly policie. Není to proto, že by je na místě zásahu policisté nebyli ochotni nebo schopni splnit, ale zejména proto, že jakýkoli jejich případný neodborný zásah by mohl vést k ohrožení života, zdraví a majetku jich samotných, ostatních členů zasahujících složek anebo jiných osob. Výše uvedené přiměřeně platí i pro využití sil a prostředků policie k transportu raněných do zdravotnického zařízení, které je dalším z úkolů vyplývajících z Traumatologického plánu ZZS hl. m. Prahy.

Pro podporu výše uvedené argumentace si představme jinou obdobnou situaci, která nebude tolik zatížena emocionálním podtextem spočívajícím v nutnosti zapojit se do pomoci osobám trpícím před našimi zraky. Policista například v důsledku své

neodbornosti potvrdí veliteli zásahu, že na jeho pokyn vypnul hlavní přívod plynu do hořícího domu. Nejednalo se však o hlavní přívod, došlo k explozi, která zranila několik příslušníků HZS a zapříčinila rozšíření požáru na okolní dům. Právními důsledky neodborného zásahu je, že zranění příslušníci HZS i majitel vedlejšího domu žádají po MV náhradu škody (na zdraví a na majetku). Navíc velitel zásahu a neodborně zasahující policista v důsledku čelí obvinění z trestného činu obecné ohrožení z nedbalosti podle ust. § 273 trestního zákoníku. Pokud nebude otázka náhrady škody vyřešena v trestním řízení, vyplatí ji MV poškozeným a finance budou v důsledku regresně vymáhány po provinilých příslušnících.

Byť je primárním účelem všech limitů v činnosti policie ochrana společnosti před nezákonným zásahem, jejich dodržení zároveň poskytuje ochranu i samotným policistům, neboť jim dává právní jistotu, že postupují tak, jak společnost (zákon) vyžaduje. Byť se v některých případech může dodržování právních norem jevit jako kolidující s etickými a morálními hodnotami, primární zásadou právního státu je dodržování platného práva, a to zejména ze strany subjektů prosazujících veřejnou moc.

Mám-li v této souvislosti odpovědět na výzkumnou otázku, zda jsou kompetence policie dostatečné pro plnění všech úkolů, které jsou této složce IZS uloženy v havarijních a krizových plánech pro území hl. města Prahy, jsem nucen odpovědět, že nikoli. Je ale potřeba dodat, že policii jsou předmětnou dokumentací uloženy některé úkoly, které do její působnosti dle mého názoru nepatří.

4.3 Koordinace velitelem zásahu a orgánem krizového řízení

Roztříštěnost právní úpravy policie a nedostatky v plánovací dokumentaci diskutované v předchozích kapitolách mohou mít negativní vliv i na koordinaci činnosti složek IZS. Tato koordinace spočívá i v tom, že složky IZS jsou nuceny se při plnění některých úkolů podrobit rozhodnutí velitele zásahu anebo orgánu krizového řízení, resp. osoby stojící v jeho čele (zejména starosty či hejtmana). Ačkoli by tato koordinace záchranných a likvidačních prací a rozhodování orgánů krizového řízení neměla negativně ovlivňovat činnost složek IZS, nepřímo se tak v praxi může dít. Právě pro

podporu rozhodování subjektů, které jsou nuceny koordinovat záchranné a likvidační práce, je určena dokumentace krizového řízení a IZS. Kvalita plánovací dokumentace v praxi nepochybně přispěje k účelné koordinaci činností jednotlivých složek IZS a úspěšnému zvládnutí MU či KS. Nedostatky této dokumentace budou zřejmě působit opačně.

V případě MU, jejíž velitelem zásahu není příslušník PČR, nastává problém spočívající v tom, že velitel zásahu zpravidla nebude zároveň odborníkem na úkoly ostatních složek IZS, resp. policie. Zejména roztříštěnost právní úpravy a rozsah úkolů policie zřejmě povede k tomu, že velitel zásahu bude vycházet z platné dokumentace IZS. Pokud tato dokumentace bude obsahovat chyby (resp. bude ukládat složkám IZS úkoly, které nespadají do jejich působnosti) a velitel zásahu se jí bude striktně držet, dostane se časem zřejmě do komunikačních střetů zejména s veliteli zbylých základních složek IZS, kteří by měli být znalí svých kompetencí. Vyjasnění těchto kompetenčních otázek nepochybně zabere nějaký čas a tím negativně ovlivní kvalitu záchranných a likvidačních prací.

Složitější situace nastane v případě, kdy budou záchranné a likvidační práce koordinovány ze strany orgánů krizového řízení, zejména tedy starostou obce či hejtmanem kraje. Při činnosti základních složek IZS na místě zásahu existuje jistá nepsaná neformálnost v komunikaci a též i určitá soudržnost a vzájemná podpora. Lze proto předpokládat, že diskuze jednotlivých velitelů základních složek IZS týkající se kompetenčních sporů či odlišných názorů na zásah bude zřejmě věcná a rychlá s cílem najít správné řešení. To samé však již nelze říct o komunikaci mezi zástupci samosprávy a vedoucími pracovníky základních složek IZS. Je si zde nutno uvědomit, že především starosta ORP (resp. městských částí hl. m. Prahy) a hejtman kraje (resp. primátor hl. m. Prahy) může být zároveň významným politikem či mít vysoké politické ambice. Podle mého názoru a zkušeností bude při rozhodování více či méně brát ohled také na ohlasy veřejnosti a pozitivní propagaci své osoby. Je otázkou, do jaké míry jsou tito manažeři a politici schopni a ochotni naslouchat zástupcům základních složek IZS ve svých krizových štábech a jakou námahu a čas bude stát změna jejich případného nesprávného rozhodnutí.

Podle jednotlivých typových plánů obsažených v Krizovém plánu hl. m. Prahy by měl primátor jako předseda Krizového štábu hl. m. Prahy (dále v textu též „předseda KŠ“) vyslechnout návrhy členů svého krizového štábu na řešení vzniklé situace, avšak nikde není zakotvena povinnost se jimi řídit. Předseda KŠ je ale podle typových plánů oprávněn sám vydávat organizační nařízení přímo základním složkám IZS prostřednictvím jejich zástupců v krizovém štábu. Členové krizového štábu jsou však povinni tato nařízení tlumočit podřízeným složkám IZS. Typovým plánem ani krizovým zákonem však již není podrobněji upraveno, do jakých podrobností může předseda KŠ činnost složek IZS koordinovat, což také považuji za jistý nedostatek.

4.4 Podrobnost a využitelnost plánovací dokumentace

Dalším faktorem, který může negativně ovlivnit koordinaci záchranných a likvidačních prací je míra podrobnosti plánovací dokumentace. Jak již bylo uvedeno výše, primárním účelem plánovací dokumentace je koordinace činnosti složek IZS a dalších subjektů včetně přijetí HOPKS vedoucí k úspěšnému zvládnutí MU či KS. Plánovací dokumentace tedy musí být natolik obsáhlá, aby podle ní bylo možno účinně koordinovat, ale zároveň i natolik stručná, aby s ní bylo možno v praxi pracovat.

Konkrétně po prostudování plánu veřejného pořádku a bezpečnosti obsaženého v Havarijním plánu hl. m. Prahy jsem dospěl k názoru, že tento zcela opomíjí svou primární funkci – tedy plánovat zajištění veřejného pořádku a bezpečnosti při MU. Plán stručně charakterizuje účast samosprávy, PČR a MP hl. m. Prahy na zajištění veřejného pořádku a bezpečnosti. Poukazuje na související právní předpisy, stanoví síly a prostředky určené ke zvládání MU včetně jejich lokace, charakterizuje operační řízení a obecně poukazuje na činnosti, které by oba bezpečností sbory vykonávali k zajištění veřejného pořádku a bezpečnosti. Zcela však v plánu postrádám nějakou koncepci zajištění veřejného pořádku s podrobnějšími úkoly, která by se zaměřovala na obecné situace, ke kterým může dojít (např. při veřejných nepokojích, v evakuovaných oblastech, na hranici nebezpečné zóny při MU způsobených nebezpečnými látkami, při epidemiích, při ochraně kulturních památek apod.). Dle mého názoru informace o tom,

jaký zákon upravuje činnost policie, na jaké adrese se nachází jednotlivá obvodní či městská ředitelství obou bezpečnostních sborů a že je možno využít pevné, pohyblivé či mobilní hlídky nelze nazývat plánováním veřejného pořádku a bezpečnosti.

Je si třeba uvědomit, že plán veřejného pořádku a bezpečnosti (stejně jako celý obsah havarijního plánu) musí být využitelný i v případě krizových stavů. Typové plány ve většině případů odkazují na dokumentaci IZS. Plán by měl být dle mého názoru zároveň nastaven tak, aby počítal i s nestandardními situacemi, které se mohou přímo dotýkat obou bezpečnostních sborů (např. při epidemiích, při nesjízdnosti silnic, výpadcích spojení, apod.).

Byť hodnocení kvality zpracování jednotlivých plánů (vyjma úkolů zasahujících do kompetencí policie) není cílem této diplomové práce, považuji za důležité svůj názor na toto téma vyjádřit.

4.5 Legislativní úlevy pro základní složky IZS

Je otázkou čistě k odborné diskuzi, zda zejména v době KS, kdy jsou složky IZS dlouhodobě a plošně na celém území vytíženy prováděním záchranných a likvidačních prací, jim neulehčit jistými legislativními úlevami. Na mysli mám zejména odbřemenění jejich činnosti od nevýznamné a rozsáhlé administrativy.

Jednou z takových oblastí je například poskytování informací podle zákona o svobodném přístupu k informacím (106/1999 Sb.). Administrativa související s poskytováním informací podle tohoto zákona je na tolik složitá a obsáhlá, že vyřízení některých (byť na první pohled banálních) žádostí zaměstná na hodiny a dny několik úředníků (policistů), které je v době KS nutno zpravidla využít účelněji.

Další (dle mého názoru postradatelnou) administrativní zátěží pro činnost policie je i vystavování písemného potvrzení o provedeném úkolu dle ust. § 109 odst. 2 zákona o PČR. Tato povinnost se vztahuje na všechny úkony policie směřující vůči občanovi (např. tedy při prokazování totožnosti, při silniční kontrole, při výzvě k opuštění prostoru apod.) v případě, že si tento o potvrzení požádá. I přesto, že policista při plnění závažnějších úkonů nemusí potvrzení vystavit bezodkladně, je tak povinen učinit ihned,

jakmile mu to okolnosti dovolí. Tutu povinnost policisty osobně považuji za absurdní bez ohledu na bezpečnostní situaci.

4.6 Policie a urgentní medicína

V souvislosti s diskuzí na téma účasti policistů na třídění raněných metodou START či transportu raněných osob do zdravotnického zařízení motorovými vozidly policie vyvstává otázka, zda by se policie neměla více zapojit do činností spojených s poskytováním urgentní medicíny.

Prvním předpokladem by však byla nutná úprava stávající legislativy, která by mezi úkoly policie zařadila i některé zdravotnické úkony. Dalším nezbytným krokem by bylo rozšíření služební přípravy a zajištění potřebného materiálně technického vybavení služebních vozidel policie. Je však otázkou, jaký efekt by tyto kroky měly na běžný výkon služby policistů. Aby tato činnost policie měla smysl, bylo by nutno vyškolit většinu uniformovaných policistů pořádkové a dopravní služby a dovybavit většinu služebních vozidel využívaných k běženému výkonu služby. Vytvářet specializované útvary by rozhodně nemělo žádný efekt, neboť by pouze suplovaly činnost ZZS.

Osobně si dokážu představit, že by zejména policisté veleni k přímému výkonu služby v ulicích být vyškoleni i k poskytování urgentních zdravotnických úkonů a na místech MU asistovali zdravotníkům ZZS. Zároveň jsem si ale vědom, že takovému významnému posunu v úkolech policie brání mnoho překážek. Mimo výše zmíněnou úpravu legislativy to budou zejména nedostatečné finanční prostředky. Je si také nutno uvědomit, že již dnes trvá roky vyškolit z nově přijatého jednice kvalitního policistu. Pokud budeme chtít vyškolit kvalitního policistu a záchranáře, bude to trvat mnohem déle. Tímto se vracíme mnoho let nazpět a můžeme se sami sebe dotázat, proč tedy v minulosti byly záchranné a bezpečnostní sbory rozděleny a specializovány na určité činnosti, když se nyní zaobíráme myšlenkou některé jejich činnosti opět propojit.

5 Závěr

Výsledky práce prokázaly, že právní úprava činnosti PČR vychází z množství obecně závazných právních předpisů, které doplňují interní předpisy MV a policie. Ačkoli interní předpisy nemají obecnou závaznost, podrobněji upravují např. organizační členění policie, postup na místech MU, organizaci výkonu služby, speciální dovednosti apod., čímž plnění úkolů policie v praxi též ovlivňují.

Roztříštěnost právní úpravy pak může být příčinou nesprávného právního posouzení kompetencí policie ze strany subjektů, které se podílejí na havarijním a krizovém plánování. Tato dokumentace se při koordinaci činnosti složek IZS stává jedním z podkladů pro rozhodování velitele zásahu anebo orgánu krizového řízení, resp. osoby stojící v jeho čele (zejména starosty či hejtmana). Tyto osoby ve většině případů nebudou odborníky ve všech potřebných oblastech a budou logicky vycházet z dokumentace IZS či krizového řízení. Kvalita této dokumentace nebo naopak její nedostatky budou mít v praxi vliv na úspěšnost zvládání MU či KS. Nedostatky v plánovací dokumentaci lze minimalizovat dostatečnou komunikací mezi složkami IZS v procesu její tvorby a schvalování.

Analýza současné dokumentace zpracované v rámci havarijního a krizového plánování pro územní hl. m. Prahy ukázala, že převážná část úkolů policie v ní uvedených odpovídá kompetencím policie. Zaznamenány však byly i některé úkoly, které mezi úkoly policie nepatří. Jedná se konkrétně o třídění raněných osob metodou START a jejich transport služebními vozidly policie do zdravotnických zařízení. Nabízí se zde otázka pro širší odbornou debatu, zda by se policie neměla více zapojit do činností spojených se záchranou životů, jako je tomu v některých státech světa.

Cílem práce bylo vytvoření přehledného dokumentu využitelného především subjekty podílejícími se na zpracování havarijních a krizových plánů, který by obsahoval oprávnění policie využitelná při zvládání MU a KS včetně praktických příkladů. Zejména obsah kapitoly 3 by mohl být vítanou pomůckou pro subjekty, které se na procesu plánování podílejí, ale nemají potřebné znalosti o kompetencích policie a možnostech jejich využití. Její upravená verze proto bude předána zejména Oddělení

krizového řízení HZS hl. m. Prahy, které má nejvýznamnější podíl na havarijním a krizovém plánování v hlavním městě.

6 Seznam zdrojů

1. ČESKO. Zákon České národní rady č. 283 ze dne 21. června 1991 o Policii České republiky, ve znění účinném do 31. prosince 2008. In: *Sbírka zákonů České republiky.* 1991. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/.
2. ČESKO. Zákon č. 273 ze dne 17. července 2008 o Policii České republiky, v platném a účinném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky.* 2008. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/.
3. ČESKO. Ústavní zákon č. 110 ze dne 11. července 1998 o bezpečnosti České republiky, v platném a účinném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky.* 1998. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/.
4. ČESKO. Zákon č. 149 ze dne 22. dubna 1947 o veřejné bezpečnosti, ve znění účinném do 31. prosince 1948. In: *Sbírka zákonů České republiky.* 1947. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/.
5. MACEK, Pavel a Lubomír UHLÍŘ. *Dějiny policie a četnictva IV*. 1. vyd. Mělník: POLICE HISTORY, 2011, 291 s. ISBN 987-80-86477-55-8.
6. VICTORIA POLICE. Search and Rescue Squad. *Police.vic.gov.au* [online]. Copyright © 2007-2014 [cit. 2014-04-05]. Dostupné z: http://www.police.vic.gov.au/content.asp/
7. FIRE POLICE PENNSYLVANIA. *Firepolicepa.org* [online]. Copyright © 2008-2014 [cit. 2014-04-05]. Dostupné z: http://firepolicepa.org/
8. ČESKO. POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 137 ze dne 14. října 2009 o organizaci Policie České republiky, v platném a účinném znění.
9. ČESKO. POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Rozkaz policejního prezidenta č. 140 ze dne 1. července 2013, kterým se vydává organizační řád Policejního prezidia České republiky, v platném a účinném znění.
10. ČESKO. MINISTERSTVO VNITRA. Nařízení č. 67 ze dne 15. prosince 2008, kterým se zřizují útvary Policie České republiky s celostátní působností, v platném a účinném znění. (čá.103, část I.).
11. ZOUBEK Vladimír a kol. *Úvod do postmoderní právovědy.* 2. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2005, 229 s. ISBN 80-7251-206-4.
12. ČESKO. Ústavní zákon č. 1 ze dne 16. prosince 1992 Ústava České republiky, v platném a účinném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky.* 1992. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/.
13. ČESKO. Usnesení předsednictva České národní rady č. 2 ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD součástí

ústavního pořádku České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky.* 1992. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/.

14. ČESKO. Zákon č. 106 ze dne 11. května 1999 o svobodném přístupu k informacím, v platném a účinném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky.* 1999. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/.

15. ČESKO. Zákon č. 412 ze dne 21. září 2005 o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, v platném a účinném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky.* 2005. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/.

16. KUČEROVVÁ, A., V. BARTÍK, J. PECA, K. NEUWIRTH a J. NEJEDLÝ. *Zákon o ochraně osobních údajů: komentář.* 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003, 388 s. ISBN 80-7179-762-6.

17. ČESKO. Zákon č. 82 ze dne 17. března 1998 o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), v platném a účinném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky.* 1998. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/.

18. ČESKO. Zákon č. 2 ze dne 8. ledna 1969 o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, v platném a účinném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky.* 1969. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/.

19. VANGELI, Benedikt. *Zákon o policii České republiky: Komentář.* 1. vyd. Praha: C. K. Beck, 2009, 442 s. ISBN 978-80-7400-142-0.

20. ČESKO. MINISTERSTVO VNITRA. Vyhláška č. 460 ze dne 17. prosince 2008 o způsobu vnějšího označení, služebních stejnokrojích a zvláštním barevném provedení a označení služebních vozidel, plavidel a letadel Policie České republiky a o prokazování příslušnosti k Policii České republiky, v platném a účinném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky.* 2008. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/.

21. ČESKO. Zákon č. 361 ze dne 8. ledna 2000 o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), v platném a účinném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky.* 2000. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/.

22. ČESKO. Zákon č. 141 ze dne 29. listopadu 1961 o trestním řízení soudním (trestní řád), v platném a účinném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky.* 1961. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/.

23. ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník, v platném a účinném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/.

24. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139: Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, 1303 s. ISBN 978-80-7400-109-3.

25. ČESKO. Zákon České národní rady č. 200 ze dne 17. května 1991 o přestupcích, v platném a účinném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1991. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/.

26. ČESKO. Zákon České národní rady č. 133 ze dne 17. prosince 1985 o požární ochraně, v platném a účinném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1985. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/.

27. ČESKO. Zákon č. 326 ze dne 30. listopadu 1999 o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, v platném a účinném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/.

28. ČESKO. Zákon č. 216 ze dne 2. května 2002 o ochraně státních hranic České republiky a o změně některých zákonů (zákon o ochraně státních hranic), v platném a účinném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2002. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/.

29. ČESKO. Zákon č. 119 ze dne 8. března o střelných zbraních a střelivu a o změně zákona č. 156/2000 Sb., o ověřování střelných zbraní, střeliva a pyrotechnických předmětů a o změně zákona č. 288/1995 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o střelných zbraních), ve znění zákona č. 13/1998 Sb., a zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, (zákon o zbraních). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2002. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/.

30. ČESKO. Zákon č. 59 ze dne 2. února 2006 o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky a o změně zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o prevenci závažných havárií). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/.

31. ČESKO. Zákon č. 239 ze dne 28. června 2000 o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, v platném a účinném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/.

32. ČESKO. Zákon č. 240 ze dne 28. června 2000 o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), v platném a účinném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/.

33. ŠENOVSKÝ, Michail a Vilém ADAMEC. *Právní rámec krizového managementu*. 2. vyd. Frýdek – Místek: SPBI Spektrum Ostrava, 2007, 102 s. ISBN 80-866634-67-1.

34. ČESKO. MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ. *Bezpečnostní strategie ČR 2011*. Praha: Copyright © 2014. ISBN 978-80-7441-005-5. Dostupné také z: http://www.mzv.cz/file/699914/Bezpecnostni_strategie_CR_2011.pdf/

35. ZEMAN, Miloš a Otakar MIKA. *Integrovaný záchranný systém*. 1. vyd. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta chemická, 2007, 51 s. ISBN 978-80-214-3448-6.

36. NAVRÁTIL, Leoš a Stanislav BRÁDKA. *Úkoly krizového managementu v ochraně obyvatelstva*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, Vlastimil Johanus Tiskárna, 2006, 80 s. ISBN 80-7440-881-2.

37. LINHART, Petr. *Některé otázky ochrany obyvatelstva*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, Vlastimil Johanus Tiskárna, 2006, 86 s. ISBN 80-7440-854-5.

38. ŠENOVSKÝ, M., V. ADAMEC a Z. HANUŠKA. *Integrovaný záchranný systém: management záchranných prací*. 1. vyd. Frýdek – Místek: SPBI Spektrum Ostrava, 2005, 157 s. ISBN 80-866634-55-8.

39. ČESKO. MINISTERSTVO VNITRA. Vyhláška č. 328 ze dne 5. září 2001 o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému, v platném a účinném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2001. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/.

40. ČESKO. GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČESKÉ REPUBLIKY. Dokumentace IZS. Typové činnosti. *Hzscr.cz* [online]. Copyright © 2014 [cit. 2014-04-26]. Dostupné z: http://www.hzscr.cz/clanek/dokumentace-izs-587832.aspx/

41. ČESKO. Zákon č. 254 ze dne 28. června 2001 o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), v platném a účinném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2001. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/.

42. ČESKO. Zákon č. 18 ze dne 24. ledna 1997 o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon) a o změně a doplnění některých zákonů, v platném a účinném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1997. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/.

43. ČESKO. MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Vyhláška č. 256 ze dne 31. května 2006 o podrobnostech systému prevence závažných havárií, v platném a účinném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky.* 2006. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/.

44. ČESKO. POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Policie.cz* [online]. Copyright © 2014 [cit. 2014-04-26]. Dostupné z: http://www.policie.cz/

45. HORÁK, R., L. DANIELOVÁ, J. KYSELÁK a L. NOVÁK. *Průvodce krizovým plánováním pro veřejnou správu: Prevence řešení mimořádných krizových situací.* 2. vyd. Praha: Linde, 2011, 456 s. ISBN 978-80-7201-827-7.

46. ŠENOVSKÝ, Michail a Vilém ADAMEC. *Základy krizového managementu.* 2. vyd. Frýdek – Místek: SPBI Spektrum Ostrava, 2004, 102 s. ISBN 80-866634-44-2.

47. ČESKO. MNISTERSTVO VNITRA. *Mvcr.cz* [online]. Copyright © 2014 [cit. 2014-04-26]. Dostupné z: http://www.mvcr.cz/

48. ČESKO. VLÁDA ČR. Nařízení č. 462 ze dne 22. listopadu 2000 k provedení § 27 odst. 8 a § 28 odst. 5 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), v platném a účinném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky.* 2000. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/.

49. ČESKO. Zákon č. 241 ze dne 29. června 2000 o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů, v platném a účinném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky.* 2000. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/.

50. ČESKO. Zákon č. 372 ze dne 6. listopadu 2011 o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), v platném a účinném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky.* 2011. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/.

51. ČESKO. Nález Ústavního soudu ČR č.j. I. ÚS 1835/07 ze dne 18. listopadu 2008, Brno 2008. Dostupné také z: http://www.nssoud.cz/Uvod/art/1

52. POMAHAČ, Richard a Olga VIDLÁKOVÁ. *Veřejná správa.* 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2002, 278 s. ISBN 80-7179-748-0.

53. CANDIGLIOTA, Z., K. FOUKALOVÁ a J. KOPAL. *Jak si počínat v kontaktu s policistou a strážníkem: policejní právo v otázkách a odpovědích.* Brno: Liga lidských práv, 2010, 247 s. Manuály. ISBN 978-80-87414-01-9.

54. MATES, Pavel. *Nové policejní právo: právní předpisy s komentářem: podle stavu k 1. 1. 2009*. 1. vyd. Praha: Linde, 2009, 338 s. ISBN 978-807-2017-430.

55. ČESKO. POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 27 ze dne 31. ledna 2008, kterým se upravují úkoly Policie České republiky při přípravě a provádění záchranných a likvidačních prací složkami integrovaného záchranného systému, v platném a účinném znění.

56. ČESKO. Zákon č. 361 ze dne 20. září 2003 o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném a účinném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky.* 2003. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/.

57. ČESKO. Zákon č. 219 ze dne 27. června 2000 o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, v platném a účinném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky.* 2000. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/.

58. ČESKO. MAGISTRÁT HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY. Městský kamerový systém. *Praha.eu* [online]. Copyright © 2013-14 [cit. 2014-04-26]. Dostupné z: http://www.praha.eu/jnp/cz/home/magistrat/odbory_mhmp/krizoveho_rizeni/krizove_rizeni/mestsky_kamerovy_system.html/

59. ČESKO. Zákon č. 101 ze dne 4. dubna 2000 o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, v platném a účinném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky.* 2000. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/.

60. ČESKO. HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY. Havarijní plán hl. m. Prahy.

61. FOLWARCZNY, Libor a Jiří POKORNÝ. *Evakuace osob.* 1. vyd. Frýdek – Místek: SPBI Spektrum Ostrava, 2006, 125 s. ISBN 80-866634-92-2.

62. RICHTER, Rostislav. *Komunikace s obyvatelstvem při krizových situacích.* 1. vyd. Praha: MV – GŘ HZS ČR, 2009, 110 s. ISBN 978-80-866640-65-5.

63. FOOD STANDARDS AGENCY PUBLICATIONS. BSE and beef: New Controls Explained. *Food.gov.uk* [online]. Copyright © 2005-2014 [cit. 2014-04-26]. Dostupné z: http://multimedia.food.gov.uk/multimedia/pdfs/publication/bsebooklet.pdf/

64. ČESKO. Zákon České národní rady č. 84 ze dne 27. března 1990 o právu shromažďovacím, v platném a účinném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky.* 1990. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/.

65. ČESKO. POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 10 ze dne 13. února 2009 o zajišťování vnitřního pořádku a bezpečnosti, v platném a účinném znění.

66. ČESKO. MINISTERSTVO VNITRA. Nařízení č. 80 ze dne 26. listopadu 2001, kterým se stanoví útvary Policie České republiky, pro jejichž řidiče neplatí § 18 odst. 3, 4 a 8 zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů, v platném a účinném znění.

67. ČESKO. POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 217 ze dne 30. prosince 2008, kterým se upravuje činnost zásahových jednotek, v platném a účinném znění.
68. ČESKO. POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 100 ze dne 7. prosince 2001 ke kriminalistickotechnické činnosti v Policii České republiky, v platném a účinném znění.
69. ČESKO. POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 135 ze dne 22. října 2010 o pátrání, v platném a účinném znění.
70. ČESKO. Zákon č. 365 ze dne 14. září 2000 o informačních systémech veřejné správy a o změně některých dalších zákonů, v platném a účinném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky.* 2000. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/
71. ČESKO. HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY. Krizový plán hl. m. Prahy.
72. ČESKO. POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 12 ze dne 14. února 2012, kterým se upravuje provádění pyrotechnických prohlídek, bezpečnostních opatření a postup při oznámení o uložení nástražného výbušného systému, nálezu podezřelého předmětu, nástražného výbušného systému, munice, výbušnin a výbušných předmětů nebo při výbuchu, v platném a účinném znění.
73. ČESKO. POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 39 ze dne 16. března 2010, kterým se upravuj podmínky pro výkon potápěčské činnosti, v platném a účinném znění.
74. ČESKO. MINISTERSTVO VNITRA. Nařízení č. 49 ze dne 17. července 2009, kterým se upravuje poskytování letecké podpory policejními vrtulníky, v platném a účinném znění.
75. VÍŠEK, Jiří. *Organizace záchranných činností v České republice.* 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2012, 176 s. ISBN 978-80-7452-028-0.
76. ŠTĚTINA, Jiří a kol. *Medicína katastrof a hromadných neštěstí.* 1. vyd. Praha: Grada Publishing, s. r. o., 2000, 429 s. ISBN 80-7169-688-9.
77. HLAVÁČKOVÁ, D., J. ŠTOREK, V. FIŠER, V. NEKVAPILOVÁ a H. VRASPÍROVÁ. *Krizová připravenost zdravotnictví.* 1. vyd. Brno: Národní centrum nelékařských zdravotnických oborů, 2007, 198 s. ISBN 978-80-7013-452-8.
78. KŘÍŽENOVSKÝ Ladislav a Karolina ADAMOVÁ. *Dějiny myšlení o státě.* 1. vyd. Praha: ASPI Publishing, s. r. o., 2000, 390 s. ISBN 80-86395-08-1.

7 Přílohy

Příloha č. 1 – Organizační schéma policie

Příloha č. 2 – Útvary policie s celostátní působností

Příloha č. 3 – Donucovací prostředky (seznam)

Příloha č. 4 – Třídění raněných metodou START (schéma)

Příloha č.: 1

Organizační schéma policie

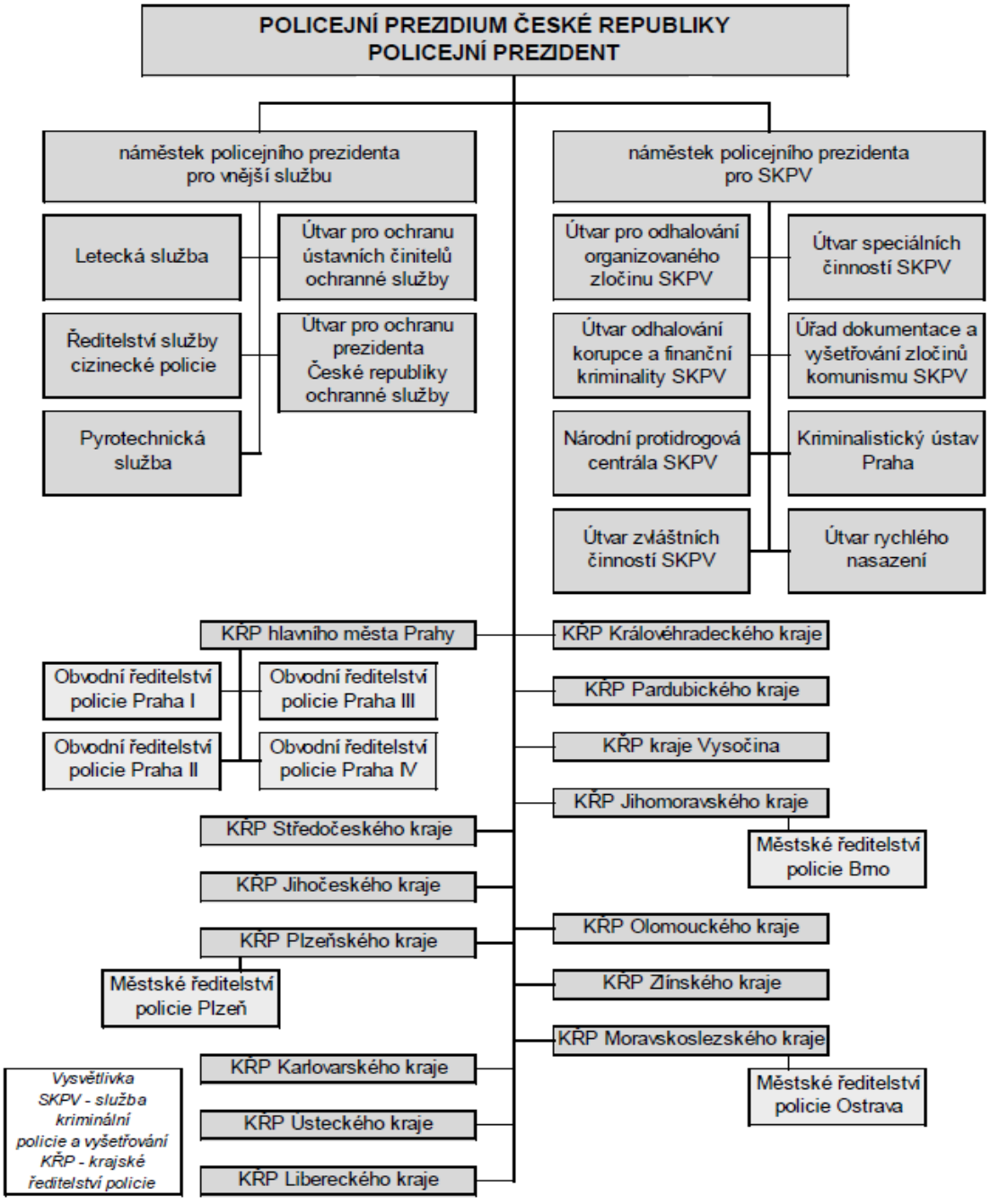

Zdroj: *www.police.cz*

Příloha č.: 2

Útvary policie s celostátní působností – základní úkoly

1. **Útvar pro odhalování organizovaného zločinu SKPV** - Odhaluje a vyšetřuje nejzávažnější organizovanou trestnou činnost v ČR.
2. **Útvar odhalování korupce a finanční kriminality SKPV** - Věnuje se prověřování a vyšetřování nejzávažnějších forem trestné činnosti (hospodářské, finanční a korupce). Útvar se dále věnuje zajišťování výnosů z trestné činnosti a majetku pachatelů pro náhradu škod a případný trest propadnutí majetku nebo věci.
3. **Národní protidrogová centrála** – Vyhledává, odhaluje, dokumentuje a objasňuje nedovolenou výrobu, dovoz, vývoz, převoz, obchod a šíření vyjmenovaných látek v těch případech, kdy tato jednání mají organizovaný charakter, a odhaluje pachatele této trestné činnosti a jejich skupiny na celém území České republiky i v rámci mezinárodní spolupráce.
4. **Útvar speciálních činností SKPV -** Poskytuje zvláštní ochranu a pomoc osobám ohroženým v souvislosti s trestním řízením a policejním útvarům nabízí specializované služby v trestním řízení (např. použití agenta, provádění předstíraného převodu, zabezpečování krycích dokladů apod.). Útvar utajuje téměř veškerou svou činnost.
5. **Útvar zvláštních činností SKPV** - Provádí úkony v oblastech sledování osob a věcí, odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, operativně pátrací činnosti a s nimi souvisejícím technickým rozvojem.
6. **Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV** - Odhaluje a stíhá trestné činy v spáchané v rozhodném období komunistickým režimem, které nebyly z politických důvodů pravomocně rozhodnuty. Úřad se spolupodílí i na odhalování a vyšetřování nacistických válečných zločinů. Kromě vyšetřování je neméně důležitá i činnost dokumentační.

7. **Kriminalistický ústav Praha** – Specializuje se na výkon kriminalistickotechnické a znalecké činnosti. Patří k ústavům kvalifikovaným pro znaleckou činnost v mnoha vědních oborech.
8. **Útvar rychlého nasazení** – Provádí služební zákroky proti teroristům, únoscům osob a dopravních prostředků, **nebezpečným** pachatelům organizované trestné činnosti a pachatelům zvlášť závažných úmyslných trestných činů, zejména při jejich zadržení.
9. **Útvar pro ochranu ústavních činitelů ochranné služby –** Obdobně jako ÚOP zajišťuje ochranu a dopravu trvale chráněných ústavních činitelů ČR, ochranu diplomatický objektů a vybraných objektů zvláštního významu pro vnitřní pořádek a bezpečnost.
10. **Útvar pro ochranu prezidenta ČR ochranné služby** (ÚOP) - Zajišťuje zejména osobní a epizodickou ochranu a bezpečnostní ochranu a přepravu prezidenta, jeho manželky a dalších chráněných osob. Útvar zabezpečuje též ochranu sídla prezidenta a objektů, kde pobývá.
11. **Letecká služba** - Provozuje vrtulníkovou techniku se speciálním policejním, zásahovým, záchranným a sanitním vybavením (podrobněji viz podkapitola 3.5.3).
12. **Ředitelství služby cizinecké policie** - Plní zejména úkoly související s odhalováním nelegální migrace, uplatňuje represivní opatření vůči cizincům zdržujícím se nelegálně na území ČR, plní úkoly vyplývajících z mezinárodní spolupráce a zabývá se trestnou činností spáchanou v souvislosti s překračováním státních hranic a přeshraniční trestnou činností.
13. **Pyrotechnická služba PČR -** Je gesčním pracovištěm pro oblast pyrotechnických činností. Mezi pyrotechnické činnosti patří zejména odborné úkony na úseku nálezu munice, nástražných výbušných systémů a znalecké činnosti v oboru střelivo a výbušniny s rozsahem znaleckého oprávnění pyrotechnika, munice, výbušniny.

Zdroj: *www.police.cz*

Příloha č.: 3

Donucovací prostředky

(§ 52 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, v platném a účinném znění)

Donucovacími prostředky jsou

a) hmaty, chvaty, údery a kopy,

b) slzotvorný, elektrický nebo jiný obdobně dočasně zneschopňující prostředek,

c) obušek a jiný úderný prostředek,

d) vrhací prostředek mající povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícími účinky,

e) vrhací prostředek, který nemá povahu zbraně podle § 56 odst. 5 zákona,

f) zastavovací pás, zahrazení cesty vozidlem a jiný prostředek k násilnému zastavení vozidla nebo zabránění odjezdu vozidla,

g) vytlačování vozidlem,

h) vytlačování štítem,

i) vytlačování koněm,

j) služební pes,

k) vodní stříkač,

l) zásahová výbuška,

m) úder střelnou zbraní,

n) hrozba namířenou střelnou zbraní,

o) varovný výstřel,

p) pouta,

q) prostředek k zamezení prostorové orientace.

Zdroj: *Zákon*

Příloha č.: 4

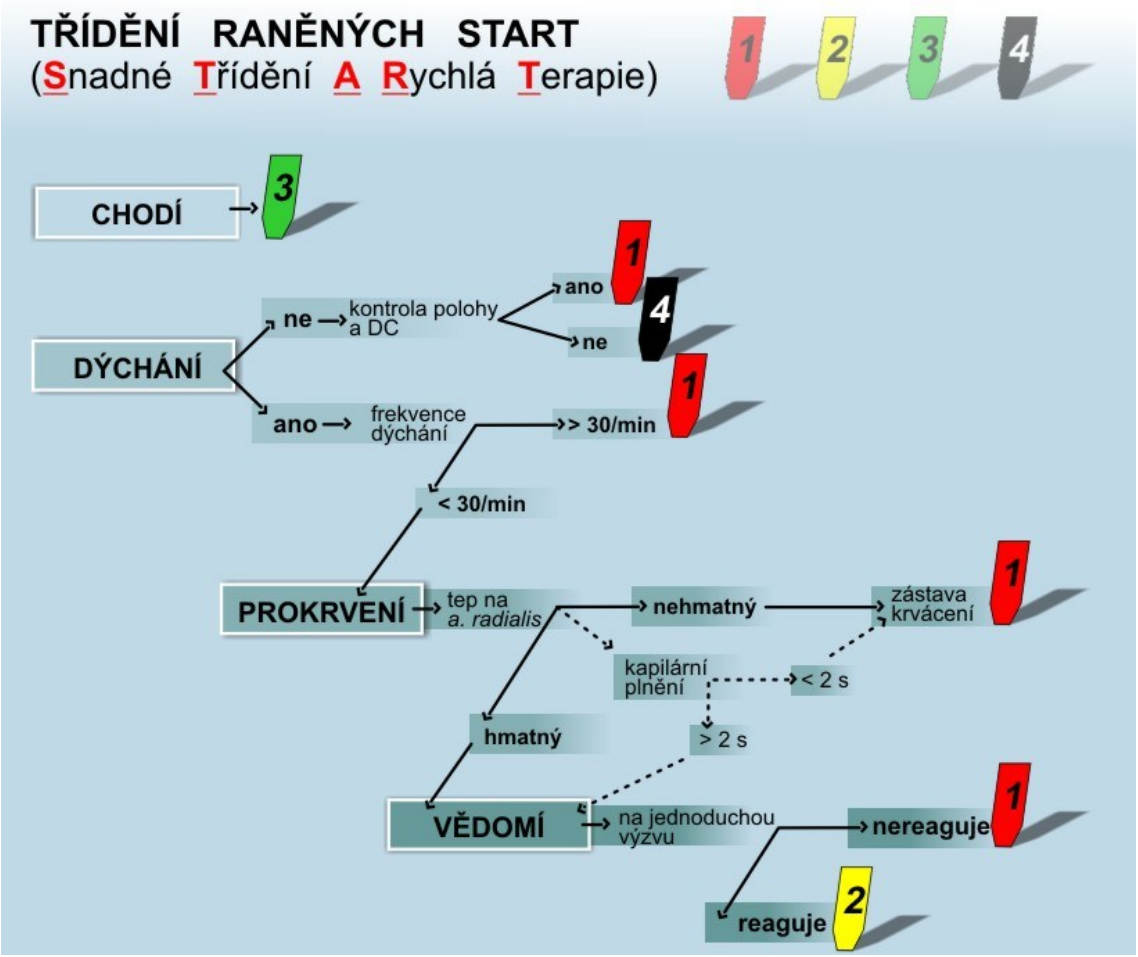

Obrázek č. 1 – Třídění raněných metodou START (schéma)

Legenda k obrázku:

1 (červená) - raněný vyžaduje neodkladnou první pomoc a přednostní transport

2 (žlutá) - raněný je dechově i oběhově stabilní, nevyžaduje okamžitý transport

3 (zelená) - raněný je schopen samostatného odchodu (nebo se vzájemnou pomocí)

4 (černá) – mrtvý (poranění neslučitelná se životem)

Zdroj: *http://ppp.zshk.cz/vyuka/trideni-ranenych.aspx*